

TOMIS

Anul VIII, nr. 9 (95), 10 mai, 1973

16 pagini, 1,50 lei

9 MAI

ziua independenței de stat a româniei, ziua victoriei împotriva fascismului

La 9 Mai poporul nostru cinstește două evenimente înscrise în istorie cu litere de aur; proclamarea independenței de stat a României și Ziua victoriei împotriva fascismului. Cucerirea independenței naționale în anul 1877 reprezintă încununarea milenarei lupte a românilor. Așa cum arăta în acea zi memorabilă Mihail Kogălniceanu: „Voim să fim independenți, pentru că voim să trăim cu viața noastră proprie, pentru că nu voim să mai pătimim pentru greșelile altora, pentru că voim ca la gurile Dunării de Jos să fim un bulevard în contra rezelului”.

Lupta eroică dusă de poporul român pentru independență s-a dezvoltat într-o largă acțiune de sprijin reciproc cu popoarele vecine. În timpul operațiilor militare antiotomane la sud de Dunăre ostașii români, în strânsă frăție de arme cu ostașii ruși, au înscris pagini de eroism în cucerirea redutelor de la Grivița. În decembrie 1877, când armatele inamice asediate la Plevna au încercat să rupă încercuirea au fost interceptate și nimicite de forțele armate române cărora li s-a predat comandantul suprem inamic, Osman Pașa.

În lupta împotriva dușmanului comun și-au găsit totodată o puternică expresie tradiționalele legături de prietenie dintre poporul român și popoarele bulgar și srb.

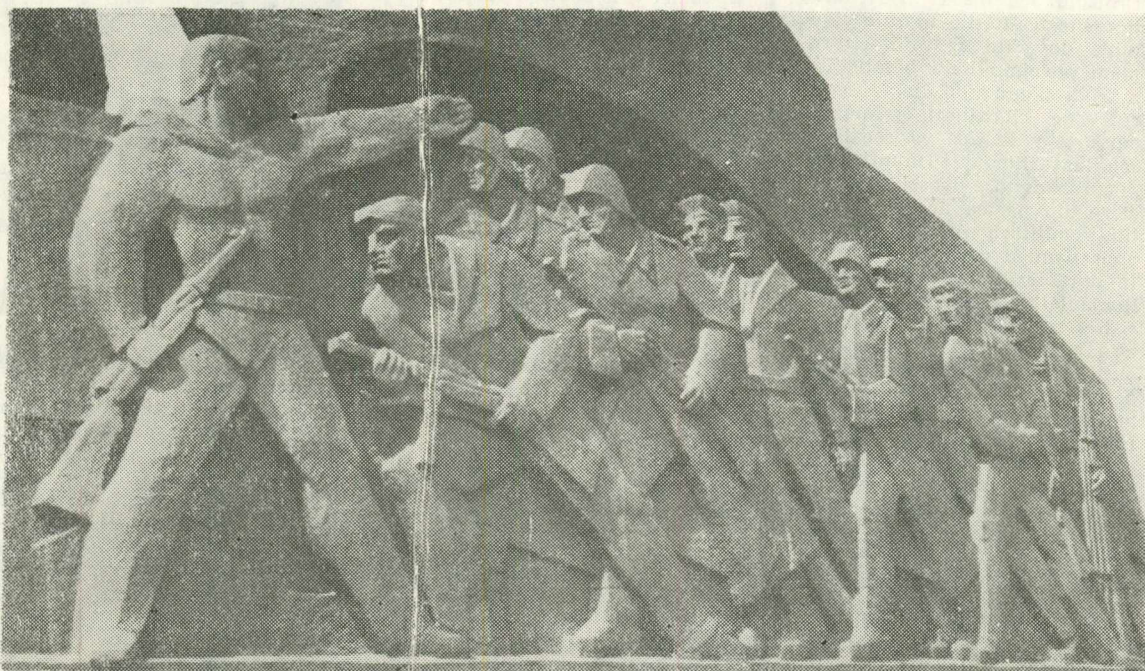
Rezultatele independenței de stat nu s-au putut resimți însă din plin în viața economică, socială și politică a țării datorită regimului burghezo-moșieresc. Pentru aceasta masele muncitoare și celelalte forțe sociale progresiste au trebuit să lupte timp de decenii pentru deplina independență politică și economică a țării față de guvernele imperialiste. În fruntea acestei lupte s-au aflat clasa muncitoare, Partidul Comunist Român, care au preluat și au dus cu cinste mai departe steagul independenței și suveranității naționale.

Lupta eroică a poporului nostru, sub conducerea Partidului Comunist Român, a fost încununată de succes, socialismul triumfând deplin și definitiv pe pământul României.

Miezul nopții dintre 8 și 9 mai 1945... Tunurile, mitralierele, mortierele și celelalte arme au amuțit pe frontul european. Lua sfârșit un război care durase exact cinci ani, opt luni și opt zile. Lua sfârșit, totodată, cel de-al III-lea Reich, care, după fondatorii lui, urma să dureze un mileniu și care nu dăinuise decât doisprezece ani, patru luni și nouă zile. Victoria asupra fascismului —

SIMION TAVITIAN

(Continuare în pag. 2)

• BORIS CARAGEA

Monumentul Victoriei

ION ANDREI

sărutul păcii

Spun în visul meu
Să rămân acestui neam
Muntele liniștii

Împlinită va fi fiecare seară
Cu sânge de pasăre
Ce va cânta
Mișcarea mai sălbatic
A apei
Din sărutul păcii —

Întrebat vreodată
Cum simt infinitul
Răspund
Cu un semn spre
Forma stemei
Ce va rămâne neschimbată
Și ochii mei
Nu știu cu câte secole în culoare
Vor împleti inele
Din fire de aer.

ÎN ACEST NUMĂR:

• ziua independenței de stat a româniei, ziua victoriei împotriva fascismului • 125 de ani de la revoluția din 1848 • 100 de ani de la moartea lui alexandru ioan cuza • dimitrie cantemir — cartograful • poezii cântă patria

„S-AU NUMIT PE SINE ROMÂNI”

Unul din cele mai emoționante documente artistice ale anului revoluționar 1848 este o frescă, adeseori reprodusă și cunoscută sub numele de **Adunarea de la Blaj**. Nu este o capodoperă picturală ci o măturie solemnă a celei dintâi **adunări naționale** de proporții, din istoria poporului nostru. În ea nu se disting decît imense și compacte șiruri de țărani, în costume naționale, stînd în poziția jurămîntului sub tricolor. Acest patetic tablou al forței și al unanimității s-a născut din zile lungi și nopți aprige de freamăt revoluționar. La sfîrșitul lunii aprilie a anului 1848, în întreaga Transilvanie, ideea unei mari adunări populare era deja răspîndită prin osîrdia unor înaintați propovăduitori, care mergeau din sat în sat, dînd citire unui apel-proclamație. Răspunzînd chemării la dreptate și libertate, patru mii de țărani, în frunte cu intelectualii revoluționari români, pornesc deîndată eroicul Jor pelerinaj spre ținuturile Blajului. În calea lor, autoritățile înaltă în pripă spînzurători amenințătoare. „ceea ce — își va aminti cu indignare G. Barițiu în **Părți alese din istoria Transilvaniei** — în acea epocă nu se mai vedea nicăieri în Europa”.

În ciuda tuturor opreliștilor, încă înaintea datei anunțate, zeci de mii de iobagi români și maghiari oprimați se aflau la porțile Blajului. În dimineața zilei de 3 mai 1848 pe cîmpul adunării, alături de uriașă masă țărănească și de frunțile revoluției, se înfățișau ca mesageri ai solidarității naționale și revoluționare, cărturari iluștri din Principate. Erau de față, într-o simbolică frățietate Alecu Russo și Vasile Alecsandri, Gh. Sion și Costache Negri. Alexandru I. Cuza însuși sosise la marea întrunire. Nicolae Bălcescu nu trecuse munții dar înflăcărul luptător a transmis și cu acest prilej dorința de a se încerca apropierea mișcărilor din cele trei ținuturi românești.

La 2/14 mai în catedrala Blajului răsunară pateticele cuvinte ale lui Simion Bărnuțiu prin care națiunea română își exprima crezul: „națiunea română să-și proclame libertatea și independența. Ea declară sărbătorește că de aici înainte se va ține dateare cu ascultare numai dregătorilor aleși din sinul său, ...dă de știre națiunilor conlocuitoare că vîind a se constitui și organiza pe temei național, n-are cuget dușman în contra altor națiuni și cunoaște același drept pentru toate, voiește a-l respecta cu sinceritate”.

AL. NICHITA

(Continuare în pag. 3)

ziua independenței de stat a româniei, ziua victoriei împotriva fascismului

(Urmare din pag. 1)

cel mai aprig dușman al omenirii, al libertății și progresului, care, prin acțiunile sale agresive, a pus în primejdie însăși ființa națională a zeci și zeci de popoare — a fost obținută la capătul unor bătălii fără precedent în istorie, într-o înclăștare gigantică de forțe în care au pierit 50 de milioane de vieți, iar Europa pierduse nenumărate din comorile sale materiale și culturale acumulate de-a lungul veacurilor. O însemnată capitală pentru soarta războiului a avut-o constituirea coaliției antihitleriste, din care făceau parte U.R.S.S., S.U.A., Anglia, Franța și multe alte țări. Purtând pe umerii săi greul războiului, dând cele mai mari jertfe, poporul sovietic, glorioasele sale armate au adus o contribuție hotărâtoare la zdrobirea armatei hitleriste, la înfrângerea Germaniei fasciste, la lupta pentru salvarea omenirii de pericolul robiei hitleriste.

În anii dominației fasciste, în numeroase țări din Europa s-a desfășurat lupta de rezistență patriotică și de eliberare a popoarelor subjugate, care a constituit un sprijin eficient dat forțelor aliate și care a demonstrat cu tărie că, oricât de puternice ar fi forțele agresoare, nimic și nimeni nu poate înfringe voința și libertatea popoarelor, hotărârea acestora de a-și apăra libertatea și independența, dreptul de a decide singure asupra destinului lor. Nutrind o adâncă ostilitate și ură față de fascism, față de Germania hitleristă, poporul român s-a ridicat de la început cu hotărâre împotriva războiului antisovietic — în care fusese aruncat de reacțiunea fascistă antonesciană, împotriva voinței și intereselor sale vitale —, a desfășurat tot mai larg lupta pentru încetarea acestui război, profund antipopular în țara noastră, pentru eliberarea țării de trupele hitleriste. În fruntea acestei lupte s-a situat Partidul Comunist Român, care — dând glas aspirațiilor și năzuințelor poporului — a desfășurat o largă activitate de coalizare a tuturor forțelor interne ce se opuneau dominației Germaniei hitleriste și dictaturii antonesciene, a pregătit și condus înfăptuirea insurecției armate antifasciste din august 1944. Întorcând armele împotriva hitleriștilor, România s-a angajat cu toate forțele sale materiale și umane în războiul antifascist.

Aportul României la războiul antihitlerist, sacrificiile umane și materiale făcute de poporul român pentru obținerea victoriei asupra Germaniei naziste constituie una din paginile de glorie ale istoriei noastre naționale. Ostașii Armatei Române au alungat prin grele bătălii trupele fasciste dincolo de hotarele țării, și-au vărsat singele pentru eliberarea Ungariei, Cehoslovaciei și Austriei, au luptat cu o bărbăție și un eroism fără seamăn până la înfrângerea definitivă a hitleriștilor.

Participarea țării noastre la războiul antihitlerist s-a bucurat de un larg ecou în opinia publică internațională. „În istorie — scria la 24 august 1944 publicația „Le Parisien libéré” — România va avea onoarea de a fi dat prima semnalul defecțiunii în Balcani, de a fi grăbit prăbușirea germană și de a fi ridicat stindardul eliberării în această parte a Europei”.

La rîndul său, ziarul „Times” din 14 septembrie 1944 mențio-

na într-un articol special că „din punctul de vedere al forțelor militare care luptă astăzi contra Germaniei hitleriste, România este în rîndul al patrulea, primele trei pașuni fiind desigur Rusia Sovietică, Statele Unite ale Americii și Marea Britanie”. Eroismul de masă al Armatei Române, calitățile morale și de luptă dovedite de militarii români pe cîmpul de bătălie împotriva inamicului, în cucerirea de localități, fortarea cursurilor de apă și escaladarea lanțurilor de munți, s-au bucurat de o deosebită apreciere din partea unor personalități militare proeminente, a unor oameni de stat ai vremii. În aprecierile asupra aportului României la războiul antihitlerist, s-a conchis uneori, cu deplin temei, că datorită contribuțiilor poporului nostru războiul a luat sfîrșit în Europa mai devreme.

În cei 28 de ani care au trecut de la înfrângerea Germaniei fasciste am fost martori a numeroase și importante evenimente pe continentul european ca și în alte regiuni ale lumii. Socialismul s-a transformat într-un puternic sistem mondial, care cuprinde, în prezent, 14 state socialiste din Europa, Asia și America Latină și care, prin potențialul său politic, economic și militar, constituie un factor important al păcii și progresului în lume. Au luat o amploare fără precedent și s-au diversificat continuu mișcările progresiste, democratice, antiimperialiste care se pronunță împotriva politicii imperialiste de forță, de amenințări și încordare, pentru pace, cooperare și securitate. În Europa se poate constata, ca o trăsătură definitorie a situației actuale, creșterea forțelor care acționează pentru menținerea și consolidarea păcii, care se manifestă pentru găsirea prin negocieri a unor soluții realiste problemelor litigioase existente pe continentul nostru, pentru dezvoltarea largă a colaborării multilaterale dintre popoare.

„Considerăm că toate popoarele continentului — a spus recent tovarășul Nicolae Ceaușescu — sînt interesate ca viitoarea Conferință europeană să ducă la așezarea pe asemenea baze noi a relațiilor dintre state, încît fiecare națiune europeană să dobîndească garanția că se poate dezvolta în mod liber și independent, la adăpost de orice agresiune sau atac armat din partea altor state, că toate problemele litigioase vor fi soluționate pe calea pașnică”.

La aniversarea a 28 de ani de la înfrângerea hitlerismului, poporul român încearcă sentimentul mîndriei legitime pentru contribuția pe care și-a adus-o la zdrobirea fascismului, înscriindu-și numele la loc de frunte în cartea de aur a victoriei. Zdrobirea Germaniei naziste a avut urmări dintre cele mai importante politice și sociale asupra dezvoltării istorice ulterioare, trezind în inimile popoarelor bucurii mari, speranța pentru propășirea pe calea progresului și civilizației, a libertății și păcii. Sub conducerea Partidului Comunist Român, poporul nostru, legînd strîns lupta împotriva hitlerismului, pentru eliberarea națională, cu lupta pentru progres social și-a luat soarta în propriile mîini, făurind o țară nouă, independentă și suverană și asigurînd prin eforturi pline de abnegație triumful deplin al socialismului pe pămîntul patriei.

La 15 mai 1873, inima lui Vodă Cuza și-a oprit bătăile. Dar timpul istoriei a continuat să bată pentru idealurile cărora Cuza le-a jertfit totul. Anii vieții i-au fost puțini: doar 53. Dar anii vieții în inima și amintirile poporului se adaugă mereu luminoși și vor continua să se adauge cît va bate inima românească pe pămîntul acesta. La un veac după intrarea în timpul istoriei, figura lui, înfăptuirile lui ni se înfățișează în toată luminoasa lor valoare. Pentru că Alexandru Ioan I este ctitor de țară nouă și deschizător de largi orizonturi înnoirilor de mai tîrziu. Născut în 1820 dintr-o familie care numără printre ascendenții săi și o nepoată a lui Miron Costin, Alexandru Ioan Cuza urmează pînă în 1831 cursurile pensionului Cuenin unde va fi coleg cu Mihail Kogălniceanu, Vasile Alecsandri, Eugen Alcaz, cu frații Docan (Nicolae, Ioan și Panaite) — verii săi — și cu Matei Millo, marele artist de mai tîrziu. În 1835, își ia, la Paris, bacalaureatul în litere. După încercări de a-și continua studiile — la medicină mai întîi, la drept, mai apoi — întors în țară în 1837, se angajează în armată de unde în 1840 demisionează. Între 1843 — 1845 lucrează la judecătoria ținutului Covurlui. În 1844 se căsătorește cu Elena Rosetti un model de „soție atentă și prevenitoare” (C. C. Giurescu). În 1848, participă, în primele rînduri, la mișcarea revoluționară din Moldova. Este interesant să reținem entuziasmul și spiritul de sacrificiu care-l caracterizează. Cuza este adeptul înarmării revoluționarilor care astfel vor putea obține, prin forță, reformele cerute. În asemenea împrejurări, după cum marturisește G. Sion într-o scrisoare trimisă în 2 aprilie 1848 lui G. Barițiu, Cuza a rostit aceste înflăcărate cuvinte: „Dar, fraților! Să murim! Dar să ne pregătim pentru ca să murim. Cu moartea noastră trebuie să deschidem un viitor nației noastre vrednic de mărirea trecutului strămoșilor noștri romani! Astăzi toate națiile învie, trebuie să învie și

comemorări

ALEXANDRU IOAN CUZA

a noastră!” Reușind să scape de surghiun și să ajungă în Ardeal, Cuza participă la marea întrunire din 15 mai de la Blaj. Din Transilvania, pleacă ocupîndu-se să strîngă fonduri pentru revoluție. După un ocol prin Viena, Paris, Constantinopol, Cuza însoțește în drumul lui spre Moldova, pe Grigore Ghica, noul domn moldovean, partizan convins al Unirii. Judecător de Covurlui, director în Ministerul de Interne, Cuza „se remarcă printr-un respect desăvîrșit al legii, printr-o cinste exemplară și... printr-o adîncă înțelegere față de țărînimă”. (C. C. Giurescu). Numit pîrcălab de Galați în 1856 — înlocuit curînd — și re-integrat în 1857 de Vogoride care-l avansează foarte repede pînă la gradul de maior sperînd — zadarnic! — că și-l va apropia, Cuza nu face însă nici o concesie opiniilor lui iar cînd constată abuzurile administra-

ției care își lua măsuri pentru măslirea alegerilor în Divanul ad-hoc, demisionează. Ales deputat de Galați, Cuza sprijină propunerea de desființare a privilegiilor și votează pentru propunerea lui C. Negri de improprietărire a țăranilor. În 1858 este numit hatman (comandant al armatei) post pe care îl deținea cînd a fost ales domn. În activitatea sa, în relațiile cu oamenii, Cuza s-a dovedit un om cinstit, credincios idealurilor revoluționare, patriot echilibrat, inteligent și comunicativ, spiritual și prin toate acestea popular. Activ dar total dezinteresat, deloc ambițios, s-ar putea spune mai degrabă modest, prezența lui era imediat remarcată, deși prin atitudinea sa, prin felul de a fi nu lăsa deloc impresia că ar dori să fie în frunte. Toate aceste calități au atrînat greu în cumpăna deciziei luate de cele două corpuri electorale cînd s-au oprit asupra persoanei lui pentru alegerea ca unic domnitor al Principatelor. D.A. Sturdza într-o scrisoare trimisă la Paris lui Vasile Alecsandri subliniază marea popularitate a noului conducător: „...toți românii din cele două Principate se vor lăsa mai curînd tăiați în bucăți decît să revie la vechea stare de lucruri. Cuza este personificarea marelui idei și nu vom da nimănui dreptul să discute numirea sa. La București, de pildă, el e omul cel mai popular. N-am văzut nici o dată salutîndu-se un suveran cu mai multă dragoste și serbări publice ca în această primă capitală a României.”

Conștient de greutatea misiunii pe care o acceptase, Cuza n-a șovăit nici un moment în lupta pentru realizarea programului revoluției de la 1848. Curajos, perseverent, abil diplomat, acționînd cu tact și fermitate, el desfășoară o activitate susținută pentru recunoașterea în străinătate a acestei duble alegeri și, implicit, pentru consolidarea actului Unirii, act care stă de fapt la temeliea României moderne. Cei mai devotați dintre prietenii săi au fost trimiși în misiuni speciale pe lîngă guvernele Puterilor garante. Pe de altă parte, în țară, Cuza își concentrează trupe pentru a face față unui eventual atac din partea Turciei, măsură care determină guvernul sultanului să renunțe la o serie de pretenții și să recunoască alegerea în ambele Principate a aceluiași domnitor.

Noul conducător se găsea, totodată, în fața unor numeroase, importante și greu de rezolvat probleme interne: unificarea administrativă, reorganizarea și completarea aparatului de stat, elaborarea unei noi legi electorale, rezolvarea problemei mănăstirilor închinate, redresarea situației financiare în contextul unei grele crize economice, ecou al „crizei generale din economia europeană” (Giurescu) din aceea perioadă. Acest program a stîrnit o acută opoziție de interese între elementele conservatoare, retrograde care dețineau și urmăreau să-și mențină poziția dominantă și elementele curentului progresist, care milita pentru reforme dar care se afla în minoritate. Aceasta explică marea instabilitate a guvernelor care se schimbă foarte des în primii trei ani de la Unire. Avînd alături pe Kogălniceanu, Alecsandri, Costache Negri, A. Panu, Ștefan Golescu, D. Bolidineanu și o serie de specialiști cu vederi progresiste, Cuza trece la elaborarea măsurilor care să consolideze Unirea pe plan intern și să așeze pe temelii durabile zidirea României noi. Se trece astfel la unificarea serviciilor și aparatului administrativ de stat, la unificarea armatei. Măsurile urmăreau să determine Puterile garante, mai ales Imperiul otoman să recunoască existența unei singure țări, cu alte cuvinte a unui act de unire care nu va mai putea fi nici

ION BĂDICA

● VALENTIN T. IONESCU

Revoluționara

(Continuare în pag. 14)

„S-AU NUMIT PE SINE ROMÂNI“

(Urmare din pag. 1)

Cuvinte fierbinți ce vor constitui esența programului **Revoluției**, citit a doua zi, la 3/15 mai, tot de Simion Bărnuțiu în fața a peste 40.000 de oameni, întruniți pe locul care, prin chiar voia adunării a rămas numit **CIMPIA LIBERTĂȚII**. E locul unde, sub deviza „Virtus romana rediviva“, a fost evocată gloria străbună și unde s-au votat cele patru puncte fundamentale ale programului revoluționar: independența națiunii române, credința în împărat, adoptarea denumirii **Cimpiei libertății** și depunerea jurământului adunării. Mai cu seamă jurământul întărea hotărârea poporului în dobândirea libertății naționale și desființarea iobăgiei. În ziua de 4/16 mai A. T. Laurian expune adunării, o petiție națională în 16 puncte, ce dezvoltă prerogativele programului revoluționar, deschizând perspectiva concretă a unei înțelegeri româno-maghiare. Moment suprem al afirmării conștiinței naționale, marea adunare de pe **Cimpia libertății**, înscrie o pagină de înaltă istorie în destinul poporului nostru. Ea rămâne ca un teritoriu simbolic al gloriei naționale de pe care ecurile pline de demnitate ale celor care au rostit într-un glas, „inima românilor a bătut totdeauna pentru libertate“, „Ardealul e acum România“, „Noi vrem să ne unim cu Țara!“, nu se vor mai șterge niciodată. **Cimpia libertății** e pământul nostru fierbinte din care se înalță imnul mișcării de eliberare națională a tuturor românilor, celebra odă a poetului Andrei Mureșanu, „Deșteaptă-te, române“, e treapta de marmură a istoriei unde românii, în lupta lor dreaptă, națională și socială, așa cum spune S. Bărnuțiu, — „cu fala nobilă s-au numit pe sine români“.

tregeri ale românilor din dobrogea la stînga dunării în timpul războiului crimeii (rezumat)

Războaiele care au bîntuit teritoriul Dobrogei începînd din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea au provocat mari distrugerii materiale și masive pierderi de vieți omenești. Pentru românii dobrogeni, ca și pentru ceilalți locuitori creștini ai provinciei, singura posibilitate de salvare în timpul acestor războaie era refugierea în Țara Românească și Moldova, de unde apoi, după restabilirea liniștii, se întorceau la vetrele lor, pe care, din păcate le găseau de obicei prefăcute în cenușă. Acest lucru s-a repetat, pe scară largă în timpul războiului Crimeii (1853—1856), cînd fuga românilor la stînga Dunării a fost determinată de jafurile și masacrele săvîrșite de **bașibuzuci** (trupe neregulate, turcești, formate mai ales din ostași care făcuseră parte din vechea armată otomană). La începutul conflictului, cînd Dobrogea nu devenise încă teatru de război, refugierea era de obicei individuală. Treceau indeosebi persoanele a căror viață fusese amenințată, dintr-un motiv sau altul, de turci. Este semnificativă, în această perioadă a războiului, fuga la stînga Dunării a unor români din satele Dăeni și Ostrov (cazana Măcin), care dăduseră de veste ostașilor din trupele de graniță ale Țării Românești că vor fi atacați de bașibuzuci. Fiind dovediți de autoritățile otomane, au fost nevoiți să fugă, pentru a nu-și pierde viața. Începînd din martie 1854, cînd Dobrogea intră în teatrul operațiilor militare și mai ales din iunie, același an, cînd trupele ruse învinse încep retragerea peste Dunăre, fuga românilor dobrogeni în Țara Românească și Moldova ia proporții de masă. Se refugiază acum familii întregi, în grupuri tot mai numeroase, care ajung la mii și chiar zeci de mii de persoane. Plecau cu carele, vitele și obiectele gospodărești pe care le puteau lua cu ei. Autoritățile românești i-au primit cu toată înțelegerea, oferindu-le posibilități de hrană și adăpost. Această fugă în masă a salvat viețile unui mare număr de români dobrogeni, deoarece mulți dintre cei rămași în Dobrogea au fost măcelăriți de

bașibuzuci. După terminarea războiului, cea mai mare parte a pribegilor s-a înapoiat la vechile așezări. Cei mai mulți și-au găsit locuințele arse și gospodăriile distruse, dar, la fel ca înaintașii lor, au pornit cu încredere la întemeierea altora noi. Era încă o dovadă a vitalității remarcabile a populației românești, care a constituit din totdeauna elementul autohton și majoritar al Dobrogei și care a rămas astfel pînă la reîntegrarea acestei provincii la patria mamă.

TUDOR MATEESCU

contribuția dobrogei la lupta poporului român pentru libertate, independență și propășire națională

Sesiunea de comunicări științifice din aprilie 1973 a Muzeului de arheologie a fost dedicată discutării unor probleme de importanță majoră pentru viața spirituală a Dobrogei. Beneficiind de prezența tovarășului Vasile Vilcu, membru al Comitetului Executiv al C.C. al P.C.R., prim-secretar al Comitetului județean de partid, a tovarășilor George Crișovan, secretar al Comitetului județean de partid, prof. univ. dr. docent C.C. Giurescu, membru al Academiei de Științe Sociale și Politice, Ilie Rădulescu, directorul Direcției așezămintelor culturale din Consiliul Culturii și Educației Socialiste, Iulian Antonescu, director adjunct al acestei direcții, această însemnată reuniune științifică s-a bucurat de contribuția unor reputați specialiști, ale căror comunicări au dezbătut probleme de istorie modernă și contemporană a Dobrogei, reunite în cadrul temei: „Contribuția Dobrogei la lupta poporului român pentru libertate, independență și propășire națională“, discuțiile incluzînd și tematica viitorului Muzeu de istorie a Dobrogei. Inaugurînd lucrările sesiunii, tovarășul Vasile Vilcu a spus, între altele: „Conducerea de partid, personal tovarășul Nicolae Ceaușescu, acordă o mare importanță istoriei patriei și poporului nostru, atît pe linia cunoașterii și valorificării trecutului îndepărtat, cit și a istoriei și evenimentelor semnificative contemporane... Războiul pentru dobîndirea independenței de stat și reîntegrarea Dobrogei, frămîntările sociale și naționale din secolul trecut, lupta proletariatului și, în genere, lupta maselor muncitoare împotriva exploatării capitaliste, cucerirea puterii și transformarea societății românești potrivit obiectivelor revoluției socialiste, iată doar cîteva din momentele esențiale ale istoriei acestor locuri care trebuie surprinse în desfășurarea, în esența lor, care trebuie precizate și marcate într-un muzeu de istorie modernă și contemporană a Dobrogei“. Remarcînd înaltul nivel științific al comunicărilor și dezbaterilor, revista „Tomis“ publică în acest număr fragmente și sinteze ale materialelor prezentate în cadrul sesiunii.

AL. MIHALCEA

considerații privind contribuția mișcării muncitorești din județul Constanța la lupta clasei muncitoare din românia la sfîrșitul secolului al XIX-lea și la începutul secolului al XX-lea

În lucrarea „Momente din mișcarea comunistă și muncito-

rească în județul Constanța“ (Constanța, 1971) se afirmă, pe baza unei situații certe, că pînă la restabilirea autorității statului român asupra Dobrogei nu se poate vorbi de existența unei categorii sociale care s-ar putea asimila clasei muncitoare, cu atît mai puțin de o mișcare muncitorească, fie ea și numai ca tendință. Cu toate acestea, date incontestabile cît și lucrarea însăși vorbesc, după războiul de independență, de acțiuni greviste, organizații profesionale și cluburi muncitorești — laturi constitutive ale unei mișcări muncitorești active, corespunzătoare proceselor

de înarmare a proletariatului cu conștiința de clasă. Această situație paradoxală, în aparență, își găsește explicația în aceleași cauze generale care au contribuit la integrarea rapidă și armonioasă a Dobrogei în statul român, sub raport economic, național și politic. Oferind României fațada maritimă, cu posibilitățile unei alte ponderi în comerțul și viața politică a Europei, Dobrogea a cunoscut o dezvoltare capitalistă accelerată. Construirea căii ferate Cernavodă-Fetești, a podului de peste Dunăre, a portului modern Constanța etc., sînt însoțite de apariția unui număr însemnat de întreprinderi capitaliste, care valorifică nevoile unei vaste reconstrucții, care pornește de la temelie cît și bogățiile unui pămînt care-și dezvoltă dărnicia numai prin muncă încordată. Cărmădăriile din Constanța, fabrica de ciment din Cernavodă, carierele de piatră și nisip de la Canara, Palas, Medgidia și Anadachioi, tăbăcăriile din Constanța, Ostrov, Hirșova, brutăriile, fabricile de bere, ulei, săpun, morile și daracele de lînă, șantierele de drumuri și căi ferate, sînt mediul de formare a muncitorimii industriale dobrogene. În primele două decenii ale secolului al XX-lea orașul Constanța cunoaște, sub raportul dezvoltării generale a centrelor industriale, o evoluție spectaculoasă: se termină construirea portului cu digurile, silozurile, rezervoarele și conductele de

petrol ale societăților străine, orașul își croiește bulevarde, se înalță cazinoul, instituții publice și de cultură, numeroase construcții particulare comerciale — rezultat al creșterii cifrei de afaceri.

Cele peste 200 de unități, înregistrate la sfîrșitul secolului al XIX-lea, sînt întreprinderi mici, rudimentare utilitate tehnico-mecanic, cele mai multe cu mai puțin de 50 de lucrători, cu patroni cupizi și hrăpăreți, dominați de cultul cîștigului și care suplinesc lipsa tehnicii prin exploatarea crîncenă a ucenicilor și a lucrătorilor. Într-un pămînt care renaște pentru populația sărmană printr-un efort supraomnesc, din chirpici și stuf, condițiile de viață sînt sordide, locuințele insalubre, durata zilei de muncă echivalentă robiei, iar salariile derizorii, plasate sub limita condițiilor materiale minime. Bolile, mortalitatea și ignoranța sînt „privilegiile“ muncitorimii dobrogene la începutul existenței sale, una din cele mai oprimate și exploatate muncitorimii din România.

Astfel, în condiții specifice, a-lături de cîteva detașamente puternice de muncitori — Portu și Atelierele C.F.R. — există un proletariat dispersat dar care cunceaște un proces de radicalizare timpurie. Deși de proveniență țărănească, sutele de ucenici și tineri muncitori, preferați de patroni pentru exploatarea gratuită sau salariile foarte mici, sînt puși de la o vîrstă fragedă în mediul muncitoresc. Ei cunosc o evoluție rapidă de la înțelegerea empirică a contradicțiilor sociale la o conștiință de clasă iluminată de procesul general al răspîndirii concepțiilor socialiste.

Istoria mișcării muncitorești naționale și internaționale a pus în evidență, în mod perezemptoriu, importanța experienței în organizarea și maturizarea proletariatului. Pornind de la întrebarea dacă experiența este, în timp și profunzime, condiția sine-qua-non a unei mișcări social-politice organizate și eficace din punct de vedere al scopului ei și răspunzînd afirmativ, mișcarea muncitorească din județul Constanța (puternică încă din ultimele decenii ale secolului al XIX-lea), n-ar putea fi explicată, admițînd această premisă, dacă problema încadrării luptei detașamentului dobrogean n-ar fi o componentă obiectivă și firească a integrării armonioase, sub aspect național, a Dobrogei la patrie. Orice cercetare a acestei mișcări trebuie astfel să plece de la realitatea că proletariatul dobrogean s-a constituit în mod substanțial din muncitori formați în România, a valorificat, mai ales după crearea PSDMR, experiența întregii clase muncitoare și a mișcării socialiste devenind parte integrantă a acesteia și, poate mai mult decît atît, unul din detașamentele sale cele mai active și mai revoluționare.

Din 1884 cînd în portul Constanța a avut loc prima grevă organizată de Societatea stivuitorilor, numeroase organizații cu caracter profesional și de ajutor reciproc au luat ființă în Constanța, Tulcea, Hirșova, Cernavodă — mediu fertil pentru afirmarea ideilor socialiste și pentru crearea, în 1897, a unui club muncitoresc afiliat PSDMR. Procesul de organizare politică în primul deceniu al secolului al XX-lea poartă marca unei indiscutabile maturizări: în 1906 a luat ființă primul sindicat cu compoziție profesională mixtă, nucleu bine organizat, cuprinzînd elementele muncitorești cele mai înaintate, care desfășoară o intensă acțiune de propagandă și clarificare ideologică, premergătoare creării sindicatelor pe

Lector univ. I. BITOLEANU

(Continuare în pag. 12)

MARIANA
POPA

Socialism
și
automatizare

La Liviu Călin, lirismul este o aptitudine câștigată prin educație. Neexistând mari pasiuni care s-o impună, expresia se constituie în funcție de exigențele gustului, creînd ea însăși un climat poetic, o stare de reverie intelectuală. Volumele de versuri publicate pînă acum (*Spirale*, 1965; *Ochiul adîncului*, 1968; *Identitate*, 1970) au ilustrat posibilitățile genului, ca și admirația discretă a autorului față de eleganta concizie barbiană.

Suflet în spațiu (Editura Cartea Românească, 1973) completează, fără a contrazice, imaginea poeziei lui Liviu Călin. Sintagma „suflet în spațiu” este luată atît în accepția ei proprie, de turism spiritual, cît și în una figurată, de participare difuză la miracolul existenței.

Atmosfera lirică derivă cel mai adesea din peisaj. Descriind, cu linii fine și ondulate, „brațele inutile (pe care le) întind plopii marini” sau figurînd, printr-un unghi ascu-

nifistări zgomotoase ale civilizației din Occident cărora, dimpotrivă, le sesizează contradicția dintre „formă și fond”: „Firmele bolnave, cu sîngele electric / își aruncă pe trotuar silueta. / Aparatele invită să vezi filmul sexi și / dacă intri constăți că este ciocolată / pentru bătrîni”.

Contraste. Sentimentul de certitudine pe care în mod obișnuit îl dă cultura nu se transformă, la Liviu Călin, în suficiență. Ca și memorialistica, poezia sa este mărturia unei adînci pietăți față de bunurile spirituale adevărate. Deși lipsită de forță, de „viziune”, o asemenea poezie educă gustul pentru frumos, sugerează un posibil mod de existență intelectuală.

Pentru ultima sa carte — **Monologul alb** (editura Eminescu, 1972) —, Nicolae Ioana a găsit un titlu echivalent cu o formulă critică. Într-adevăr, poezia sa este înaintea de toate un **monolog**, o mărturisire care nu se adresează unui interlocutor și care, din cauza aceasta, se desfășoară liber, fără efortul de a convinge, de a entuziasma sau de a ocoli anumite susceptibilități. Poetul vorbește așa cum respiră, din pură necesitate de a exista poetic, de a se manifesta prin cuvinte.

Cea mai importantă consecință a acestui mod de lirism este o impresie de autenticitate. Cine citește cartea lui Nicolae Ioana are senzația că pătrunde, nevăzut, în intimitatea poetului, chiar în momentul în care acesta, singur și în afara oricărei convenții, se destăinuie sieși. Ignorînd exigențele comunicării curente, confesiunea sa solitară se realizează nu ca o reprezentare critică a stărilor sufletești, ci ca o traducere imediată a lor. Poetul enunță, nu analizează, exclamă, nu face reflecții. Sensibilitatea sa, departe de a fi primară, frustă, spontană, este o sensibilitate derivată, presupune o educație, un eșafodaj de idei; însă, în poezie, ea se exteriorizează fără justificări. Ca dovadă, poetul nu aplică sentimentelor o cronologie, nu le clasează și nu le compară. El își cenzurează foarte rar fluxul afectiv, dar și atunci o face doar pentru a demonstra incompetența inteligenței și pentru a asista, cu un ușor sarcasm, la rezolvarea disputei dintre imaginație și evidență în favoarea celei din urmă: „În miezul iernii mai văd păsări / și cai, iar uneori în grădină / cobor să rup o floare”.

— **Grădina.** De cele mai multe ori însă coordonatele reale nici nu sînt consemnate. Realitatea subiectivă se extinde și devine o unică realitate, cuprinzînd personaje, întâmplări și priveliști proprii: „Un vapor naufragiază în larg / cum cade pare gura căscată a unei umbre. / Ne-am adunat pe țărm și ne-am întregat pe șoptite / cum ne vom salva iubitele, femeii în șorțuri negre. / Un bărbat dă din cap la ora asfințitului”. — **Întîmplarea de după-amiază.** Mirajul este întregit nu numai de imaginație, ci și de memorie, de o memorie infidelă care restructurează trecutul sau îl confundă cu un trecut ideal: „O, tu dacă vreodată ai existat, ai fost în această / culoare în această pasăre cu picioare subțiri și cu glasul as-

cuns, / ai fost pe lume în câmpul tăiat de priviri”. — **Lanul.**

Deși, în esență, o asemenea poezie nu este onirică, lumea pe care o instituie se refuză, ca și visul, oricărui control. La un moment dat, poetul însuși încearcă să „închidă toate pleoapele”, dar procesul pe care l-a declanșat nu se desfășoară în plan practic și nu poate fi întrerupt prin acest gest.

Realizîndu-se exclusiv ca monolog, poezia lui Nicolae Ioana atrage prin autenticitate, dar, cu timpul, obosește prin monotonie. Ca și estetismul, documentarismul excesiv, fie el și un procedeu de dezvăluire a vieții interioare, are marele defect de a da importanță egală tuturor faptelor. Cine ar putea să privească la nesfîrșit, pe o fereastră, gesturile pe care le fac zi de zi membrii unei familii? Într-un roman sau într-o piesă de teatru aceste gesturi sînt selectate și capătă o valoare expresivă, semnifică o idee. În poezia sa, dimpotrivă, Nicolae Ioana înregistrează fără discernămint orice fapt divers petrecut în psihic alături de mutațiile cele mai profunde. În modul acesta el se destăinuie complet, dar neesențial și nememorabil.

Sînt cunoscute eforturile pe care le fac actorii pentru a întreține trează, pe parcursul unui lung monolog, atenția publicului. Sustinînd o partitură lirică amplă, poetul întîmpină aceeași dificultate, iar unul dintre mijloacele sigure de a o depăși rămîne fantezia verbală. Consecvent atitudinii sale de vorbitor fără asistență, Nicolae Ioana se dezinteresează de efectul pe care l-ar putea produce poezia sa și compune un monolog alb, adică un discurs cărui îi lipsește reliefu lingvistic. Într-un poem ca **Moartea dansatorului** există, cel puțin, un ritm patetic care își exercită discret influența creînd o atmosferă de mare spectacol. Însă, în general, limbajul este amorf. Indiferența față de expresie înseamnă o acceptare a, în timpplării, astfel că textul, redactat la un nivel stilistic mediu, este întrerupt deopotrivă de comparații pregnante („ca o bluză de zidar / pe care au căzut stropi grei de moarte”) și de imagini rebarbative („Fata vecinului nu are ochi / ... / îi păstrează într-o batistă / și îi pune numai atunci cînd crede că n-o vede nimeni”). Reprezentînd mai mult un adevăr psihic decît unul artistic, poezia lui Nicolae Ioana are nevoie de un efort de organizare, de conștientizarea faptului că se adresează publicului.

ALEX. ȘTEFĂNESCU

Ca și **Avangardismul poetic românesc** (1969) unde se teoretizează dar se discută și monografic, pe autori, un moment literar, **Poezia unei generații** (editura Dacia, 1973) adună laolaltă profiluri critice despre unsprezece poeți afirmați în majoritate în deceniul șapte, cînd se configurează pregnant o altă generație creatoare. Această carte a lui Ion Pop pare să fie etapa a doua a unui program ceva mai larg a cărui intenție este să alcătuiască un tablou al poeziei românești atacînd momentele cheie, de efervescență și metamorfoză a conștiinței estetice, fără să omită o didac-

- LIVIU CĂLIN: suflet în spațiu
- NICOLAE IOANA: monologul alb
- ION POP: poezia unei generații

tică „ierarhie a valorilor superioare ale poeziei”. Analiza operelor se desfășoară unitar conform unei metode revendicate din critica tematică dar urmîrind totodată o idee modernă despre poezie: poezia văzută ca limbaj și exercițiu ludic. O asemenea carte dispusă să cerceteze din mers fenomenul poetic imediat este, prin firea lucrurilor, susceptibilă de controverse. Rămîne însă de văzut care sînt punctele solide, imposibil de minat, părțile strălucitoare ale demonstrației în stare să fixeze materia friabilă conform unui punct de vedere apt să ofere cîteva repere sigure conștiinței literare. Articolele lui Ion Pop dau însă mai rar ocazia unor asemenea satisfacții. Produse ale unui spirit mai puțin original dar harnic, la care acționează prejudecata că important este pasul de melc în jurul operei, descris cît mai copios, în defavoarea conciziei, a formulării sintetice, ele sînt în general o înșiruire de banalități nescutite de o seamă de confuzii. De exemplu, a spune acum că poezia lui Nichita Stănescu e o meditație asupra cuvîntului, că Ilie Constantin caligrafiază cu rigoare impulsurile imaginației, că Ion Gheorghe „se întoarce spre extrema proto-istoriei naționale”, că în ultimele cărți ale lui Ioan Alexandru se evidențiază „o năzuință de esențializare a lirismului printr-o disciplinare conceptuală”, sau că poezia Gabrielei Melinescu „propune un ceremonial eterat al iubirii, ce-și trage cel mai ades substanța dintr-o percepție ingenuă, candid-înfantilă a lumii” înseamnă a oferi în cuvinte puțin schimbate păreri care au deja forța unor locuri comune și cer, eventual, să fie reexamineate sau amendate.

Există, apoi, după părerea autorului, o generație „labișiană” (absolut enigmatică) de vreme ce vorbește de o generație „post-labișiană”. Iar cartea de față, care s-ar ocupa de poeți ai generației „post-labișiene”, debutează cu articolul Nicolae Labiș. A-l scoate însă pe Nicolae Labiș din generația lui dîndu-i o importanță excesivă și punîndu-l la izvorul tuturor lucrurilor nu este decît o chestiune de pură speculație deasupra poeziei.

Din rațiuni mai mult „spațiale”, care îi lipsesc pe Ion Pop de putința unei examinări imparțiale a sferelor de influență formativă, mentorul poezilor afirmate în deceniul șapte ar fi Lucian Blaga. De fapt, în afirmarea acestui mînunchi de poeți se deosebesc foarte clar două momente: primul, al poezilor pregătiți între anii 1952 și 1960 dar care debutează cu cărți în general în 1960 (Gheorghe Tomozei și Petre Stoica apar editorial în 1957). Aceștia primesc „lecția de poezie” prin opera lui Mihai Eminescu. Asistăm, oricît de paradoxal ar părea, la un moment eminescian, depășit pe parcurs, și cărui i se conformează Nicolae Labiș, Nichita Stănescu, Cezar Baltag, Ilie Constantin, Griгоре Hagiu, Gheorghe Tomozei, Anghel Dumbrăveanu, Petre Stoica și chiar, tîrziu, Ioan Alexandru în exaltarea romantică din **Cum să vă spun** (1964). Cel de-al doilea moment este format de poezii care debutează în jurul anilor 1964—1968 la care se poate vorbi nu numai de o influență a lui Blaga, dar și a lui Barbu, sau chiar a confracților mai vîrstnici, Nicolae Labiș și Nichita Stănescu. Se pot cita aici Ioan Alexandru, Ileana Mălăncio-

iu, Ana Blandiana, Gabriela Melinescu, George Alboiu și chiar Ion Gheorghe al cărui adevărat debut are loc în 1967—1968 cu *Zoosophia* și *Vine iarba*. O frază ca aceasta: „Spațiul poetic al lui Nichita Stănescu se anunță, de pe acum, a fi unul așezat sub semnul erosului spiritualizat, întors astfel prin forța de transfigurare a sentimentului, la condiția sa primar-paradisiacă (proces similar, în anumite privințe, cu cel ipostaziat în poezia mai nouă a lui Lucian Blaga... p. 81)” nu este nici pe departe revelatoare, ci numai deformantă și deci inexactă.

Autorul se dovedește prizonier al unor aprecieri critice mai vechi, minimalizatoare sau exagerate, despre opera unor poeți abia în ultima vreme descoperiți sau aduși la dimensiuni ceva mai reale, și atunci cînd nu-l include în aria sa de investigații pe un poet remarcabil ca Petre Stoica, neomîtînd însă pe Constanta Buzea, Cezar Baltag, Ilie Constantin la care experiența lirică este mai mult formală.

Ion Pop inventariază harnic motivele, temele, caută structurile revelatoare pentru a descoperi „o eventuală sistematică a simbolurilor”. Dar acest mod de analiză în mîna lui Ion Pop pare mai degrabă un patent nivelator sau un izvor de enunțuri generale. Nu se poate, de pildă, detașa cu nici un chip „formula lirică personală” a poetei Ana Blandiana spunînd că poezia ei este o poezie „a problematizării atitudinilor”, a „problematizării actului de creație” și a „responsabilității etice”. Așa cum nici alergînd într-un carusel al trimiterilor, al asociațiilor copioase, evitînd judecarea limpede, nu se poate consolida o disociație subtilă: „Imperativul „a fi, a fi!” din **Inter-nul discutabil** cunoaște o adîncire, asimilînd o filosofie a ființei ale cărei surse ar putea fi numite cu aproximație în unele interpretări heideggeriene (!) ale poeziei lui Hölderlin (!), în demersul meditativ rilkean (!) din **E-legiile duineze** (!) (...) în fine, în plan formal, în ceea ce E. R. Curtius (!) numește „alegoreza biblică” (!) (p. 213). Profilurile critice au și observații interesante cum ar fi aceea a „demonului metamorfozei baroce” la Nichita Stănescu sau a „dramei” e-locinței la Adrian Păunescu (p. 239). Dar disecția înceatăă făcută într-un stil greoi, ambiția filiaților abundente și a cartografiilor exhaustive a operei, învâluiesc cel mai ades într-un vâl opac intuiția fină, vibrația plină de simpatie față de misteriosul simbul fierbinte al operei, care este prima calitate a unui critic de poezie.

MIRELA ROZNOVEANU

La sfârșitul anului 1944 apărea al 26-lea roman al lui Cezar Petrescu, **Adăpostul Sobolia**. Semnatarul rîndurilor de față nu-l cunoscuse pînă atunci pe scriitor decît din operă, pe care i-o citise toată cită apăruse în volume; îi știa și aproape toată gazetăria dintre 1937 și 1944. Prin Cezar Petrescu, el descoperise orașul modern, metropola, care-l fascina de la distanță. Deci, îl fascina și literatura celui care-i declanșase revelația. Cu aviditatea provincialului care abia pășea în adolescență, devorase, paralel și fără alegere, și alte romane ale Capitalei — de pildă, **București, orașul prăbușirilor** al lui Octav Dessila! Cum distanța era enormă, Cezar Petrescu îi apăruse drept **romancierul**, mesia spiritului civilizatoriu al marelui oraș; astfel că, aflîndu-se printr-o împrejurare ce ar merita ea însăși povestită, într-o tipografie din centrul Bucureștilor, unde se tipărea **Adăpostul Sobolia**, a uitat de ale sale și a trecut la lectura pe nerăsuflăte a noului roman al idolului său literar.

Atunci am făcut cunoștință cu felul cum scria Cezar Petrescu. Filele, citi foaia de caiet, scrise de-a latul, veneau zilnic, după amiază, în tipografie, în cantitatea cită o putuse livra prozatorul în noaptea și în dimineața precedentă. Corecturile ulterioare în pagină erau puține și neînsemnate; lucrul mergea exact cum declarase mai înainte scriitorul: nu-și recitea manuscrisele, nu intervenea în ele. Romanele, nuvelele curgeau ca un torent și — asemenea unor articole de ziar — intrau de-a dreptul în mașină. În timp ce la etajul trei se culegea și se pagina zațul tipografic, la alt etaj se imprimau colile anterioare. La cîteva zile după ce romanul era gata scris, se încheia și operația tipăritului. Citeam textul cînd direct, pe fila manuscrisă a romancierului, cînd din pagina de corectură, cînd de pe coala tipărită. Am crezut că această lectură fragmentară și inegală a făcut ca romanul să nu-mi placă. L-am citit din nou și în cartea cumpărată din librărie. Impresia a fost aceeași. Astfel încît am scris un al doilea articol despre prozator (cel dintîi, elogiios, nu fusese tipărit niciunde) și acesta a apărut într-o revistă, constituind pentru mine un adevărat act de distrugere a statuii pe care i-o construise. Ulterior, statuia s-a recompus echilibrat, într-un cuget eliberat de fascinație. Însă trebuie să spun că ritmul în care îmi ajungeau sub ochi paginile romanului **Adăpostul Sobolia** mi-a desființat pentru totdeauna mitul scriitorului „inspirat“.

☆

Din 1954 am fost, apoi, într-o foarte strînsă legătură cu Cezar Petrescu. Cred că am fost ultima ființă din lumea literară, pe care a văzut-o înainte de stingerea sa, în dimineața zilei de joi 9 martie 1961: îl vizitasem marți seara, la 7 martie, cînd mi-a spus, cu o tristețe de om care a renunțat la toate, că nu mai apucă să-și vadă cea mai apropiată carte aflată în curs de tipărire.

Dintre cărțile asupra cărora semnatarul acestor rînduri are a relata, va fi vorba acum numai de cîteva. Cea dintîi e reeditarea romanului **Plecat fără adresă**. Acesta apăruse în 1932, primăvara, și trebuia să aibă o urmare: **Sosit fără adresă**. În seria „definitivă“ începută la „Cugetarea“ în 1939 și desfășurată galopant timp de trei ani, **Plecat fără adresă** nu intrase, deși s-ar fi convenit. A fost una dintre primele întrebări care se impunea să fie pusă: care e soarta noii ediții a romanului și, mai ales, care e soarta continuării lui, cînd și cum au loc determinările „sosirii fără adresă“?

Scriitorul s-a scuturat ca de o povară sau de o amenințare nevăzută:

— N-am scris urmarea! N-o mai scriu! Nu tipăresc nici prima lui parte! Nu mă interesează!

Era cu neputință, totuși, să nu-l intereseze această carte, pe care o considerase în 1932 drept axul ideologic al întregii sale opere de romancier, cheia ei. Aflarea eventuală a vreunui răspuns trebuia deci aminată. În cei șapte ani cît m-am aflat foarte aproape de laboratorul lui Cezar Petrescu, pe cînd el trăia, n-am putut obține un alt răspuns, deși odată a scăpat o vorbă zgîrcită, pe care a voit s-o șteargă numaidecît.

— Te-a interesat ce e cu **Sosit fără adresă**... Am scris mai acum cîteva ani două capitole... L-aș putea isprăvi într-o săptămînă... Dar nu-l mai scriu! Nu mă mai gîndesc la el. Aș fi fost bucurios să citesc fie și numai cele două capitole și i le-am cerut. S-a scuturat din nou, întunecîndu-se și curmînd-o:

— Nu le mai am... Le-am aruncat. Nu mă interesează **Sosit fără adresă**...

Cine îl-a cunoscut pe Cezar Petrescu, fie și în treacăt, știe că

Cred că explicația este legată de factori biografici. Substanța acestei cărți pleacă, probabil, de la împrejurări mai întîm legate de ființa scriitorului, decît s-a presupus și decît a arătat-o el însuși. Cartea înfățișează eșecul moral al unui om ajuns la vîrfurile piramidei sociale și care părăsește brusc totul: putere, bani, glorie — pentru a se sinucide într-o odăiță sordidă din orașul natal. Înainte de a-și relua viața, își începe o lungă confesiune, un caiet „cu scoarțele albe“, povestindu-i unui prieten, Ion, felul cum **plecase** în viață, hotărît să-și suprimă „animalul teluric“ din el, de fapt **omul** din el; și stîrșe din suflet dragostea pentru mama sa, pentru prieten, pentru femeia iubită. Devenise **tare**, devenind **singur**; expresia ultimă a egoismului.

O schemă identică apare și în romanul **Vladim**, și acesta rămas neterminat, scris în întregime după 1947, decît după ultima readucere pe masa de lu-

fost dintr-odată împiedicat și pe urmă oprit cu totul. A dat ocol subiectului, adăugînd substanță nouă nu drumului de întoarcere, nu „sosirii fără adresă“, ci tot „plecării“, deci se îndepărta și de punctul demarajului și mai ales de acela al scadenței. Aducerea pe masa de lucru, repetată, era pentru a fugi de final, nu pentru a se apropia de el.

De aceea a rămas și **Vladim** neterminat.

☆

A rămas numai început și un alt roman, cu o istorie tot neclară, cel puțin pînă în prezent: **Mînzul nebun**.

Cezar Petrescu a scris o piesă cu acest titlu, în colaborare cu Vintilă Russu-Șirianu. Piesa a fost jucată la Teatrul Național din București, la o dată relativ apropiată de o altă piesă, **Ochii strigoiului**, dramatizare după romanul cu același titlu. Cezar Petrescu nu a fost dramaturg, deși era un ager constructor de

fragmente din „biografia unor cărți contemporane“

CĂRȚI PENTRU TOTDEAUNA PIERDUTE

nu exista, poate, om mai bucuros să povestească, să vorbească despre orice, cu o adevărată voluptate a comunicării orgiace... Să fi transmis oare, altora, alte știri despre acest roman? Părea îndoielnic, față cu desăvîrșita rupere de la inima lui a unei cărți la care ținuse în mod deosebit.

Iată că, la peste un deceniu după ce el n-a mai fost s-au descoperit, între sutele de mii de file scrise, rămase de la el, cele două capitole. De fapt, e mai mult și poate e altceva decît începutul noului roman; s-ar zice că e finalul anticipat al celui alt. Scrise în 1941, sau în 1944, dacă nu chiar în 1947, ele merg împreună cu o substanțială dezvoltare și a prefeței romanului **Plecat fără adresă**. Deci, avusese de gînd să dea o nouă ediție și a acestuia, o pregătise, fusese preocupat de ea, dovadă că readusese cartea întreagă pe masa de lucru, în cel puțin trei etape, atestate de textul manuscrisului refăcut succesiv, în 1941, 1944 și 1947. (Am așezat aceste adaosuri, după toate probabilitățile, în ordinea intenționată de scriitor, în volumul care apare în cursul lunii mai la editura „Cartea Românească“. Cititorul poate găsi acolo, dacă e interesat, rațiunile, mai larg expuse, ale orînduirii materialului).

De ce negase, atunci, și existența capitolelor și interesul pentru roman?

cru a variantei prelucrate din **Plecat fără adresă** și a posibilității început al celui alt, **Sosit fără adresă**.

Să adaugă un nou fapt: între filele păstrate de la scriitor, s-au găsit și trei pagini cu un fel de bocet ritmat, în care e vorba de o femeie iubită, stinsă din viață. Textul e vechi, poate contemporan cu prima redactare a romanului **Plecat fără adresă**, deci de prin 1932. E intitulat: **Caietul cu scoarțele negre**, așa cum trebuia să se cheme urmarea romanului **Plecat fără adresă**, deci partea „sosirii fără adresă“. Cine poate fi moartea Elena, soția celui ce plînge în filele îngălbenite? E același plîns dintr-o schiță a volumului de nuvele **Drumul cu plopi** din 1924. Și acolo se sugerează o sinucidere, a celui rămas singur după ce soția lui s-a prăpădit. În 1921 murise Marcela, soția scriitorului, pe cînd el era ținut la pat într-un spital, înfășurat în corset de gips, bolnav de tuberculoză la șira spinării. Nefericitul din bandajele minerale nu avea încă treizeci de ani; nefericita dusă din viață și mai puțin. A fost o tragedie a unui suflet grămădit într-un trup care nu-și îngăduia nici simplul gest de a-și lua viața. Obsesia a devenit materia unei cărți — care însă nu s-a putut scrie decît în partea ei primă, corespunzătoare pornirii în viață, nu și în deznodămîntul ei. Prozatorul, torențial în alte cărți, aici a

dialog și un conlocutor excepțional de pasionat. Construcția dramatică nu l-a atras; a rămas credincios celei epice. El e un romancier prin excelență. Trecerea prin domeniul teatrului sau scenariilor se datorește colaboratorilor.

Mînzul nebun trebuia să fie, și ca roman, rodul unei colaborări, lucru nemaiîntîplat cu nici o carte de proză a lui Cezar Petrescu. (Criticul Dinu Pillat îmi semnalase totuși existența unui început de roman, scris în același fel, în colaborare, partenerul fiind chiar G. Călinescu. Încercarea aceasta trebuie să o socotim inițiată de Cezar Petrescu. Ea a avut loc într-un hotel din Moscova, unde se aflau cei doi coautori, într-o delegație. Noul roman — unde G. Călinescu își parodia de fapt partenerul — n-a trecut de cîteva pagini). Colaborarea mai veche, cea cu Vintilă Russu-Șirianu a ajuns la aproape două acte. Russu-Șirianu mai încercase genul și avea să-l frecventeze apoi cu insistență. Romanul urma să fie scris așa: unul dintre cei doi autori termina un capitol pe care-l preda celui alt care, la rîndul său, își scria apoi propriul capitol, restituindu-le pe amîndouă celui dintîi; acesta repeta operația și tot astfel pînă cînd romanul avea să se încheie. Fantezia fiecăruia era considerată suverană. Fiecare putea continua acțiunile începute de celălalt sau putea inventa după plac o epică

nouă. Important era ca un capitol să aibă, de regulă, o structură unitară, de sine stătătoare. Dar nici lucrul acesta nu era obligatoriu: partenerii puteau urma acțiunea episodului în sensuri absolut diferite; condiția unică era să fie logică, faptele să fie verosimile și să aparțină caracterelor odată tratate, rămase consecvente cu ele însele.

Cezar Petrescu a respectat convenția, realizînd un capitol care e un episod foarte specific operei sale. Eroul e un Andrei Stegaru, fiul lui Manea Stegaru. Acesta se căsătorise cu Amalia, o făptură de o deosebită puritate, fiica marelui avocat și profesor Mihai Canta; Andrei e fiul Amaliei; părintele său străbătuse apoi experiența unei alte căsătorii, cu frivola Margot și avea încă un fiu cu aceasta. Apare un consilier, Dumitrașcu Boldur, ucis de o criză cardiacă, pe parcursul acestui capitol; mai apar un prinț Ipsilanti și o nebulă Roro, protagonist „bandei Ro“, care nu știe, nu vrea să știe nimic de stihia dezlănțuită asupra lumii, al doilea război mondial.

E un roman, așadar, de strictă actualitate, dacă ne gîndim că el se scria îndată după încheierea marii conflagrații. Scriitorul imaginează un personaj misterios, de o luciditate extremă, ca a unora dintre eroii anteriori: Spartacus (**Calea Victoriei**), Maximilian Ștaic (**La Paradis general**), Eleazar (**Baletul mecanic**), în care putem ghici încercarea de a profila un revoluționar acționînd în clandestinitate. Partenerul său, Vintilă Russu-Șirianu, care a păstrat manuscrisele și mi le-a încredințat acum cîteva ani, istorisindu-mi unele detalii ale colaborării, a elaborat și el un amplu episod, de fapt o veritabilă nuvelă în care Andrei Stegaru este inginer metalurgist și lucrează într-o mare uzină. Partea scrisă de Cezar Petrescu continuă cu alte zeci de pagini, păstrate la el, nu la colaborator; și acesta avea alte cîteva capitole începute. Planul romanului nu exista, însă o anumite direcție, un sens general al întîmplărilor fusese stabilit împreună.

De ce nu s-a mai scris acest roman?

Cezar Petrescu nu mi-a amintit niciodată de el, deși am vorbit uneori despre piesa **Mînzul nebun**. Făcea un semn nelămurit cu mîna și trecea peste subiect: nu-l interesa! De altfel nu poventea nimănui, niciodată, subiectele romanelor sale. Adesea nu știa nici el decît aproximativ cursul evenimentelor din propriul său roman. A scrie proză era pentru el a improviza. Sau, de fapt, nu „a improviza“, cuvîntul nu e potrivit, ci a elabora spontan, a construi supunîndu-se jocului liber al comportării din fiecare moment a personajului. De unde apare în romanele sale impresia de autenticitate, de viață reală, chiar și atunci cînd sub raportul estetic sînt legitime reproșurile de diluție și facilitate. Constatarea că diluția se asociază mai ales cu artificialitatea e impusă de romanele ultimei perioade — concret, odată cu **Adăpostul Sobolia**. Ea merge, cu ponderi diferite, pînă la excesivul **Vladim** care totalizează mult peste o mie de pagini, neapropiindu-se totuși decît discutabil de zona finală a întîmplărilor. Și aici, ca și în cazul romanului precedent, se depărta de fatalul deznodămînt, amînîndu-l pînă la a nu-l mai scrie. De ce s-a întrerupt, însă, **Mînzul nebun**?

Vintilă Russu-Șirianu credea că din cauza lui și-și făcea reproșuri pentru aceasta. Vina, dacă există, e totuși relativă. Dacă într-adevăr partenerul nu ținea ritmul, Cezar Petrescu putea să continue cartea pe cont propriu. Însă și aici apare o soție moartă, Amalia cea pură, care-l lasă eroului un copil. Marcela, prima soție a scriitorului, i-a lăsat de asemenea un copil, care și-a pus capăt vieții cu cîteva ani înainte de război. A-

NICOLAE
SAFTOIU

Dantescă

MIHAI GAFIȚA

(Continuare în pag. 14)

Șerban Cioculescu — filolog și cercetător al limbii literare

Înainte de a exista critici sau istorici literari, au existat filologi erudiți, umanști, specialiști în analiza și restabilirea adevăratului text. Sensul termenului de filolog, (atestat în Franța încă din 1534), s-a extins treptat spre analiza critică a textelor și interpretarea lor lingvistică.

Recitind opera critică a maestrului Șerban Cioculescu, pot afirma că studiile domniei sale n-ar fi ajuns la subtilitatea și nuanțarea ce le caracterizează dacă autorul n-ar fi avut o solidă pregătire filologică. În definitiv, în construcția operei de artă subiectul „fabulei” nu este totul și cuvântul greșit ales, întorsătura sintactică, cu alte cuvinte limba și stilul, trebuie să-și găsească în criticul adevărat un analist și un interpret pertinent. E ceea ce se uită, din păcate, de către mulți tineri, critica literară reducându-se adeseori la vaste incursiuni tematice, filiațiuni și mai ales judecăți de valoare, acrobații adjectivale de tip poetic care încifrează nu explicitează opera.

Piatra de incercare pentru filologi o constituie în primul rând problemele de limbă și literatură veche românească. Cu ocazia celor 400 de ani ce s-au scurs de la apariția *Tetraevangelului* lui Coresi, Șerban Cioculescu fixează printr-o confruntare de texte rolul operei coresiene în evoluția limbii române literare. Comparând textul *Tetraevangelului* cu *Biblia 1688*, autorul conchide: „Traducătorii Bibliiei lui Șerban s-au ținut foarte aproape de textul coresian. Pe alocuri acesta e parcă mai clar”. Paralelismul de texte ajunge până la cea mai recentă tălmăcire, *Noul testament justinian*. Concluzia acestor confruntări nu diferă de cea acreditată de cercetătorii limbii literare:

„De câte ori întâlnim în tipăritura coresiană limba orală, iar nu forme scriptice, subordonate topicii slavone, observăm perpetuarea ei în toate textele ulterioare, fără excepție” (*Varietăți critice*, Espla, 1966, p. 18). Popasul criticului pe marginea cronicilor muntene, este deosebit de instructiv și actual pentru editorii de texte. Față de aparatul savant care încarcă jumătate din paginile *Letopisețului cantacuzinesc*, cu

variante ortografice și regionale — ediție meritorie ca intenționalitate — Șerban Cioculescu preconizează renunțarea la aparatul fastidios din subsol, lărgirea anexelor, precum și un glosar care să explice termeni învechiți ca: *ticălos* = „biet”, *mișel* = „sărac”. Această concepție editorială e concretizată în observațiile asupra lui Radu Popescu, prin *preconizarea unui regim editorial dublu: o transcriere științifică, cu întreaga aparatură filologică pentru specialiști, într-un tiraj redus, și o transcriere modernă, interpretativă, pentru publicul larg*. (Cf. op. cit., p. 62).

Opera cronicarului muntean, atât de sprintenă și pe nedrept situată în urma cronicilor moldovene, ar avea de câștigat prin eliminarea unor regionalisme, a unor variante grafice ca de exemplu accentuarea lui *é* (citit ea) etc.

Analiza realizărilor expresive ale cronicarului muntean Radu Popescu, a celor trei registre ce operează în *Cronica anonimă brincovenească*, a construcției de tip bossuetian, din *Hronicul lui Dimitrie Cantemir*, sint pagini de antologie pe marginea vechilor scrieri românești.

Studiul în care Șerban Cioculescu utilizează mai pregnant cunoștințele de limbă în datarea și localizarea unei opere literare este studiul despre *Sfatul familiei*, întâia noastră comedie originală. Pe baza faptelor de limbă, ca frecvența lui *u* alături de *u* final, a prezenței verbelor neogrecești, a turcismelor, rusismelor și a unei puternice influențe franțuzești pe un fond de intensă palatalizare a labialelor, autorul conchide că ne găsim în fața unui autor moldovean de la sfârșitul veacului al XVIII-lea. *Faptele de limbă* sint analizate cu minuția și pertinența lingvistului care îmbină datele de dialectologie cu lexicologia istorică și istoria socială.

Dacă până acum am prezentat punctele de vedere ale lui Șerban Cioculescu în legătură cu edițiile altora, *Peregrinul transilvan* ne oferă o imagine fidelă asupra metodei editoriale proprii. Iată mărturisirea sa: „Ediția noastră s-a încercat să urmeze un drum de mijloc între ediția I-a sibiană, (1865) și

aceea din Vălenii de Munte, prefăcută în stil literar în 1910.” Metoda constă deci în înlocuirea ortografiei latiniste, eliminarea termenilor care nu s-au acomodat la spiritul limbii românești, adaptarea neologismelor la forma actuală, păstrarea numelor de popoare în forma veche: frinc, germân, anglu, păstrarea unor forme verbale arhaice, redactarea unui glosar etc. Scopul este aici, ca și în observațiile asupra cronicilor muntenești, de a face opera în același timp accesibilă, dar a nu-i răpi nimic din ceea ce constituie specificul ei de epocă.

Firește că numai un filolog avizat ar fi putut realiza o asemenea ediție, complexă prin moștenirea latinizantă, dar și delicată prin intervențiile modernizatoare și autoritatea lui Nicolae Iorga.

Dacă Șerban Cioculescu a realizat adeseori o critică disimulată la adresa non-valorilor, ironia, nuanțele pârindu-i-se aproape întotdeauna suficiente, intervenția pe marginea unor ediții critice eronate este deschisă, fără drept de apel. Este cazul articolului *O ediție critică* pe marginea ediției critice publicată sub numele lui M. Dragomirescu de discipolii acestuia în 1937. În esență, Cioculescu reproșează învățăcelilor lui M. Dragomirescu că au profitat de buna sa credință, combătând fără cruțare ediția lui I. Scurtu pe care o preiau în bună parte, că folosesc arbitrar virgula, apostroful, majusculele, că intervin în textul eminescian. Concluzia este nimicitoare: „nepregătirea editorilor pentru o atare lucrare filologică este evidentă. Incapacitatea se unește însă cu prezumția și înșelăciunea, în aparatul de note critice vițiat de un polemism bolnăvicios, când nu este o hartă puerilă” (*O ediție*

critică, Imprimeria națională, 1937, p. 7 și urm.). Începând din anul 1948 se vorbește în învățămîntul nostru superior de o disciplină nouă, complexă, o disciplină de interferență ivită pe „pata albă” dintre celelalte discipline — cum se exprima Norbert Wiener: limba literară. Destinată a face joncțiunea dintre mai multe discipline — istorie literară, lingvistică, stilistică, — limba literară își propune itinerare proprii: valorificarea cu mijloace lingvistice a operei literare pe straturi: sonor, gramatical, lexical, stilistic.

De fapt, adevărații critici literari au făcut întotdeauna apel la mijloacele pe care le oferă știința limbii în explicarea operei literare.

Șerban Cioculescu se poate spune că a făcut apel la mijloacele lingvistice, de cite ori explicarea operei a cerut-o. Două sint, după noi, în special studiile în care Șerban Cioculescu se numără printre protagoniștii acestei discipline pe linia Vianu, adică cu un start lingvistic, dar o finalitate estetică: studiul despre *Limba literară a lui Ion Ghica* publicat în *Contribuții la istoria limbii române literare în secolul al XIX-lea I*, volumul al II-lea, și *observațiile asupra limbii și stilului lui Tudor Arghezi*. (*Introducere în poezia lui T. Arghezi*, Buc. 1946).

Autorul pleacă în studiul despre Ion Ghica de la condițiile în care și-a realizat opera, analizează cu o precizie de lingvist regionalismele, arhaismele, elementele turcești, neogrecești, rutene, maghiare, franceze, germane etc. După ce insistă asupra foneticii, morfologiei și sintaxei, Șerban Cioculescu se oprește mai îndelung asupra stilului.

Concluziile sint adevărate pagini de antologie. Considerați un scriitor ocazional, reprezentant al genului epistolar, Ion Ghica, scriitorul, a depășit în posteritate pe Ion Ghica omul politic prin toate atributele stilului familiar, prin digresiune, anecdote, varietate și culoare. Într-o perioadă când Arghezi era considerat un scriitor dificil, inabordabil, Șerban Cioculescu realizează în 1946 o *Introducere în poezia lui Arghezi*, care a rămas până astăzi totuși cea mai bună carte despre opera poetului. Șerban Cioculescu își dă seama că principala dificultate în receptarea mesajului arghezean pentru marea publică o constituie limba, stilul, desigur metaforelor.

Criticul explică chiar și structura gramaticală a poeziei argheziene. Cităm: „...Arghezi a

pus astfel în circulație un tip nou de figură poetică, pe care o putem subdivide astfel: 1) Atributul substantival și substantivul pe care-l determină, ambele concrete: *lapte de opal* (culoarea apei unui lac), *pleoapele* (în loc de petalele) de *floare*, *flăguri de mărgăritare*, *droidii de rouă*, o *punte de poteci*, *piperul* (pentru bobul) de *enupăr*, *borș de noroi*...

2) Atributul substantival abstract, iar substantivul pe care-l determină, concret: *apă de nimica* (apă chioară; după tipul expresiei „om de nimic”, netrebnic), *vreasc de roși*, *petecul tău de viață mic*, *scamă de zare*, *crimpele mici de gingășie*, *țândări de curcubeu* etc. 3) Atributul substantival concret, iar substantivul pe care-l determină, abstract: o *umbră de mătase*, *suflete de molecule*, *zări de zmalț*, *văzduh de ceramică*, *foame de scrum*. (Op. cit., p. 34—35).

Șerban Cioculescu face totodată și observații pertinente asupra caracterului inovator al prozei argheziene: „Arghezi este scriitorul român care manevrează cel mai bogat lexic, iar lingviștii vor avea să stabilească numărul multelor mii de cuvinte ale atelierului său verbal, semantismele sale, și chiar, cu titlu de curiozitate, unele experiențe sub semnul întrebării”. (*Varietăți*, pag. 420). Ca un adevărat specialist, Șerban Cioculescu scoate în relief fonetismele populare, arhaismele, creațiile noi (*oamă* = „femeie”; *insă* etc.); analizează mijloacele gramaticale la care recurge poetul ca schimbarea genului: *argila* — *argil*; *gorila* — *goril*.

Articolul nehotărît „niște” primește o mare forță depreciativă la Arghezi în contextul: „student la niște litere” ori „student la niște drept”.

Utilizând jocul de cuvinte, construcția curentă „oameni de stat” pentru a desemna niște potenți ai zilei de pe vremuri primește forța sugestivă a unui epitet: „oameni de gezut”.

Nu putem extinde însă, în cadrul de față, observațiile noastre despre limba literară. În orice caz, capitolul limbii literare în opera lui Șerban Cioculescu este mult mai vast, și, dacă o serie de scriitori considerați dificili, inaccesibili marelui public au ajuns până în cele din urmă la o audiență mai largă, nu arareori meritul este al lui Șerban Cioculescu, cunosător subtil al limbii române în toate compartimentele ei, critic de o formație umanistă atât în accepțiunea veche, cât și nouă, a cuvîntului.

GABRIEL ȚEPELEA

DIMITRIE DANCIU: POEZII (Dacia, 1973). Editura clujeană face tot ce-i stă în putință pentru a ni-l apropia pe poetul Dimitrie Danciu. Adică, reproduce pe coperți citate favorabile din Perpessicius, Beniuc, Pompiliu Constantinescu și Dragoș Vrînceanu, programează o prefață a lui V. Fanache (bine scrisă dar cam avocătească), întocmește chiar o *fișă biografică* (probabil exhaustivă) și publică, bineînțeles, fotografia autorului. Din păcate, totul rămîne un științific gest editorial, chiar o performanță, fiindcă toate cele trei volume reprezentate aici, *Solitudini*, *Lumini peste vămi*, *Ceas târziu* aparțin unui versificator blajin și impersonal, monotonic și previzibil pe care mai greu îl vom putea numi contemporan al lui Blaga.

ION RAHOVEA: RUGUL PALIDITĂȚII (Dacia, 1973). Surprinzătoare nesiguranță de limbaj descoperim la acest poet aflat la al optulea volum de versuri. Notăm faptul ca fiind esențial, întrucît autorul însuși se lasă în exclusivitate preocupat de discursul eticist, un fel de lirism pedagogic, întemeiat pe sprinteneală lexicală. Dar iată la ce defectu-

SPECTRUM • spectrum • SPECTRUM

oase ziceri duce un atare efort minim: „Rîdem strămoșește la mormîntul...” (Nu se poate spune așa ceva, indiferent de bunele noastre intenții.) Sau: „Delicateții i s-ar stinge dialogul”, sau „exemplul e beția de zăpadă” (beție de cuvinte!), „la pinzele conșcrise-n (s.n.) văi sau neguri...” (A conșcrie înseamnă a chema în serviciul militar.) Sau: „Izvorim fîntîni arteziene...” (Dincolo de tautologie amintim că a izvorî este irevocabil un verb intranzitiv), sau „trecutul se face stafie neîndoielnică...” sau „o clipă se fereșc asperitățile...” și așa mai departe pînă la două-trei poezii citabile: *Optativă*, *Cadou străin rugîni*. De la debutul poetului în colecția *Lucașăru* (1961) au trecut treisprezece ani...

GEORGE SURU: SEMNUL DE TAINĂ (Dacia, 1972). Bănăneanul George Suru practică un soi de lirism exorcizant, interesant prin atmosferă și gesticulație profană. Cel mai important lucru e că el face aceasta fără a apela cu ostentație la recuzita și instrumen-

tele consacrate ale genului, ci printr-o mereu proaspătă serie de imagini și viziuni bine tensionate. Cred însă că această cuprindere magică a vieții nu are nevoie de atîtea cuvinte; dimpotrivă ea izbuteste în momentele cele mai lapidare, unele simple subtilități figurative: „Un vînt / Asemeni unui clopot neterminat / Își va naște singur o limbă / Sunătoare, răsunătoare, pînă la / Netulburatul lac...” (*Asemeni unui clopot*). Poate că o asistență redacțională mai severă cu textele (și mai generoasă cu înfățișarea lor grafică) ar fi sporit personalitatea acestui volum, oricum purtător de semne tainice.

ION ȚUGUI: OCHII FASTULUI (Dacia, 1973). Ne întîlnim la scurtă vreme de la apariția volumului *Cîntecele marelui pod*, cu o nouă culegere de versuri a poetului Ion Țugui. Se poate spune despre ea că este mai bine încheată, mai elegantă, mai fastuoasă (fără stridențe) decît precedenta. Este, în fond, cea mai bună carte a sa. Încerc însă să aflu unde este Ion Țugui incon-

fundabil și viguros, și unde textul său, prevalîndu-se și de victoriile confrăților, rămîne o onorabilă disertație metaforizată. Cred că momentul predilect este cel în care autorul stăruie în *descrierea poetului*, în descrierea și comentarea rosturilor sale, la care aspiră de fiecare dată cu o ceremonioasă timiditate. Reiese din cele mai frumoase poeme ale cărții că autorul are cultul poeziei, evlavie și spaima lui, mai mult decît autoritatea unui teritoriu, sau a unei obsesii proprii. Din această prestigioasă incertitudine rezultă sunete pure precum acestea: „Cine va fi ostent în ochiul meu / năpraznic ce mare idilă / a drumului stă în acest sunet / suavă lumină pe-un măr de cristal?” și alte destule poezii citabile: *Ce ar putea ști...*, *Mărinimol*, *Era parcă în zori...*, *Umbra mea geamănă* etc. Dar tot dintr-un exces de respect pentru celestitatea aedului provin și profeții pierdute cu firea precum: „adaugă-ți frunții tale un omoplat de jad...”. De ce?

ION SÂNGEREANU: CU TA-

XĂ INVERSĂ (Dacia, 1973). Noi nu acceptăm acest titlu „peteterist” la un volum de versuri și nu înțelegem să-i tălmăcim subtilitatea născută. De altfel, e sigur că imprudențele verbale de genul „O gară de fluier ne-ntrecut” pot dăuna celor mai nobile aspirații. Din păcate, ele abundă în acest volum cu foiță scumpă: „deja-mi strigă-n sînge...”, „vacile ling o umbră moartă”, „ouați-vă păsări, înmulțiți-vă / în capul vestalei de-alături / prin degetele acestui poet...”. Cumplită viziune! Sau: „Dar iar ți-e dat să te împrăștii / mereu aici...”. Sau: „Doar calul, gloaba, care mă știa / Cu oasele bătrîne ca a lui...”. Nu, nu merge „gloaba” și cu licența... eminesciană! Nu merg nici reflecțiile de genul „Prin gara aceasta / trenurile vin și trec / și nu se opresc / deși știu prea bine / că aici e capătul liniei... și trenurile vin și trec / și nu se opresc / și gara are ferestre sparte / poate de aceea nu se opresc trenurile / pentru că gara are ferestrele sparte...”. (*Gară*). În plus, cele *Trei sonete cu taxă inversă*, de la care se trage și titlul volumului, devin, imediat după sosirea Mariei, profund obscene. Și totuși, acest contradictoriu volum are cîteva poezii excepți-

rondel lui nicolae labiş

Făt-Frumos din flacăra şi rouă,
Ai plecat şi tu. Cum s-a putut ?
Pat adine, cu miinile-amindouă,
Cine în omăt ţi-a aşternut ?

Dar în codrii ţării şi-au zbătut
Plopii toţi, de-atuncea, frunza nouă,
Făt-Frumos din flacăra şi rouă
Ai plecat şi tu. Cum s-a putut ?

Cerul stelei roşii tot mai plouă
Stropi fierbinţi pe-un vers ce n-a
trecut,
Alţi flăcăi (tărie lor şi nouă !)
Ridică coiful tău căzut...

Făt-Frumos din flacăra şi rouă.

OVIDIU GENARU

pentru cine

Pentru cine cintau greierii în iarbă
intr-o noapte de iulie în faţa mării ?
Fără drept la vin şi petreceri
toţi maeştrii în ars amandj vor fi
exilaţi în dacia barbară,
imi aduc aminte edictul.
Sfărimături de corăbii romane
e viaţa-mi,
murmurul apei e tremului buzelor
mamei.

ION LOTREANU

întrebările aripilor

Fără şoapte
şi fără alte ceremonii,
ideile se împlintă în sufletul mării.

Apa de sub pescăruşi
va fi de-a pururi neliniştită,
pentru că va trebui să răspundă
întrebărilor repetate ale aripilor

Capetele peştilor
sînt construite din cioburi de oglinzi.
În urma sepiilor strălucesc
resturi de călimări luminate
de focuri marine.

În vreme ce ară o plajă,
un plug trece
peste perechi înnoptate
pe nisipul îngăduitor.
După îndepărtarea amintirilor
transparente,

● ANA ILIUȚ

Nici un spic pierdut

aratul va continua.
cu aceeaşi insufleţire.

Şi-n fulgerări mi-arată drumul
către stele.

— Veniţi, voi fermecate-adîncuri,
spre lumină
Şi sus pe cer urcaţi în curcubeie,
Că-mi simt privirea-aprinsă cum
scînteie
Şi-nfiorat mi-e gîndul, inima prea
plină !

IOAN ANGHEL

chemarea

Pe cerul meu de foc în lungă
aşteptare
Nici-un fior nu-şi poartă unduirea,
Veacul îşi cheamă-n mine
împlinirea
Cu tresăriri de gînd stînd pietre
pe hotare.

Răsare-n zarea depărtată aurora,
Dar ochiul neclintit tot mai
veghează,
Gînd peste gînd în adîncimi
se-aşează
Şi gem de nerăbdare-ntrezărindu-şi
ora.

S-apropie nămiza mare-a vieţii
mele,
Sufletul creşte, revărsînd paharul,
Şi-aruncă-n cumpănă o lume zarul

VASILE PETRE FATI

mîine

Mîine voi fi bun, mîine voi iubi
Rapiţa şi pătura roşie

Ce te acoperă, mîine e vineri,
Tu dormi mult ca uriaşii,

Dar astăzi lasă-mă singur
Ca un nemernic, în staţia

De benzină a oraşului, cînd
Ninge, astăzi du-te,

Coboară scările, aprinde lumina
ucigaşă.
Abia în viscol singur voi spune
„Gerda e frumoasă“.

marină de dor

decit umbra digului
umbra-mi mai aproape de mare

simt pe braţe valul
răvăşindu-mi pulsul
galbenul şi albul
verdele şi-albastrul

şi nemărginirea
zimbetul sau plînsul

părul meu e noaptea
cu-nvrăjbiri de stele
ce-o să se strecoare
printre stînci mărunte

timpla mea e visul
ţărîmului cu ierburi
ochii mei sînt febra
catargelor mute

ochii mei sînt febra
catargelor mute

ANA FENOGEN

visele scoicii

Aş fi vrut să moară culorile
în frumuseţea rotundă a scoicii
şi în linii ascunse
să ne mişcăm orbi de atîta alb ;
Noptile-n zile
şi zilele-n nopţi
să cadă-n frumuseţea rotundă
a fiecăruia dintre noi,
în visele scoicii.

EUGENIA ZAIMU

stîncă aceea

Atîţia oameni imi spun
că stîncă e mută.
eu ştiu că mint,
stîncă vorbeşte în hohot
ca o nebună
strigă-n adîncul opac
cere podoabă de vultur
norului aspru
şi ride odată cu tomna
sub ploaie.
Stîncă vorbeşte mai ales noaptea
vorbeşte cu Steaua Polară
Au clădit împreună lumea
şi cîntă la un instrument străvechi
numit de noi
inimă.

onale : Sonet, Tîrgul de vineri,
Veghe. Aproape inexplicabil !

**DOINA CETEA : CUTREMU-
RUL ALBASTRU** (Dacia, 1973).
Încercarea de caligrafie sen-
sibilă a Doinei Cetea staţio-
nează în pragul confesiunii
banale, nesprîjinită nici de
fantezie nici de idei : „Ţie
căruia îţi dăruiesc zilele/ Şi
aripile mele tinere/ Şi şoldul
alb să-ţi odihneşti/ Obrazul şi
joaca ce ucide frica prăbuşi-
rii/ Ţie îţi aştern fruntea ver-
rii/ Plină de ierburi, păsări
foşnind printre frunze/ Ţie ma-
rea corabie albă/ Să te poarte
spre insulă,/ Lut ca să frămînti
din el/ Femeia ce obosit o
cauţi/ Sînt lingă tine, femeia/
cu inima pierdută în ostrovul
singuratic“. (*Corabia albă*).
Plauzibil.

**TITUS ANDRONIC : MEMO-
RIA TOAMNEI** (Dacia, 1973).
Autorul acestui volum pare
un stenic care schiţează, cu
acurateţe, peisagii solare : „Ţa-
ră albă/ împresurat de înalt
şopot/ sori virginali de se-
minţe/ şi cer/ la rădăcina ste-
lelor aud/ geneza lumii-n astri
de omăt“. (*Poem în alb*). Se
distinge mai ales poezia de
rezonanţă pillatiană, identifi-

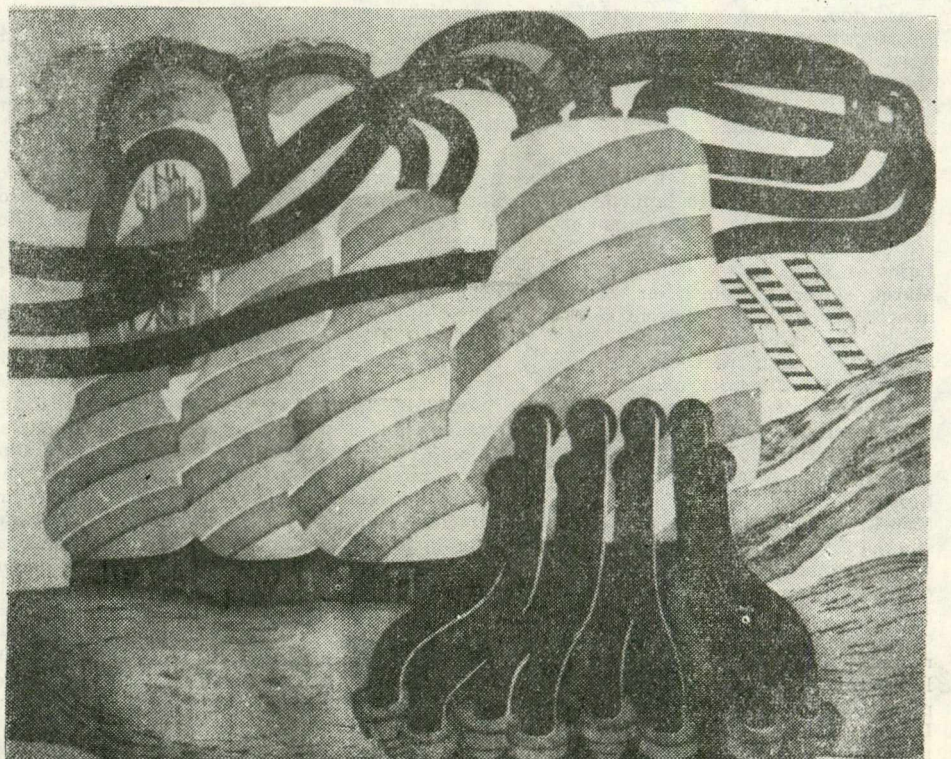
cabilă pînă şi în titlul ciclului
Liliacul dintre ziduri. Nu se-
sizez în plachetă o traiectorie
lirică de forţă.

**TEODOR CRIŞAN : NUNȚI-
LE CLIPEI** (Dacia, 1973). O
grandilocvență rudimentară
stăpînește poezia lui Teodor
Crișan din *Nunțile clipei*. Ima-
ginea întîrzie să se nască, nă-
pădită fiind de prozaism și sen-
tință naivă : „Să ne vindecăm
pentru totdeauna/ de rănilile de
suflet și trup/ vom lua pămînt
și vom pune pe ele : pentru
cele de trup pămînt afinat/
pentru cele de suflet pămînt
încolțit/ cu semințe de flori și
copaci“ (*Nouă ipostaze ale lu-
minii*). Cînd autorul glosează pe
marginea unor simțămînte ge-
nerale, poezia păstrează cel
puțin privilegiul de a fi „o-
menoasă“ ; atunci cînd Teodor
Crișan are ambiția să-și in-
venteze **subiecte lirice**, textul
se deteriorează total : „Te gîn-
desc în taină bibelou/ pe eta-
jeră în vitrină — tu/ mă pri-
vești/ eu încurcat în ochi/ te
chem șoptit pe numele de U“. (*Cheia iubirii*). Versificație ar-
tificială și sterilă.

AL. PROTOPODESCU

SIMONA
RUNCAN

Sinteze
noi

POETII CÎNTĂ PATRIA

DOINA BARBU

cîntec

Va veni soarele peste amiaza tirzie
să danseze sălbatic în fructele noi
și obsesia rotundă se va numi Țară,
— Pământ — leagăn crescut lingă ploi —

Va cînta soarele peste arborii albi
citeodată ne purificăm chiar și-n vină,
iubind rostogolirea de ape albastre,
Pământul — leagăn — lumină.

Va plînge soarele peste holdele grele
Tu te vei naște cu raze de cînt
și vei trece cu munții spre cer
Prin pământul — leagăn — pământ.

AUREL DUMITRESCU

miorița

Dă din cioban, de iarbă fir subțire,
Timp paște miorița năzdrăvană,
Țintită-n coarne steaua cu prihană
A ruginit zăcînd de nemurire.

Fatidic semn din nalt nu ne mai cade;
Din neguroase albăstrimi de munți
Descinde țara-n hăulit de nunți
Ce dau semnalul marilor balade.

Apune-n mit străbunul soliloc,
Rășinile dialoghează-n brazi.
Mi-ajunge steaua roșie de azi
Să-mi pună jar în fluierul de soc.

PETRE VLAD

în căutarea unicei comori

Pe-ascunsele meandre rătăcind
în căutarea unicei comori
ce-mi luminează, obsedantă, visul,

de-atîtea ori sedus de amăgirea
nisipului din apele sterile,
de fiecare dată urmărind
cu-nfrigurare altă nălucire,
ca un amant, de dorul tău pierdut
după o iluzorie ofrandă,
numai pe tine-avîndu-te în lume,
plin de iubire, vinovat revin,
tristețea de pe chip să mi-o alungi,
la sinul tău, neprețuită țară.

PETRE PAULESCU

drumul

De la strămoși și pîn-la noi
se mișcă drumul prin eroi
și orice laudă susțin
e pentru dinșii prea puțin.

Ce imn să le înalț cumva,
rotindu-mă în vatra mea,
proptită-n holde și goruni
în vechi și noi înțelepciuni?

Să-mi fie fapta pentru ei,
încununată de idei
și strălucirea lor s-o cînt,
sub cel mai sincer legămint.

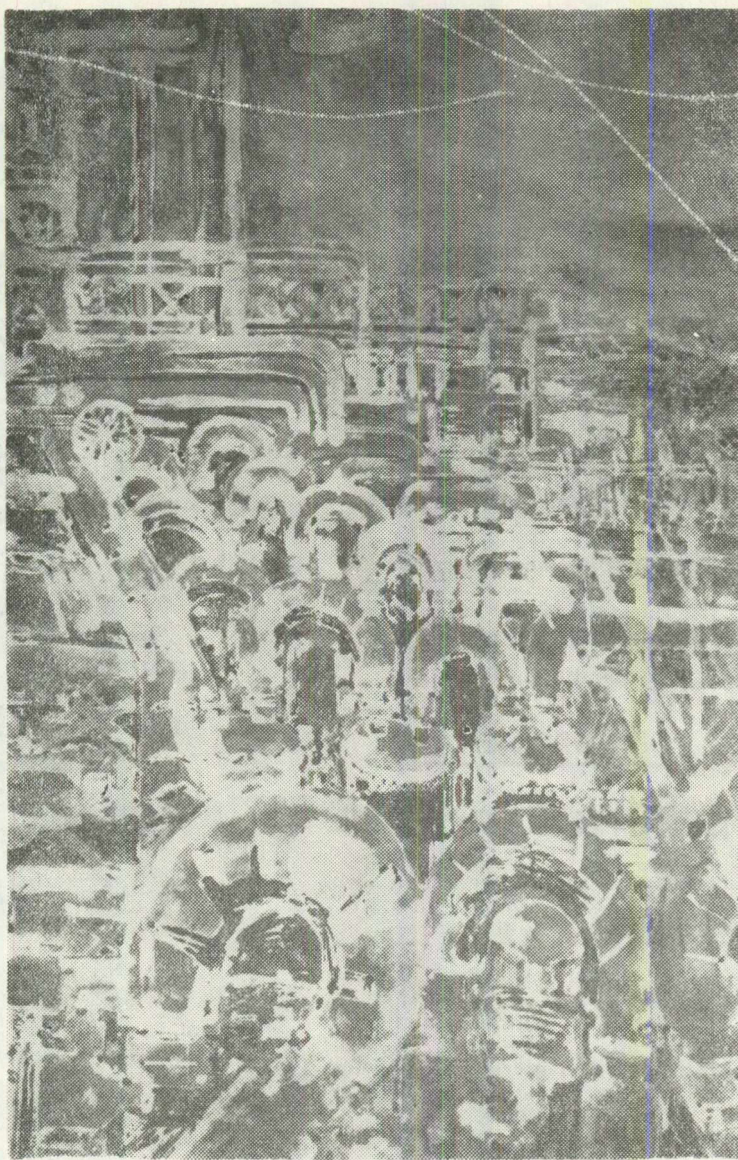
ION NEGUREANU

în numele soarelui

Astă noapte au boncăluit cerbii — fără
teamă —

prin orașele lumii
umplînd străzile de legende
iar diminețile lăcrămează pe umerii
statuilor

în anotimpul asediat de lumină.
Trăind și iubind în numele Patriei
așa cum țărîmul
și-aruncă pe umeri mantia mării
în numele soarelui
iar pădurile scurmă, împrospătînd,
boncăluirea cerbilor
în numele vînturilor ce se întorc acasă
cu tolbele pline de zîmbete
și cu armele năpădite de nostalgia crinilor.

● TIBERIU NICORESCU

Industrie

VIRGIL TEODORESCU

ochi de iarbă

Într-un amurg de iarnă ne
vom găsi figura
În cercurile vîrstei care în
arbori cresc
Și se adună-acolo într-un
conclav firesc:
Virtuți de voci ce umple
partitura.

Ca niște ochi de iarbă în
crusta de nisip,
Țesuți de-o întîmplare
minunată,

Scăpăm din mină ultima levată
Din jocul de oglinzi săpat pe
chip.

Cînd navele de fier pornesc
în larg
Și trepidează apa într-un
suprem efort,

Pustiu rămîne cheiul
apaticului port,
Pe țărîmul unde valuri
sălbatic se sparg.

Piesa este inspirată din evenimente petrecute în timpul celui de-al doilea război mondial, într-un lagăr nazist de exterminare. Acțiunea se petrece într-un dormitor la subsolul unui crematoriu. Thomas, Serghei, Slavomir, François, Marek, prizonieri, sînt folosiți de comandamentul lagărului pentru diferite servicii, prilej pentru ei să cunoască toate ororile săvîrșite de naziști. Neavînd certitudinea supraviețuirii, se hotărăsc să înregistreze în scris, în cel mai mare secret, mărturiile lor despre ceea ce se petrece în lagăr, urmînd să înlesnească evadarea unuia din ei care să scoată „ca orice mesager, documente, probe, mărturii, scrisori din infern, scrise acolo”, cum se exprimă Lajos în finalul piesei. În fragmentul pe care-l publicăm și care face parte din prima parte a piesei, surprindem cîteva momente din consemnarea acelor zguduitoare mărturii ale unor oameni de dincolo de lume.

Marek — Mi-e greu să încep... De-aș fi auzit vîntul în lanurile cu porumb și nu numărătoarea...

Lajos — Scrie, François...

Marek — Terminasem liceul; cu mintea arzînd mă hotărîsem să urmez facultatea de filozofie, să ajung un învățat mare ca Aristotel și să scriu cele mai frumoase versuri din lume! În noaptea cînd a izbucnit războiul citeam poeziile lui Esenin, dar nu de aceea izbucnise...

Lajos — Scurt...

Marek — Armata lor se făcuse stăpînă în țară, dărîma Varșovia... O mulțime de foști colegi din școală au trecut la partizani. Eu printre ei! Doar nu eram olog să stau acasă, să mă rechiziționeze în marele Reich la muncă forțată. Mi-aș fi dat palme de cîudă.

Lajos — Cum ai ajuns în Kommando?

Marek — Într-o ambuscadă m-au înhățat prizonier. După un drum nesfîrșit cu trenul, pe rampa unei gări, doctorul Men-

gele m-a întrebat: „Ce știi să faci?”. I-am răspuns ca Diogene: „Să gîndesc”. A ris cu poftă și la un gest al minii drepte un caporal m-a scos din rînd conducîndu-mă foarte politicos pînă într-un cabinet mobilat cu mult gust. Odată intrați înăuntru mi-a divulgat secretul: e o cinste pentru mine că am fost selecționat să lucrez ca secretar al doctorului Mengele. Pe un perete atîrna portretul lui Immanuel Kant și nu nutra fîhrerului, cum voi găsi-o de acum încolo peste tot. Joseph Mengele, în afară de medic, este doctor în filozofie... El se vrea savant și mi-a spus-o cu gura lui, toate obligațiile de birou, evidență, registre, fișe, hîrtogăraia de trimis la Berlin, îl scot din minți. Îmi dicta corespondența cu ochii la portret. N-am priceput ce amestec avea Kant în rapoartele și isteriile acelea. Cînd s-a lămurit că mi-e capul plin cu destule secrete, v-a ordonat să mă aduceți în Kommando. La despărțire, știți,

i-am cerut împrumut o carte... O citiți dumneavoastră acum, domnule doctor. Mi-a dat-o cu două condiții: să n-o înstrăinez, și s-o citesc îngrijit...

Lajos — (Cu cartea în mînă). Va veni personal să o ia. Este o amintire din anii lui de studenție... „Critica rațiunii practice” de Immanuel Kant. Cea mai sublimă carte despre datorie și morală. Ascultă. (Citește) „Datorie! nume frumos și mare, care ți-e obîrșia demnă de tine și unde să găsim rădăcina descendenței tale nobile?” A scris cu mîna lui pe foaia de gardă: „Cerule instelat deasupra mea și legea morală în mine”... Mulțumesc, Marek. Să termine François... (Tăcere, Thomas iese.) Semnătura. (Marek semnează.)

Lajos — Stringe, François. (Privindu-l peste umăr) Ai un scris frumos, du graphicien... (François ascunde pergamentele și materialele de scris sub dușumea. Aranjează covorul și trage fotoliul deasupra. În hol se apricepe lumina. Răzbat zgomote.) Slavomir — Echipa de încărcare transportă îmbrăcămintea la camion.

Serghei — Costumul bogatului... zdrențele săracului...

Slavomir — Plec la ventilatoare. (Slavomir iese. Serghei strîbește de scîndură mucul țigării. Desenează ceva și își încearcă dățile. Lajos s-a culcat, cu minile sub cap. Tăcere. Serghei lasă lucrul, rupe un pachet de țigări. Fumează.)

Serghei — Pe matală, tătucă?... Lajos — ...Dintr-un oraș din Transilvania... Cel mai frumos podiș de pe lume. L-am văzut de sus, cum de urci la Poiana

Mărului și apoi cobori Munții Carpați pe drumul Vrancei. După tată sînt român; după mamă, evreu maghiar. Tata, unde-o fi, acolo în pămînt, Dumnezeu să-l erte, nu mi-a lăsat moștenire decît o încăpăținare morțîșă în fața sorții. Mi-ajunge... Pînă aici m-a tîrît Mengele... Mi-a îngropat într-un tren soția și copiii... Înainte de orice sînt om și el n-a uitat asta... Și din tren... (Arată în sus) Cerul este mare... Eu sînt un om pașnic... Nu mă avînt în mărturisiri, dar cred că Mengele din clipa cînd s-a aventurat să mă aducă în Kommando,

beat ești, ca un... Te scapi pe tine...

Thomas — Săi, meștere!... Au scos-o!... De sub grămadă!... E vie!... (Lajos smulge din mers dintr-o noptieră trusa medicală năpustindu-se în hol. Thomas și Serghei îl urmează. Pauză. Marek plînge infundat, săltîndu-și virful umerilor. Intră Lajos și Slavomir ducînd în brațe corpul unei fete înfășurat în cearceaf; îl culcă pe pat. Intră Serghei. Thomas închide ușa sprîjinind-o cu spatele. Bea.)

Lajos — Slavomir! La bucătărie! Un castron cu supă fierbinte. (Slavomir iese dîndu-l la

MESAGE

a dovedit un curaj de dement. Sînt un savant cunoscut și cu mine Mengele joacă tare, tocmai fiindcă se teme. Nici un moment nu e sigur dacă mă stăpînește sau dacă îl stăpînesc eu, însă nu are încotro... El mă jupoale cu trucuri de polițist, eu nu-i rămîn dator. Ne gîtuim unul pe altul. (Duritul ventilatoarelor. Serghei sculptează. În holul luminat se lucrează. Pauză. Intră Thomas trîntindu-se în ușa. Se clatină, cu sticla în mînă. Vorbește încurcat, tare.) Thomas — Mai mișcă!... Văzut cu ochii mei... Lajos — Mă scuipi, Tom! Ce

o parte pe Thomas din ușa. Lajos face injecții, mișcări de respirație. Serghei privește fata neliniștit, cu o intensitate a sentimentelor în creștere. Marek stă pentru început retras, cu capul în mîini. François nu mișcă. Fata este cuprinsă de un acces de tuse, deschide ochii. Respiră din ce în mai adînc. Lajos îi controlează pulsul.) Serghei — Tătucă!... Lajos — Bate bine... Este salvată. Serghei — Miracol, tătucă!... Știm că va veni. N-ar fi fost cîștit din partea măicuței să ne părăsească în groapa asta. /

I
Pietrele a
mi-au vor
cute; piet
se-nălțau
erau îngro
uzeam în
nea pe gi
galopuri
re; auzeau
înd văzdu
carele de
rele zale;
tine învăl
lor; în în
beau sufle
UL care
imperturb
ritele ano
ului, din
clisi; o ser
tă de pre
urca-n pi
lui de-acc

bunii îng
lumină și
Înserarea
pe aripi
dar nici
piatră, n-
colo daci
în fresce
vie, în în
lumină v
putem de
privim c
și cel m
din pre
Triumfal
torie, est
materia-
Acolo-n i
auzit sin
le necun
lor străn
re n-au
Al celor
te, și c
din piat
dinci, as
Înserare
vint, gh
am răm
trelor ca
gînd Gr
gă".
Și cînd
plecam
mînă în
uza pu

Margine lirică a țării, uriașă poartă a României spre mările și oceanele lumii, țărîm al biruinței omului asupra elementului fără hotar, punct de impact cu depărtările, spre care pleacă și de unde se reîntorc, sub pavilionul tricolor, navele noastre... Portul Constanța a crescut pe firul unei istorii cu adînci rădăcini în timp, s-a dezvoltat într-un ritm impetuos în anii construcției socialiste, într-un chip care simbolizează însăși creșterea economiei românești, la un nivel de nevisat altădată. În bazinele sale se oglindesc, în ape cu reflexe de oțel, nave românești lîngă vase sosite de pe îndepărtate meleaguri; în aceste ceasuri, către silozuri se întrevăd suprastructurile „Dimboviței”, în rada întinsă ca o arie geometrică de apă, în fața Gării Maritime, a ancorat „Nissos Skiros”, lîngă „Mangana” din Cipru. Tancul „Moreni” își duce încărcătura spre poarta radei în timp ce „libanezul” „Adel” evoluează elegant, precis, sub mîna pilotului român, acostînd, la capătul unei splendide volte... De la fereastra de unde privesc, panorama portului este o fascinantă horbotă de brațe metalice, de gheare de oțel în stare să înșfăce zeci de tone și să le așeze în pîntecele transoceanicelor cu ușurința cu care omul ridică o cutie de chibrituri, un noian de suprastructuri alb-albastre, cu inițialele „N.R.” — Navigația Română, profilate pe cerul mohorît al unui aprilie cu prea multă ploaie, de bordaje cu inscripții exotice, desenate în caractere latine, grecești, arabe sau nipone.

În panorama aceasta în veșnic freamăt, peste care se zbate sunetul grav al sirenelor, elementul esențial sînt oamenii. Docherii cu cască de protecție și pîlmari de piele, macaragiile care stăpînesc, dintr-o minuscule cabină, suspendată între ape și cer, alcătuirea tentaculară a uriașelor instalații de ridicare, sudorii cu înaltele lor flăcări violete, tractoriștii, mecanicii, timonierii, navigatorii. Într-un cuvînt, oamenii. Cei care făuresc aici, în perimetrul definit de marginea pămîntului patriei și de luciul oțelului al bazinelor, inestimabile valori materiale. Oamenii pentru care munca este un izvor de bunuri și de satisfacție. Oamenii portului. Pentru ei scriem aceste pagini, lor le dedicăm reportajul nostru și interviurile care subliniază, în esență, frumusețea lor morală și temeinicia, osîrdia cu care muncesc.

MAREA POARTĂ A ȚĂRII SPRE LUME...

Interviu cu tovarășul ing. NICOLAE ZEICU, directorul „NAVROM”, comandantul Comandamentului flotei maritime comerciale române

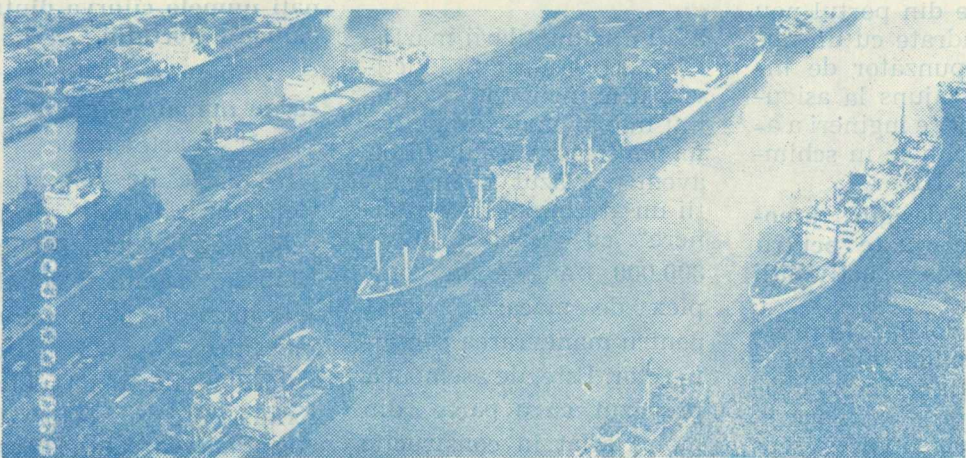
— Care este locul portului Constanța pe harta țării?

— Portul Constanța reprezintă principala poartă maritimă a țării, asigurînd peste 50% din importul-exportul de mărfuri al patriei noastre, respectiv peste 92% din traficul maritim al României. Am spus peste 92% din traficul maritim, întrucît diferența se realizează prin porturile maritime-dunărene Galați și Brăila. Am putea spune, deci, că portul Constanța este principalul punct de intrare a materiilor prime din import pentru ca apoi produsele economiei țării noastre să ia calea exportului, în toate continentele lumii, pe calea apelor.

— Ce este caracteristic în dezvoltarea portului Constanța?

— Am putea spune, în general, că noul a luat locul vechiului în toate domeniile activității portuare. Derularea mărfurilor se realizează astăzi pe baza a peste 1.200 de procese tehnologice adecvate gradului de mecanizare a operațiunilor de manipulare pe orizontală și verticală iar efortul fizic a fost înlocuit, în cea mai mare parte a proceselor de muncă, cu utilaje moderne de mare randament. Sînt în perspectivă achiziții de noi utilaje, din țară sau din import, iar portul a cunoscut un proces de sectorizare și specializare a spațiilor de acostare și depozitare, care contribuie la creșterea traficului, pe măsura nevoilor econo-

(Continuare în pag. 2)

PORTUL

Pagini realizate de
AL. MIHALCEA

— Care sînt preocupările colectivului de la „Navrom” pentru realizarea planului?

— Aș ține să fac unele precizări: în anul trecut, planul a fost realizat în bune condiții. Același lucru poate fi spus și despre primul trimestru din anul curent și există toate premisele ca să putem afirma că și în aprilie se va înîmpla la fel. Angajamentul anual al colectivului nostru a fost realizat pînă acum în proporție de mai mult de 90% pentru 1973 și l-am reînnoit, în sensul că vom da, pînă la sfîrșitul anului, 100.000 tone în plus la trafic. În loc de un milion lei la beneficii vom realiza două milioane. Avem, de asemenea, în vedere, reducerea cheltuielilor de exploatare cu două milioane lei.

— În ce constă complexul de măsuri care au dus la aceste remarcabile realizări?

— În anii trecuți, a fost alcătuit un studiu asupra aplicării specializării portului pe feluri de marfă și relații de transport, cu sco-

pul de a crește productivitatea muncii. Mărfurile fiind depozitate în apropierea punctului de acostare a navelor, s-a scurtat durata transportului și, implicit, timpul de operație. În plus, se evită risipa de mărfuri în timpul manipulării. A fost îmbunătățită calitatea prestațiilor, echipele de docheri nu mai sînt nevoite să alerge de la o magazie la alta. Vasele sub pavilion străin știu, de asemenea, cu pre-

Angajamentele vor fi realizate integral

Interviu cu tovarășul ing. Constantin Voicu, director adjunct tehnic și cu producția

cizie, dănele care sînt afectate cutărei sau cutărei relații de transport. Nu avem nici o îndoială că vom reuși să atingem încă un obiectiv suplimentar stabilit prin angajamentele noastre: obținerea, în anul curent, a unui venit valutar cu flota proprie de 260.000 lei-valută și reducerea timpului de staționare a navelor românești cu o sută de zile.

— Ce alte preocupări mai are colectivul dumneavoastră?

— În primul rînd, specializarea docherilor — adică a acestei specializări. În al doilea rînd, realizarea unor noi capacități de producție.

— Din cîte știu, în port s-a introdus acordul global...

— Este o măsură a cărei primă urmărire îmbucurătoare constă în accentuarea cointeresării muncitorilor. Nu mai vorbesc de celelalte efecte: permanentizarea echipelor la același vas, întărirea răspunderii, reducerea substanțială a numărului de absențe nemotivate, cointeresarea personalului tehnic de specialitate — mîștri, expeditori, care răspund solidar cu echipa; într-un cuvînt îmbunătățirea calității prestațiilor.

— Ce s-a realizat prin stabilirea programului unic în activitatea portuară?

— O mult mai judicioasă corelare a timpului de lucru și a relațiilor dintre diferitele compartimente. Înainte, secția de mecanizate, de exemplu, lucra în ture — 12 ore și, respectiv, 24. Între mecanizatori, docheri, operatori de dană nu exista o concordanță temporală a activităților — și nici între „Navrom” și alte întreprinderi din port. Acum, dezideratul activității corelate este realizat. Așadar, timpii morți în exploatarea utilajelor, care se ridicau la aproape 8 ore pe zi, sînt evitați.

— Care sînt îmbunătățirile aduse activității întreprinderii prin aplicarea decretului privind reorganizarea?

— Deosebit de însemnate. În primul rînd, a fost suplinită lipsa de cadre din sectorul de exploatare portuară. O serie de cadre tehnico-administrative au

(Continuare în pag. 2)

Preocuparea noastră de căpetenie: realizarea cincinalului în patru ani și jumătate

Interviu cu căpitanul de cursă lungă Nicoae Moise, director cu problemele exploatarei flotei și comercial

— Către ce țel își îndreaptă flota maritimă, în momentul actual, eforturile?

— Către îndeplinirea cincinalului înainte de termen. Noi lucrăm cu nave, și nava este făcută ca să navigheze, să circule cât mai mult și mai eficient, mai productiv. De aici, extraordinara însemnată a stării tehnice, a întreținerii.

— De aici, aș opina, și îndatoririle personalului din flotă...

— Bineînțeles. Factorul esențial în navigație rămâne omul, prin forța lucrurilor. El trebuie să asigure respectarea riguroasă a disciplinei, a atribuțiilor de serviciu, alegerea rutei celei mai economice, mai judicioase, cu maximum de câștig. Trecerea în bune condiții prin zonele dificile, unde vasul poate fi încercat de furtună, asigurarea navigației de către personalul de resort și a stării tehnice de către mecanici, menținerea consumului de carburanți în limitele normelor spe-

cifice, planificate și în cadrul normelor tehnice ale motoarelor, iată o parte din ceea ce înseamnă cursă pe mare și din ce trebuie să facă navigatorii.

— De ce numai „o parte“?

— Pentru că activitatea marinarului de cursă lungă mai implică și pregătirea navei pentru operațiunile de încărcare-descărcare, a instalațiilor de legare a vasului, predarea mărfurilor către primitor în condiții ireproșabile, păstrarea lor cum trebuie în timpul transportului... Repet, nava e făcută ca să circule cât mai eficient, să aducă țării beneficii cât mai mari. Când spun că *îndeplinirea cincinalului înainte de termen este preocuparea noastră de căpetenie*, mă gândesc la toate cele de mai sus care, luate împreună înseamnă integrarea flotei comerciale în avântul economic general al României socialiste.

De aceea insist asupra importanței economice pe care o are derularea rapidă a operațiilor de dană și a transportului. Cu cât sintem mai operativi, cu atât acumulăm câștiguri mai mari care, în totalitatea lor, formează planul nostru în lei-valută. Iată de ce spuneam că omul, eforturile sale, munca sa fără preget asigură eficiența flotei noastre comerciale...

Preocupări deosebite pentru condițiile de muncă ale oamenilor portului

Interviu cu tovarășul Nicolae Drăghici, șeful serviciului administrativ

— Cum este primit cel ce vine să muncească la „Navrom“?

— Pentru permanentizarea forței de muncă, a fost asigurat un minimum necesar de condiții favorabile desfășurării unei activități de grup, de echipă, în vederea obținerii unui randament superior. Serviciul nostru lucrează în așa fel încât noul venit află în noi adevărați reprezentanți ai săi; există un birou care se ocupă de recrutarea din diferite județe ale țării, lucrătorii săi „însoțindu-l“ pe solicitant pe toată filiera angajării sale, reducând formalitățile.

— Care sînt condițiile asigurate muncitorilor?

— Un amănunt, dintr-o serie întreagă: în ultimii ani, numărul locurilor la căminele de nefamiliști a ajuns la aproape 3.000 — în condiții excelente: cameră de patru paturi, cu grup sanitar și vestibul, realizate din investițiile „Navrom“-ului. Cu-

rățenia este făcută de personal special, în așa fel încât muncitorul să fie scutit de obligațiile acestea „casnice“, ca să zic așa. În privința mesei, s-au luat măsuri energice de modernizare a cantinei-restaurant, dotată acum cu mijloace fixe și obiecte de inventar în valoare de peste 400.000 lei. Mai mult, s-a creat posibilitatea diversificării meniurilor, a îmbunătățirii calității felurilor servite, fără ca prin aceasta să se influențeze asupra prețului.

— Aveți, în acest sens, vreo preocupare deosebită?

— Da, intenționăm ca, pe lângă bufetele anexe, răspindite pe tot teritoriul portului, să facem în așa fel încât cantina să servească mîncare caldă chiar pe dană. În altă ordine de idei: întreprinderea asigură desfășurarea unei activități culturale complexe în căminele de muncitori. Revenind la ceea ce spuneam mai sus, în legătură cu primirea noilor angajați, trebuie să spun că noua modalitate de „primire“ are darul de a-l înconjura pe cel sosit cu afecțiune, cu căldură, de a-l integra rapid în sinul unui colectiv de muncă.

— Care sînt măsurile luate de sectorul pe care-l reprezentați pentru asigurarea bunei funcționări a navelor?

— Deosebim două feluri de a face repararea navelor: în cadrul unei activități planificate, după un anume grafic, și reparații de urgență care se impun în urma unor avarii suferite de nava în marș. Pentru primele, există o comisie permanentă a „Navrom“-ului cu sediul la Șantierul naval (de altfel, colaborăm și cu alte unități), care ne prezintă ca beneficiari.

Cît privește avariile suferite în marș, oamenii de la bord încearcă, pe cît posibil, să le rezolve cu mijloace proprii, măcar temporar, pînă la

parația definitivă să se facă aici, la Constanța. Un caz deosebit, care probează inventivitatea marinarilor noștri, capacitatea lor de a face

prematură a garniturii de la etambou. A pătruns apă în tunelul axului port-elice. Ar fi existat o soluție: să se facă, la Capetown, an-

existentă și, supravegheate zi și noapte, au îngăduit navei să navigheze mai departe...

— Vreți să amintiți numele cîtorva șefi-mecanici cu realizări deosebite?

— Desigur: Gheorghe Pavel de pe „Oltenia“, Constantin Frățilă de pe „Carpați“, Valeriu Mareș, de pe „Vrancea“, de care am vorbit adineauri. Dar nu numai ei. Spiritul de economie, hărnicia, inventivitatea îi caracterizează pe foarte mulți dintre navigatorii noștri...

Reparații de bună calitate, importante economii valutare

Interviu cu tovarășul Nicolae Mihai, inginer șef cu problemele tehnice de exploatare a navelor

sosirea în țară.

— De pildă...

— De pildă, pe „Maramureș“, în timp ce se afla în drum spre India, s-a blocat cuzinetul 3 de la un motor auxiliar. S-a recurs la mijloacele navei, urmînd ca re-

față unor situații deosebite de grele: aflată în drum spre Europa, nava „Vrancea“ a suferit o avarie gravă — i s-a rupt o pală a elicii, înainte de a ajunge la Capetown. Funcționînd în condiții anormale, motorul a provocat uzura

docarea (pentru care operație ar fi fost nevoie să se descarce parțial vasul, să se schimbe elicea, să se reîncarce). Ne-ar fi costat enorm, vă dați seama. S-a recurs la altceva: cîteva pompe auxiliare au fost racordate la instalația

MAREA POARTĂ A ȚĂRII SPRE LUME...

(Urmare din pag. 1)

miei naționale și a angajamentului colectiv pentru realizarea planului cincinalul în 4 ani și jumătate.

— Puteți ilustra în cifre dezvoltarea portului Constanța?

— Vom realiza anul acesta un trafic care va fi cu 300.000 tone mărfuri mai mare decît prevederile planului. Această însemnează că vom realiza un trafic de 20 de ori mai mare decît în anul 1938 și de peste 5 ori mai mare decît în anul 1960.

Poate este mai semnificativ să arătăm că în primul trimestru al acestui an am realizat un trafic mai mare cu 570.000 tone decît în anul 1960.

Numai traficul de minereu realizat în primul trimestru al acestui an reprezintă mai mult decît întregul trafic al anului 1935.

— Care sînt perspectivele dezvoltării portului?

— Încheierea lucrărilor de extindere a portului spre sud și extinderea mecanizării operațiunilor de derulare a mărfurilor la nivelul tehnicii celei mai avansate pe plan mondial vor duce la creșterea traficului portuar astfel încît, în anul 1980, el se va tripla față de anul acesta, urmînd ca pînă în anul 1990, traficul de mărfuri uscate să crească de 4,3 ori față de anul 1975.

(Urmare din pag. 1)

intrat în producția directă. O parte dintre directorii adjuncți și inginerii-șefi au devenit șefi de secții, de servicii operative. În acest chip, se realizează o legătură mai directă a producției cu conducerea întreprinderii, pe de o parte, iar pe de altă parte, un transfer de competență, de capacități tehnico-organizatorice către munca efectivă. A fost astfel posibil ca secțiile de exploatare portuară ca și secția de mecanizate din portul nou să fie încadrate cu un număr corespunzător de ingineri, s-a ajuns la asigurarea de către ingineri a asistenței tehnice în schimburi II și III.

— Există, desigur, preocupări accentuate pentru modernizarea activității portuare.

— Fără îndoială. Ne preocupăm, de pildă, de mecanizarea operațiilor în hambarele navelor și în magazii. S-a întreprins în acest sens

un studiu, acum în fază de aprobare, urmînd ca, prin aplicarea sa, să se reducă consumul de timp, de efort uman, în avantajul eficienței. Ne preocupăm, în egală măsură, introducerea tehnicii moderne: pachetizare (la cherestea), paletizare, containerizare — pe toată filiera, de la furnizor și pînă la beneficiar. Avem în vedere asigurarea unei mai bune ca-

ANGAJAMENTELE

lități a manipulării mărfurilor, a creșterii productivității muncii, folosirea unui număr mai mic de oameni. Pentru anul viitor, avem prevăzut în investiții un „terminal de containere“, cu o capacitate de 800.000 t/an — un complex de macarale uriaș pentru manevrarea containerelor. Este, de asemenea, prevăzut ca o parte din molul aflat în construcție

să fie afectată pentru primirea și expedierea produselor chimice în vrac. Desigur, toate acestea vor fi făcute de către lucrătorii portului, oameni de nădejde, minunați. De ei ne ocupăm în primul rînd, de ridicarea gradului lor de specializare (școlarizăm în prezent peste 1.000 de muncitori: autostivuitori, mecanici, macaragii, fără scoatere din producție; alții sînt înscriși la diferite cursuri de reciclare).

— Vă rugăm să menționați numele cîtorva dintre oamenii portului.

— O fac, cu sentimentul că nu numai aceștia, ci un număr foarte mare s-ar cuveni să fie amintiți: Constantin Baboi, șef de echipă la docheri, Nicolae Chiosea, Dumitru Tonda, vulcanizatori la atelierele mecanice, operatorii de dană Ion Aldea și Ludovic Kraus, șefii de secție Vasile Pistolea, Gh. Peleş...

sîngele pietrei, și aproape, pe pămînturile negre, libere, calm, sigur de existența sa, creștea Griul.

II

...Și s-auzea crescînd Griul. Alături dacii vorbeau cerului deschis ca un suflet: Și Griul — principiul bărbătesc — simbol al începutului, mîngia cu degete de bărbat tandru, u-merii catifelati ai Luminii. Lumina a fost totdeauna femeie, și dacă s-a lăsat iubită, Ea a făcut-o pentru principele Griu prin care s-a regăsit pe sine.

Da, s-auzea Griul. Am tresărit, și bucuros am privit iarăși (ce obsesie albă m-a adus din nou în fața Monumentului Triumfal?) piatra care-mi vorbea.

voci; pietrele au voci necunos-aveau mîini și mine; pietrele n lumină; și-a-erarea care ve-lungi de ger, ibii strălucitoa-i zburători sfișticlos, auzeam și scînteietoam silabele late-n vocile daci-re pietrele vor-i meu, iar GRI-continua calm, drumul spre au-ri, vorbea Gri-ra de la Adam-ternică, ilumina-brătelor libere, și vorbea Griu-vo vorbea cu stră-

IZIUNE LA DAMCLISI

adînc, adînc în uitare.

ea purtată brusc are lung de ger, d, iluminînd din Resemnarea; a-în mereu tineri; ogate-n viță de zirile Meduzei, o să se țese, și nu d așteptăm și să tate. Totul, chiar nil fir de iarbă.

Monumentului e copleșit de isgat în fapte, ca mi.

rea aceea mi-am căutînd pe cana-e, singele mari-al bărbaților ca-șcut Resemnarea. rideau de moar-i vorbesc acum u voci calde, a- i orgilor.

lea pe gheare de ascuțite, dar noi olo-n jurul pie-l palmelor mîn-pioși ca la o ru-

tea ne-a smuls, plo plini de o lu-ă. Prin noi se-a- pînă la stele,

Uimite privirile mele s-au să-pat în piatră, și-atunci un cor de ființe dace a luminat dru-mul, cu torțe roșii, imense (semn pașnic, dar în același timp demonstrînd tăria de ne-clintit a luminii, care-a bin-tuit totdeauna sufletul acelor din care venim; semn că lu-mina a venit pe pămînt, che-mată de marii străbuni care iubindu-ne pînă la adorație, ne-au lăsat-o: femeie și steag). La Adamclisi chiar și stelele funerare sînt impregnate de lumină, și-astfel ne bucură; la Adamclisi pămîntul vibrea-ză continuu, asemeni singelui care vestește sărbătoarea. La Adamclisi marii bărbați ne-au lăsat — simbol săpat în singele pietrei — dragostea dintre Griu și Lumină. La Adamclisi, cînd se tulbură sufletul, văd venind cîntătoa-rele lumini care-au păstrat — sărbătoare continuă — în am-fore cu trup de femeie, Griul, ca el să fie totdeauna aproa-pe de matricea inițială. Oh! în inserarea aceea, la Adam-clisi, s-auzeau cîntătoarele lu-mini, și noi înșine am devenit lumini — bucuria continuării înaintașilor, pe acest pămînt.

ARTHUR PORUMBOIU

DAN MUTAȘCU

11 feluri de a privi marea

Marea începe din umbra mea și ține pînă acolo unde ochiul meu se închide...

E un cristal e o pată de lumină o impresie sau ceea ce cred eu despre o impresie

ori mai degrabă amintirea unei impresii de cobalt.

Marea îmi măsoară deschiderea visului cu fluxul și refluxul cu nervii lunii peste stînci în formă de semne de punctuație sau de păsări împălate.

Sînt pe mal mă umplu de mare exact așa cum și ea se umple de mine ca o carte.

Meduzele au emigrat spre somnul meu, vapoarele plutesc pe sub valuri ceasul de soare se reglează asemeni unei respirații astmatice,

în jurul meu, gravitează păsări — mici sateliți de pene zburătoare.

Valurile: iată arborele genealogic al mării iată sărate negații și afirmații ale unui timp din care cresc alge.

Și din nou zgomotul valurilor conversînd condescendent

cu epavele galioanelor venețiene și cu pești telescopici, din nou marea această ciudată doamnă în vizită la ea acasă...

Seara. Nisipul ondulează feminin, se aud pași de altădată cum își reiau formele și culoarea, în jurul meu sînt o mulțime de urme de pași, unele sînt urmele pașilor mei de pe vreme cînd nu eram bănuît de constelații.

Orizontul are un aer logic dar și o taină ca și cum cineva l-ar fi scrijelit cu un stilet

pe umărul înfrunzit de nori al cerului, orizontul e deci o cicatrice.

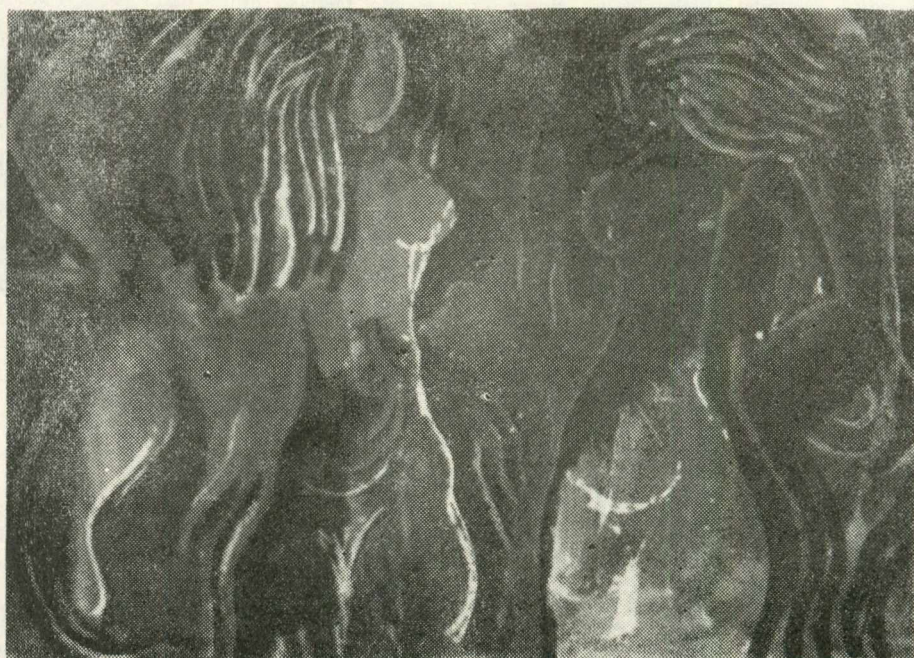
Marea a semnat un pact cu orizontul, se preface prietenoasă, ea și orizontul

sînt aproape, atît de aproape, pînă se confundă la fel ca buzele sărutîndu-se după o absență îndelungată.

E tîrziu atît de tîrziu încît pînă și eu devin noapte...

Marea se poartă ca și cum ar fi tot ceea ce e mai bun în mine

și o cred. Stele păroase îmi povestesc biografii și mărgearuri... M-au ales. Restul e peisaj.

VASILE JURJE

La scăldat

coborît să-mi pună aripi. Privește-mă... cutremură-te!... Am să bag sabia în vintrele lui Mussfeld. Să evadăm în văzduhul mare...

Se năpustește spre pat. Lajos îl oprește.

Lajos — Omule, vino-ți în fire! Serghei — (Se retrage cîțiva pași) Să zburăm peste fluviu... pînă dincolo de nori... dincolo de soare... dincolo de hotarele nebuniei... pînă unde Volga taie stepa... Îmi pune aripi! Mi se îndeplinește dorința!

(Lajos împinge pe Serghei cu gîna în piept.)

Lajos — Fata are nevoie de o-

RUL

de ȘERBAN CODRIN

dihnă...

Serghei — Ridici mîna, tătucă? În mine, tătucă? (Smulgîndu-și cămașa) Bate-mă!... Îți dau spina goală, dar cutremură-te!... (Slavomir aduce castrolul cu supă. Fata soarbe cu poftă; privește mirată în jur.)

Thomas — ...Seamănă cu o femeie adevărată... Băutura mea... (Toarnă sticla pe gît) Și ce ești tu? Fată?... Femeie cu bărbat?... Te-ai culcat în patul meu... ia vezi... în patul meu... să-i hărțuiești cu momeli pe muieraticii ăștia...

Serghei — Dați-vă lîngă ea...

Thomas — Eu, nu-s meșter în

povești frumoase. Eu sînt un nimenea... un măcelar... Omor boub cu pumnul... nu mă vintur sub nasul tău cu palavre... să te iau cu asalt... Nu-ți place mustra lui? (Thomas ridică pumnii peste capul lui Serghei.)

Serghei — Nemernicule! Jos mîna, ticălosule. (Thomas prăbușește pumnii fără nici o putere.)

Slavomir — (Lui Lajos) Cu Tom s-a isprăvit... E împușcat în a-mîndouă aripile...

Lajos — Te rog, stai lîngă mine... A început nebunia...

Slavomir — Din pricina fetei...

Lajos — Da, din păcate...

Marek — Eu nu știu, doctore, ce înseamnă iubirea în amănunt...

Eu simt, fac versuri. Partizanii se tăvăleau rîzînd de poftă și îmi strigau: „Nepriceputule!”

Serghei — Rugați-vă, spurcaților!

Marek — Între două misfuni mă plimbam cu fata pădurarului...

Erau trupuri albe mestecenii și în pădure crescuseră ciuperci roșii. Niciodată n-am văzut mai multe ciuperci și toate roșii.

Serghei — Sărutați-i poalele albe!

Marek — La ultima plecare mi-a învelit o piine în ștergar și mă strîngea de încheietura mîinii: „Ai grijă de tine, Marek, iar la întoarcere îți promit...”

Serghei — Spune, milostivo! Cu a mea ce s-a făcut? Cînd trăia fata mare pe Volga și am văzut-o jucînd kamarinskaia...

Orgie în suflet și sărbătoare! Parcă tot cînta cu cizmele ei roșii și cu șorțul de catifea înflorat cu lînă. Of! și am făcut pe ste-

pa troienită cu troica o sută de verste s-o fur prin dosul izbei,

numai cu o cămășuță în spate. Se repezea cîinele la mine să mă rupă, fiara!... Uite-așa am luat-o de muiere și-mi curgeau lacrimile cînd mă iubeam cu ea. Îmi zbură gîndul la troica nebună pe stepă. O iubeam și plîngeam... (Fata trage pe Lajos furioasă de guler. Lajos se străduiește să o culce.)

Lajos — (Lui Slavomir) O criză de nervi... Își aduce aminte... Vestiarul, baia...

Serghei — Măicuuță, mîngie-ne pe noi, ticăloșii... Cu creștetul meu începe, cu al meu... (Slavomir îl oprește înaintarea. Serghei îl privește în ochi cu o implorare nesfîrșită.)

Lajos — Te înțeleg, Serghei... Tu o rogi din tot sufletul...

Serghei — Din tot sufletul, tătucă...

Lajos — Mai așteaptă... Acum nu e voie...

Marek — Ești atît de frumoasă sub cearceaful alb... Cum scăpăm de aici, întii cădem la învoială, îți cumpăr o rochie de mireasă. La primăvara ce vine facem nunta și iubindu-ne vom trăi o viață fără moarte. Veniți la nuntă! Domnule Thomas, la nuntă... (Thomas nu ascultă; bea). Domnule François, te invit la nuntă!... Să aduci vopselele.

François — Promenade sur le quai de la Seine. Ele vorbesc tare, te provoacă și dacă le iei cu palma me după talie, nu zic ba! Cîrînd vor începe să cum-pere cadouri pentru bradul de Crăciun... Viața merge înainte, ele se distrează, se lasă îndrăgite și jucăriile de Nürenberg sînt ca un burete. Șterg cu de-cență orice aluzie că lumea nu ar fi frumoasă ca noaptea de Crăciun. Elles s'en fou... Și to-

tuși, mon vieux Paris, cu inima de femeie la douăzeci de ani... Slavomir — În realitate, doctore, cum de a fost posibil?

Lajos — Există o explicație. Căzînd printre primele, cadavrele de deasupra au protejat-o. În-timplarea ține de miracol; to-țuși un ofițer beat mi-a scăpat vorba că pe vremea celorlalte

Sonderkomando-uri se mai des-copereau la demolare supravie-țuitori. Comandantul crematori-ilor, în cazul nostru Mussfeld, întocmea raport către superiori și pe considerente umanitare —

să nu arunci un muribund în foc — se măsura doza de gaze.

Serghei — (În culmea miniei). Nu omori miracolul, tătucă! A-vem nevoie de minuni! E măi-cuța noastră, a venit să ne o-crotească, milostiva... și o vor-bești de rău. Dacă pleacă, noi ce facem, tătucă? cine ne iu-bește pe noi, cine are nevoie de noi? Rămînem singuri... (Între Mussfeld. Se oprește în cadrul ușii.)

Mussfeld — Ia te uită, v-ați fă-cut rost de tîrfă! Aici parcă e un dormitor de băieți obraznici. Frumoase pozne vă trec prin cap. (Grupul împarte priviri speriate între Mussfeld și fată.)

Lajos — (Lui Slavomir) Chea-mă imediat ajutoare. Stați cu ochii pe Tom. (Lui Serghei, François) Nu faceți prostii toc-mai acum... Vreau liniște și prudență. (Slavomir împinge spre ușă grupul.)

Slavomir — Fără vorbă, vă rog... fără vorbă. (Grupul iese. Slavomir, ultimul, închide ușa.)

Mussfeld — Te prețuiesc mult, doctore. Ești colaboratorul unui mare savant și nu o mizgăleală umană... Ia zi, ce borboată se

petrece în dormitor cu o muie-rușcă în pat?

Lajos — Herr Hauptsturmführer Mussfeld, nu vreau să abuzez de încrederea dumneavoastră...

Mussfeld — În ziua de azi cine nu abuzează din gros, moare. Tocmai te căutam pentru o di-

secție. Auzi porcărie! Eu nu dădeam de mizerabil și pluto-nierul Hermann se spînzura în atelierul de timplărie. Lipsă de antrenament și inimă de fricos!

Regulamentul ce spune? Trece la dosar foaia de constatare me-dico-legală. Dacă așa spune car-tea, așa facem. Acum zi, ce cau-tă?

Lajos — Domnule căpitan, este un caz uluitor... O întîmplare oarbă i-a salvat viața în intu-nericul sălii de gazare... Meri-țați cîntea de binefăcător...

Mussfeld — Dumneata cum ai rezolva problema? (Tăcere.)

Lajos — Gîndindu-mă că nu a împlinit nici douăzeci de ani... E păcat... Aș conduce-o la poar-tă unde lucrează detașamentul de femei. Noaptea și-ar găsi un adăpost în vreo baracă. Voi dăscăli-o să nu vorbească ni-mănui categoric nimic despre cele văzute. Își va răscumpăra viața cu tăcerea. Domnule că-pitan, ca un om bun ce sînteți, îngăduiți să trăiască sub soare un om mai mult... (Tăcere.)

Mussfeld — Pentru cine știe... nu există scăpare... (Lajos des-chide larg ușa. Între François, Serghei, Slavomir, Marek. Că-pitanul Mussfeld trage. Thomas apare în ușă, rîcnînd mon-struos, dar un grup de Son-der-isti îi cade în spate trîn-tîndu-l pe podea. Serghei se prăbușește în genunchi. Marek rîde dement. Mussfeld iese.)

Istoricul literar, criticul, romancierul și traducătorul, care a fost Eugen Lovinescu, și-a strâns amintirile despre oamenii de litere din vremea sa, în cele trei volume de *Memorii*. În al doilea tom, care îmbrățișează anii 1916-1930, la capitolul al XIII-lea, el vorbește de Ramiro Ortiz și de G. Murnu și pornește de la constatarea că apariția autorului *Cronicilor italiene* răsturna toate ideile preconceptuate asupra „fabricatului de export al italianului”; iată unul dintre puținele portrete ale autorului *Fortunei labilis*: „mic, masiv, pătrat aproape, cu nimic din verva meridională, din diletantismul obișnuit cu declarații patriotice ale filoromânului apărut atât de abundent în epoca romantică a relațiilor noastre cu Italia, sub direcția spirituală a lui V.A. Urechia și Gr. Tocilescu, de o parte, a lui Gubernatis și Baccelli, de alta”; deci un italian deosebit, un studios, un om plecat tot timpul asupra fișelor de istorie literară. Dar, Ortiz primise — cum se rostește atât de frumos Lovinescu — și bottezul muzelor, și adaugă: „tre-cut prin diferite redacții literare în Italia, lucrind citva timp alături de Matilde Searo, legat cu grupul de la Voce, din Florența, unde își făcuse studiile, adică peguyist și claudel-ist cu mult înainte ca Péguy și Claudel să fi fost cunoscuți la noi și prețuiți chiar și în Franța, poet și novelist el însuși, cu o drojdie de beletristică rămasă încă pe fundul sufletului — pe lângă stricta metodă tudescă a științei clasate pe fișe, cu orgoliul referinței exacte, aducea și metoda criticii italiene, a infiltrației poetice, flori latine, anemone viu colorate, răsărite în interstițiile blocurilor de granit germanic. Privită astfel, italienește, critica este încă o formă a experienței poetice, tot artă, la fiecare pas, ea ia un caracter intimist de efuzie lirică, de confesiune, de documentare subiectivă, amestec amabil de erudiție, de umanism, cu propria sa aventură poetică”. După schițarea portretului fizic și intelectual al profesorului italian, Lovinescu prezintă activitatea de istoric literar a lui Ortiz și amintește dintre scrierile sale: *Fortuna labilis* drept: „amestec de reverie a înserării, bizuitoare ca un bon-dar în jurul nasului, de farniente poetic, de știință amabilă cu sensibilitate poetică, de comentarii filozofice cu efuziuni lirice” și „amintirile sale din copilărie”, (pe care le-am prezentat în parcurgerea volumului *Possego una villa*), „umil peisagiu de unchi și de mătușe, de paseri de curte și de viață provincială, din care, în tremurul sensibilității răsfrînte în adîncurile conștiinței, a scos o lume pitorească, poetică și ideală prin epifania artei”. Și ultima parte, a paginilor me-

DOUA PORTRETE ALE LUI RAMIRO ORTIZ

moriale dedicate lui Ortiz se referă la activitatea acestuia în ceneclul lovinescian. În jurnalul său intim, autorul „Criticilor” subliniază asidua participare a profesorului italian la ședințele ceneclului: („a ascultat împreună cu noi sute de piese, de romane și de poezii, duminical și extraduminical”). „La 13 ianuarie 1930, de pildă, participă multă lume și ședința se transformă într-o șezătoare... Mai participă Ramiro și dna Ortiz, cunoscutul profesor de italiană, traducătorul lui Eminescu...” (Eugen Simion: E. Lovinescu, scep-ticul mintuit, Buc. Ed. Cartea Românească, p. 80) sau „La 27 ianuarie 1930... La masă, în aceeași zi, cu familia Ortiz, cu Ticu Arhip și Camil Petrescu” (Idem, op. cit., p. 81). Iar la *Ecouri*, revista *Universul literar*, condusă de Perpessicius, insera de multe ori informații ca următoarea: „Cercul” „Sburătorul”. Duminică 2 ianuarie (1927), d. Horia Furtună a citit la cercul „Sburătorul” 2 acte din piesa originală „Păcală”, iar dra Ticu Arhip o nvelă inedită „Aventură”. Asistă dnele Lovinescu, Ortiz..., dnii E. Lovinescu, R. Ortiz, F. Aderca...” Și portretul autorului *Capodoperelor lirice italiene* se încheie cu elogiarea activității sale inovatoare: „Oricît ar fi de potrivnice aparențele, Ortiz, e cu tinerii din instinct; acum douăzeci de ani era cu Péguy și Claudel sau cu simbolistii de la *Noua revistă română*, acum e cu tot ce e nou și îndrăzneț. Printre noi el aduce o bunăvoință organică și o înțelegere apriorică pentru orice încercare de a ieși din fazele trecutului; iar din lecturile lui vor rămîne vii în amintirea ascultătorilor sonoritățile suave ale poeziilor lui Eminescu sau ale poeziilor noastre populare, traduse în italienește...”.

Vorbeam despre unul dintre puținele portrete ale lui Ramiro Ortiz, cînd aminteam de *Memoriile* lui Eugen Lovinescu; dar, în memorie, mai stăruie și un alt portret, acesta datorat profesorului Nicolae Cartoian; este vorba de amintirile acestuia, intitulate *Drumuri padovane — Profesorul Ramiro Ortiz* din iulie-august 1943. Evocînd Padova și universitatea locală, unde au predat Galileo Galilei, Pomponazzi, despre care Renan spunea că reprezintă „la pensée vivante de son siècle” și Valignieri, cu primele lecții de disecție pe cadavre, trece apoi la amintirea trecerii Stolnicului Constantin Cantacuzino pe acolo, și ajunge la profesorul italian, pe care-l regăsește în cetatea universitară. „Mic de statură, bine legat, cu fața îmbujorată,

cu ochii albaștri de o rară bună-tate, dar scăpărînd scintei în rare clipe de minie, Ramiro Ortiz a fost, pînă mai acum zece ani, una din figurile cele mai populare ale lumii intelectuale din capitala noastră”. După portretul acesta atît de concis și atît de grăitor, Cartoian amintește de legăturile amicale ale autorului *Fortunei labilis* cu scriitorii și artiștii români și continuă cu prezen-tarea casei din Via Giordano Bruno nr 176 B, în care aproape fiecare colțisor amintește de „specificul românesc”: „Casa sa — scrie profesorul român — o mică vilă cochetă într-un cartier curat de la marginea Padovei, în fața cu o grădină îngustă de trandafiri

înfloriți, este plină de amintiri românești. Scoarțe țărănești, fețe de masă, tablouri de pictori români, caricaturi ale scriitorilor și scriitoarelor grupăți în jurul *Sburătorului*, la care a colaborat și dinsul pe vremuri, cărți românești cu afectuoase dedicații... atîtea și atîtea lucruri în jur îi vorbesc de anii tinereții sale petrecuți în Bucureștii noștri. „Partea cea mai frumoasă a vieții mele este legată de România” îmi spunea anul trecut, cu o înduioșare în glas care nu se poate uita niciodată. Alături de dinsul, buna și primitoarea doamnă Ortiz sublinia, cu un zîmbet, impresia soțului său”.

Cartoian venise în Italia, pentru inaugurarea bustului Stolnicului Constantin Canta-

uzino și era normal să-l revadă, cu plăcere, pe autorul *Variei romanice*. Doi vechi colaboratori, doi vechi prieteni, doi mari oameni de știință se reîntîlnesc și încep să depene amintiri. Cel mai vorbăreț apare de astă dată profesorul italian care se interesează de prietenii români: „Și ce mai face profesorul Corodeanu, profesor de drept roman la Universitatea din București, cu doamna? Îi întîlnești? Am fost cu dinșii ca niște frați. Ade-sea, cînd eram gata să ne așezăm la masă, primeam un telefon de la dinșii: „Lăsați merindele pe diseară și veniți să prînzim împreună”. Cînd și-au făcut vila la Predeal ne-au în-trebat cum ne-ar place să fie zăgrăvită camera destinată nouă. Spune-le, te rog, multe, multe gânduri afectuoase de la noi”.

Tot despre prietenii români, vorbește Ortiz și în vibrantele amintiri, denumite *Academia „Terasa”* apărute în același număr din *Cele trei Crisuri* și în care numește întîi pe Castaldi, care „m-a introdus în tovărășia pictorilor, sculptorilor, arhitecților, poezilor și pro-zatorilor României de atunci, astăzi aproape toți membri ai Academiei Române, deținătorii „premiului național” și, în orice caz, bucurîndu-se de mare re-nume. Atunci, bătrînul care vă vorbește era tînăr și el, după cum tineri erau și toți priete-nii lui, care pe atunci nu apar-țineau altei academii decît a-celeia denumită „Terasa”, care își lua numele de la vestita cafenea alături de „Teatrul Național”, cam pe unde astăzi se ridică marea clădire a te-lefoanelor”. Prietenii din bohe-ma bucureșteană, pe care îi amintește Ortiz sînt: Ion Mi-nulescu, maestrul Castaldi, pic-torul Steriadi, avocatul Iorgu Metaxa, profesorul Coco Deme-trescu, poetul Mihail Săulescu și pictorul Teodorescu Sion. „De la „Terasă” îmi aduc a-minte o după amiază de vară sau de primăvară, continuă povestitorul într-una din săli-țele interioare, învăluită într-o lumină ca de amurg, cu maes-trul Castaldi, în mijlocul me-sei, care ne explică ceva din-tr-o simfonie a lui Beethoven, Fritz Stork, care l-ascultă cu atenție, Basarab care creio-nează ceva pe un album, poate un portret al lui Eftimiu care îi șade vis-à-vis, Verona care răsfoiește o carte parcă gîndin-du-se la altceva, pe cînd la altă masă Caton Theodorian se avîntă într-o discuție aprin-să cu Stamatiad care nu își publicase încă „Trîmbițele” lui „de aur”, în timp ce Sorbul asculta îngăduitor și puțin iro-nic, mîngîindu-și ciocul ascuțit de țap roșcat.”.

DUMITRU D. PANAITESCU

MARCEL CHIRNOAGA

Impotriva asupririi

cartea străină

DÉKANY ANDRÁS :

ultima aventură a lui robinson

(Ed. Ion Creangă, 1973)

Motivul care îi determină pe scriitori să reia personaje celebre oscilează între ambiția anticilor de a-și demonstra măiestria și inventivitatea în perimetrul unor teme date și dorința modernilor de a revela sensul uman al existențelor legendare. În cazul lui Dékány András explicația este de cu totul altă natură: adresîndu-se în primul rînd copiilor, scriitorul maghiar a înțeles că una dintre particularitățile imaginației lor constă în per-manentizarea vieții eroilor. Pentru micul cititor, cartea nu se termină odată cu lectura ultimei file: în mintea sa, personajele cu care a făcut

cunoștință continuă să trăiască și să ia parte la noi și noi peripeții. Bun cunoscător al psihologiei infantile, Dékány András face o legătură subtilă între romanul lui Daniel Defoe și propriul său roman. Tonul este același: spirit practic și sistematic, Robinson Crusoe își povestește riguros noua aventură, recurgînd chiar la ta-bele în care face bilanțul avan-tajelor și dezavantajelor ce de-curg din diferite împrejurări. Astfel, în mod discret, cu mij-loacele ficțiunii, se insinuează îndemnul pedagogic la echili-bru și evaluare retrospectivă a faptelor.

Un rol educativ la fel de voalat are și evocarea acțiunilor pe care Robinson, ajuns gu-vernator al insulei sale, le în-treprinde pentru a armoniza interesele colonizatorilor. Au-torul nu idealizează: într-un

grup de oameni, oricît de re-strîns, se reflectă contradicțiile societății în general. Însă, în lupta dintre bine și rău, bine-le triumfă întotdeauna, satis-făcînd un ideal, ca în basm, și răspunzînd unei necesități, ca în istorie.

Psihologiile sînt simple și pre-cis analizate, iar descrierile ținuturilor exotice se bazează pe evidențierea cîtorva elemen-te sugestive. Valorificînd cu prioritate, din cartea lui Dani-el Defoe, acele aspecte pe care în mod obișnuit le rețin copiii, avînd, prin urmare, la dispoziție un material fără mari implicații, Dékány An-drás construiește totuși un ro-man bine articulat, atrăgător și instructiv. Traducerea, realiza-tă de Dimitrie Manu și Gh. Bianu cu un simț sigur al proprietății termenilor, ca și frumoasa prezentare grafică, pun în valoare aceste calități scriitoricești.

I. MATEI

CURCUBEU PESTE CÎMPIE

Astfel se intitulează spectaco-lul cu care Ansamblul de stat de cîntece și dansuri din Tol-buhin (R.P. Bulgaria) a desfășurat în cîteva localități din județul și municipiul Con-stanța, un reușit turneu, în zilele de 19-26 aprilie. Pro-gramul, conceput și realizat ca o suită de cîntece și dan-suri, s-a remarcat prin bogata substanță folclorică, prin maniera alegorică a interpre-tării — care adaugă un plus de semnificații conținutului —, prin execuția artistică și tehnică ireproșabilă. Temati-ca foarte variată a fost dez-văluită de numele pieselor componente: *Ciobanii, Joc în băț, Semănătorii, Joc de pri-măvară, Fluturii, Secerișul, Treieratul, Toamna se apropie, Nunta, Iarna se apropie, Joc cu măști. Din nou e primăvară*. După cum se

poate constata, spectacolul prezintă aspecte din viața, munca, obiceiurile țaranului bulgar. Am ascultat cu plă-cere melodiile executate la caval, cimpoi și la alte stră-vechi instrumente populare, cîntecele interpretate cu ta-lent de grupuri vocale sau de soliști, am urmărit cu veselie dansurile și am rămas uimiți de marea asemănare cu ale noastre, a unora din datinile populare (Nunta, Joc cu măști) care duc incontestabil spre acel încă insuficient cu-noscut substrat tragic comun și ne-am dat seama — a cîta oară? — că o cît mai bogată cunoaștere reciprocă a crea-țiilor popoarelor noastre duce-la o mai mare apropiere și la întărirea prieteniei la te-meliile căreia stau jertfele atîtor lupte duse în comun de-a lungul secolelor.

ION ȘUTA

primăvara tv

Dintr-o perspectivă lirică, această primăvară se poate spune că n-a fost. Între așteptarea ei și sentimentul că s-a dus n-au existat prea multe clipe de poezie; cireșii au înflorit sub ceruri joase care ne-au acoperit pînă și unghiul cocorilor, rîndunelele au aterizat în absența noastră, prea preocupată fiind cu zăpada tirzie și cu asaltul brumelor iar marea și-a risipit cu mai multă zgîrcenie decît de obicei parfumurile ei iodate. N-a fost, într-un cuvînt, o primăvară îndeajuns de privitoare după o vorbă inspirată dintr-o emisiune T.V., e adevărat, mai puțin inspirată. Sensul ei fecund, înnoitor — al primăverii — i-a fost însă integral restituit prin ardoarea umană; televiziunea ne-a făcut martori constanți ai unui promițător debut într-un nou circuit de energii a cărui vară va avea ce rodi și a cărui toamnă ce culege.

Campanii deci, munci și zile și tot atîtea emisiuni T.V. între care criteriul de selecție al cronicarului ezită, răsfațat iar nu derutat, oprindu-se în cele din urmă asupra emisiunii consacrate deschiderii sezonului turistic pe litoral; o emisiune într-adevăr oportună brodînd pe canavaua lirică a unui comentariu plin de simțire imaginile aceluia efort colectiv conceput în numele odihnei. Debutul anual al unei industrii cu pondere considerabilă în economia țării și-a găsit astfel locul și expresia convenită în programul televiziunii alături de celelalte campanii primăvernice. Nimic nu pare omis, de la finisarea celor mai noi complexe turistice pînă la evaluarea exactă a consumului de fructe pe durata sezonului. Ultimele zile de pregătire sînt surprinse în tensiunea unei autentice campanii. O forfotă neobișnuită spulberă inerția hibernală a o-rășelelor de vacanță. Pe sub soclul imobilelor statui, o mulțime de camioane, adevărate care alegorice, își revărsă conținutul floral pe peluze și în parcuri compensînd lipsa de grație a acestei primăveri austere. Obiectivul aparatului de filmat părăsește învelișul ursuz al pămîntului pentru ca, revenind după un răstimp contemplativ petrecut pe linia nostalgică a orizontului marin, să se inee stupefiat în flori și ciorofilă. Stațiunile par niște inimi mari și calde la porțile cărora, în adierea brizei, se leagănă deja urarea de bun venit adresată celor care vor găsi firesc tot ceea ce a fost în fond rezultatul unei minuțioase și atente deliberări gospodărești. Și în sfîrșit, primii locatari ai acestor inimi, primele impresii... A fost o emisiune excelentă. Criteriul de selecție al cronicarului a decis, menționînd-o, și din alte rațiuni care, deși subiective, nu sînt atît de jenante încît să nu fie aici mărturisite. În primul rînd cronicarul este localnic.

Apoi, fapt unic în istoria televiziunii, emisiunea invocată s-a bucurat de contribuția substanțială a unui reporter constănțean; după ce a trecut din mină în mină, în spiritul unei laudabile inițiative care ne-a dezvăluit Brașovul, Iașul sau Timișoara din perspectiva unei anume sensibilități creatoare, aparatul de filmat a poposit și la Constanța. Reușita emisiunii a dovedit că nasc și-n orașul de pe malul mării reporteri sensibili. Spectaculoasă și patetică deci, încrîstînd cu meșteșug, pe fondul amplu al evenimentelor mai sus descrise, detaliul tulburător, fecund în lirism și gravitate, emisiunea, concepută ca un omagiu adus muncii în numele odihnei, a corespuns tuturor exigențelor, a întruchipat toate calitățile cu excepția uneia, din păcate: a fost absentă...

C. NOVAC

Deși debutantă, Lia Crișan nu vine din afara, ci din interiorul lumii Thaliei, fiind de multă vreme ceea ce numim un om de teatru. Acest fapt explică oarecum atît dexteritățile, cît și reminiscențele sau efectele ce țin de recuzită. Ceea ce transpare însă dincolo de acestea este ambiția ei de a realiza o piesă vibrant actuală, plină de dinamism și savoare. Titlul dat piesei este un vers din Labiș. La prima „audiție“, întregul text pare străbătut de suflul liric pasionant al regretatului poet. De altfel, în caietul de sală, autoarea se mărturisește admiratoarea consecventă a acestuia. Mai mult, o ediție Labiș este vehiculată în spectacol de la un personaj la altul, ca un simbol al poeziei, al frumuseții de a trăi, ca un mesager, ca un porte-bonheur. Lait-motiv sau nu, invocarea poeziei face parte din încercătura ideatică a piesei, din mesajul ei. Procedul în sine poate fi amendat ca livresc sau factice, ideea rămîne și izbuște să crească, să urce, pînă în final. Se cuvine să subliniem, deci, un prim atribut al piesei și anume fiorul liric. Lirismul piesei este, desigur, expresia sensibilității feminine proprii autoarei, apelul la poetul „primelor iubiri“ fiind doar un element de sprijin. Unda lirică se insinuează cu o anume delicatețe, atunci cînd nu este contrapunctată dramatic de tăceri și umbre. Confruntarea dintre cele două personaje principale, Silvia Dragu și Vlad Damian, are o gradă de definiție, abil transpusă din planul interior în cel exterior, din jocuri de tăceri și replici. Vedem în aceasta o a doua calitate a piesei, de sondare a vieții interioare a personajelor, de reliefare a fondului lor uman. Tot astfel devine viabil și expresiv mesajul piesei, acela al încrederii în potențialul sufletesc al fiecăruia, în energiile latente, al răspunderii față de resursele umane care trebuie activate, scoase la lumină. Ne aflăm, fără îndoială, în fața unui mesaj de un vibrant umanism, caracteristic prezentului nostru socialist. De altfel, întreaga piesă se constituie ca o demonstrație a posibilității certe și realiste de transformare morală și spiri-

tuală a omului în societatea noastră, de înnoirea a resurselor umane în procesul muncii, al aspirațiilor colective. Varietatea și autenticul personajelor și situațiilor constituie încă o „ambție“, deși autoarea pare a folosi în conturarea personajelor unele „scheme“ cunoscute. Caracterologia acestora fiind în linii mari previzibilă, accentul pe metamorfoza firesc umană a fiecărui, pe limbaj și mișcare asigură ponderea, cît și culoarea necesare viabilității lor. În fine, ceea ce ni se pare, de asemenea, a fi o rezolvare binevenită este optica evoluției personajelor, care nu sînt sancționate în nici un moment ca negative sau pozitive, nu sînt formalizate, cît și unda de optimism care le înconjoară. Nu un optimism facil, ci unul lucid, născut din ruminății interioare, din confruntări cu ceilalți, cu sine, o nevoie continuă de autodepășire, iată o

CRONICA DRAMATICĂ

ÎNTE NOI DOI N-A FOST DECÎT TĂCERE

altă idee care îmbogățește mesajul piesei. La o reevaluare critică am putea formula unele amendamente: conflictul „liric“ este rostit prea devreme, cel situațional, este mai realizat în prima parte și mai palid spre final, schimbarea la față a unor personaje se produce prea rapid etc. Credem însă, că autoarea a forțat cu bună știință transformarea unor personaje, din necesități dictate de demonstrație. Regia (Ion Maximilian) a intuit bine acest lucru, acordînd ideilor și desfășurării acestora valoarea lor prevalentă. Cu puține excepții, ideile transpar firesc, nuanțat, mesajul nu este exterior, derivă din natura situațiilor, din confruntarea personajelor. Aici vedem din nou contribuția regiei, conlucrarea atentă cu interpreții, linia precisă dată fiecărui actor. Desigur, unele replici din prima parte mai pot fi lucrate, în general însă

nu apar discrepanțe, intuițiile sînt de cele mai multe ori sigure. Accentul pus pe umorul unor replici, ca și unele mici șarje interpretative țin de diversitatea personajelor și situațiilor. Se acordă chiar, ca unei orchestre, momente solistice cîte unui rol, ceea ce menține treaz interesul spectatorului și contribuie totodată la conturarea rolurilor respective. O calitate remarcabilă a lui Ion Maximilian, evidentă și în alte spectacole montate de el, constă în plasticitatea atmosferică, în realizarea unor momente sau scene caracterologice. Astfel este scena din prima parte a piesei în care ni se relevă singurătatea, blazarea care mocnesc trist în personaje, reluată cu o expresivitate sporită la lumina lămpilor din bar, apoi scena deosebit de frumoasă a revelionului improvizat la birou, de o caldă umanitate, etc. Desigur că la acestea a contribuit și sceno-

singuratic, melancolic, neliniștit sau ferm, cu un registru larg deci, rămînd în același timp el însuși, omul apropiat, matur și sensibil. Este o reușită, deși eforturile nu sînt încă asamblate, nu decurg atît de firesc pe cît ar trebui. Rolul cere actorului un adevărat tur de forță, este un examen deci pe care Virgil Andriescu îl trece foarte aproape de țintă. De o caldă sobrietate, într-un rol s-ar zice mai mult „negativ“, Viorel Popescu pare să refuze nota satirică în favoarea unei mai adînci intuiții. Rolul practicantului Tuța Roșculeț află în Aurora Simionică o interpretă plină de vioiciune și savoare, adăugînd astfel o nouă ipostază în „palmaresul“ atît de bogat al actriței. Corectă pînă la identificare cu o posibilă proiecție reală a personajului, Manuela Matak încearcă spre final o metamorfoză în limitele firescului. Am dori s-o vedem în roluri de o structură mai complexă. O surpriză ne produce (a cîta oară?) Zoe Caraman-Ștefan în rolul unei dactilografe de modă veche, exaltat romantică, plus ticurile și accesorile respective, care se dovedește treptat de o umanitate simplă și sensibilă. Remarcabile sînt vivacitatea cu care interpretează acest rol, turnura pe care i-o transmite, de la accentele voit grotesti, pînă la farmecul unui suflet tînr. O apreciere pozitivă merită și Emil Birlădeanu în rolul individului prostănac și versatil, orbit de tardive și ridice tentative erotice, Vasile Uriașu. Un excelent actor comic se dovedește Iuliu Popescu (în Relu Barbălată). Mircea Nicolae Crețu în rolul studentului Horia, deși cam „mămos“, ni s-a părut mai sigur în mișcări și ton decît altădată. L-am sfătuit să refuze orice notă de edulcorare. Celelalte apariții scenice au fost corecte, cu o distincție pentru figura pitorească pe care o face Andy Ștefănescu în transpunerea unui inginer agronom. În paranteză fie spus, vedem un frumos cuplu realizat de Andy Ștefănescu și Manuela Matak într-o eventuală piesă de dragoste pentru tineret. Ca o anticipare, ca o sugestie pentru un teatru care dovedește reale și varii resurse, capacitatea cu totul laudabilă de a îndrăzni.

G. OCTAVIAN

centenar

SERGHEI RAHMANINOV

Cu vreun deceniu în urmă, pe scena Teatrului de Stat din Constanța, concerta marele pianist sovietic Pavel Serebriakov, directorul Conservatorului din Leningrad, acolo unde, la începutul studiilor sale, Serghei Vasilievici Rahmaninov, descifra primele taine ale pianului... Și pianistul sovietic cînta Rahmaninov! Într-un alt anotimp, pe podiumul de concert al Ateneului Român din București, mai marele Sviatoslav Richter — restituindu-i-i plenar pe Mozart și Beethoven, Liszt și Chopin, Brahms, Grieg și Ceaikovski, — cînta și Rahmaninov... La primul concurs internațional „P. I. Ceaikovski“ din Moscova, ca și pe scenele lumii, tînrul pianist american Van Cliburn — deținătorul marelui trofeu — cînta și cîntă, cu predilecție, tot Rahmaninov...

De ce și Rahmaninov?... Pentru că — așa cum o afirmă toți criticii și istoriograful muzicii universale — cinci decenii de-a rîndul, începînd de la sfîrșitul veacului trecut pînă-n primăvara de foc a lui '43 cînd s-a săvîrșit din viață, Serghei Rahmaninov a fost, este și va fi considerat „cel mai mare pia-

nist al epocii sale“, unul din cei mai prestigioși mînuitori ai baghetei dirijorale și unul din cei mai mari compozitori clasici al lumii moderne și contemporane în care a trăit. Dar mai există un considerent, acela că marele Rahmaninov — așa cum o declara el însuși — a știut, ca pianist, „să facă pianul să cînte“, iar în literatură sa pianistică pe care a creat-o, ca și în operele, simfonice, cantatele și liederile-romante pe care ni le-a dăruit, s-a dovedit a fi marele melodist cel care s-a adăpat necontenit la izvorul pururea refîntineritor al cîntecului popular rus, pe care l-a purtat în inima sa pînă dincolo de moarte. Dacă ne vom reaminti numai tema principală din Concertul nr. 2 în do minor pentru pian și orchestră, care — așa cum spune A. Soloviov — „exprimă triumful bucuriei, vigoarea bărbătească și avîntul pătîmaș spre viață“, vom descoperi în ea — așa cum scria însuși contemporanul său, Metner — „Rusia, în toată măreția ei“. Insuși Rahmaninov mărturisea undeva că „toți compozitorii ruși au fost pătrunși de spiritul cîntecelor populare rusești“ și „marii compozitori urmăresc în primul rînd melodia, firul conducător al muzicii“. „Melodia — spunea Rahmaninov —

este temelia temeliilor muzicii“. E de ajuns doar această mărturisire de credință, tradusă în actul său creator sau în faptele sale de viață, pentru ca să-l situeze pe Rahmaninov în planul celor mai mari reprezentanți ai culturii muzicale, căci Rahmaninov, prin esența, realismul și specificul național imprimat creației sale, prin profunzimea temelor general-umane și generozitatea inspirației ritmico-melodice și trairii armonico-polfonice, ca și prin arta și măiestria sa de creator și interpret genial, aparține deopotrivă muzicii ruse și universale. Ne-o demonstrează din plin bogăția melodică și de conținut a capodoperelor sale — mai ales a celor din „perioada de aur a creației lui“, printre acestea înscriindu-se, în prim plan, celebrele sale concert pentru pian și orchestră (nr. 1 și mai cu seamă nr. 2 în do minor și nr. 3 în re minor), piatră de încercare pentru toți pianistii lumii, „Rapsodia (cu variațiuni) pe o temă de Paganini“, scrisă în anii de exil benevol, minunatele sale „Preludii“ — (care pianist nu cîntă astăzi „Preludiul“ său în sol major?), „Momentele muzicale“ și „Studiile-tablouri“, evocînd peisajul rus cu sufletul poporului său, ca și miniaturile pentru pian „Polșinel“, „Elegeie“ sau „Polka“. Ne-o demonstrează, de asemenea, operele sale „simfonice“, cum sînt „Aleko“ (după „Tigani“ de Pușkin) sau „Francesca da Rimini“ (după „Infernul“ lui Dante), muzica sa

de cameră, cele 70 de romante-lieduri și mai ales cele trei simfonii ale sale, — celebre și pline de profunzime și colorit național fiind Simfonia a II-a și a III-a, ultima, scrisă de parte de țară și cu care Rahmaninov își încheie, de fapt, „opera de mare compozitor rus“, putînd fi intitulată, pe drept cuvînt, „Amintiri despre patrie“. „Datorită frumuseții nepieritoare a acestei muzici cu care Rahmaninov a îmbogățit patrimoniul spiritual al lumii, — scria un cronicar muzical american, după audierea Concertului nr. 3 — bucuria va trăi în veci în amintirea noastră recunosătoare“. În veci va dăinui, de asemenea, prin glasul contemporanilor săi și prin discurile imprimate, amintirea despre arta interpretativă a marelui pianist al epocii care a fost Rahmaninov. Sînt suficiente, în acest sens, cuvintele criticului rus Gr. Prokofiev, care spunea: „În zilele noastre, nimeni, în întreaga lume, nu știe să cînte la pian ca Rahmaninov“, sau cele ale unui critic englez care, vorbind despre interpretarea dată de Rahmaninov „Sonatei în si minor“ de Chopin, scria: „Să mulțumim cerului că trăim pe lume în vremea cînd trăiește Rahmaninov, că avem privilegiul să-l auzim în toată măreția geniului său divin, care a creat din nou această capodoperă... Un geniu a înțeles mîna altui geniu!“... Acesta a fost și marele compozitor și marele dirijor și marele pianist, Serghei Rahmaninov.

DEM. DIACONESCU

contribuția dobrogei la lupta poporului român pentru libertate, independență și propășire națională

(Urmare din pag. 3)

ramură. În general, activitatea organizațiilor muncitorești și a socialiștilor din Dobrogea are o pondere însemnată în paginile ziarului „România muncitoare”, contribuind astfel la îmbogățirea experienței întregii clase muncitoare; aceste forțe își aduc o puternică contribuție, pe ansamblul României, la lupta împotriva corporațiilor create de regimul burghez, la demascarea spiritului lor conformist și patronal. Într-un deceniu de recrudescență a reacțiunii burghezo-moșieresti, organizațiile muncitorești din orașul Constanța, devenit astfel vechi bazin al luptei proletare, au întreținut o autentică atmosferă revoluționară: reuniunile se încheiau cu cinteze revoluționare și intonarea Internaționalei. Există o bibliotecă marxistă, se organizează dezbateri elevate de clarificare și cunoaștere a ideologiei marxiste în cadrul organizat al Cercului de studii al sindicatelor, au loc mitinguri și manifestații cu un pronunțat caracter politic și revendicativ. Socialiștii constănțeni au avut, de asemenea, o contribuție însemnată la întărirea legăturilor mișcării muncitorești din România cu mișcarea muncitorească internațională, pusă, de altfel, în evidență, de numeroase studii și lucrări. Apartenența și atașamentul față de marxism, îmbrățișarea luptei revoluționare care definesc partea cea mai înaintată a muncitorimii dobrogene reprezintă, astfel, o contribuție însemnată la crearea condițiilor istorice, la pregătirea ideologică și activizarea maselor care au precedat refacerea, în 1910, a partidului politic al clasei muncitoare din România.

unele considerații privind activitatea politică și ideologică a socialiștilor din dobrogea în anii premergători transformării partidului socialist în partidul comunist

În anii 1918—1921 mișcarea muncitorească și socialistă din țara noastră ca, de altfel, ansamblul mișcării muncitorești internaționale, au desfășurat o largă și susținută activitate politică și ideologică realizată sub semnul luptei pentru formarea partidului clasei muncitoare ca partid de tip nou, marxist-leninist, al angrenării ei tot mai strânse în fluxul vieții politice generale.

Urmărite pe solul istoric al Dobrogei ea pune în evidență cu multă claritate mai întâi greutatea obiective pe care le avea de înfruntat clasa muncitoare de pe aceste meleaguri ale țării în desenarea traiectului luptei sale: parte generate de situația specifică de după primul război mondial cu întreaga gamă a consecințelor sale, parte derivând din structura realităților existente între forțele social-politice care se confruntau. Sensuri multiple au căpătat în acei ani, acțiunile cu caracter revendicativ, ale muncitorilor dobrogeni care s-au derulat, începând cu sfârșitul anului 1918, într-un ritm ce pune în evidență nu numai o succesiune rapidă a momentelor componente, dar și o intensificare a forței cu care loveau în „ordinea” la care cu mult zel vegheau autoritățile civile și militare locale. În fruntea acestor acțiuni puteau fi identificați mai ales lucrătorii de la căile ferate,

de la construcția portului, din întreprinderile metalurgice, atelierele de tâmplărie ș.a.m.d. Succesele n-au întârziat să apară, dar insuccesele, mai ales în anul 1919, au fost mai mari și mai numeroase atât timp cât sub raportul organizării profesionale dar mai ales politice se resimțeau încă tragicele consecințe ale războiului. E drept, însă, că în focul ciocnirilor de clasă, care nu o dată au făcut să se zguduie din temelii edificiul social-politic și îndeosebi credința contemporanilor în stabilitatea acestuia, au fost puse în lumină slăbiciuni reale ale mișcării a căror înlăturare putea fi realizată numai printr-un plus de organizare politică, de rigoare în fixarea tacticii și strategiei de luptă, de intransigență ideologică. Iată de ce în primele luni ale anului 1919 socialiștii dobrogeni își propun și inițiază practic acțiuni de reorganizare profesională și îndeosebi politică a rîndurilor celor ce muncesc. Astfel, o adresă semnată de Nae Rogobete ca secretar al Sindicatului C.F.R. Constanța, către Comitetul executiv al Partidului socialist din România consemna că la o ședință din 30 aprilie „în Comitetul organizației sindicatului C.F.R. Constanța am hotărât punerea bazelor secțiunii Partidului Social-Democrat”, solicitând centrului „inscripțiile necesare pentru înființarea secțiunii partidului: cărți de membru, statute și toate cele necesare pentru a putea funcționa și la Constanța această secțiune”. O inițiativă similară au avut la Tulcea, în iulie 1919, socialiștii, cunoscuți prin activitatea lor de pînă la intrarea României în război, Evanghele Stănev și Sterian Grigoriu, care în scrisoarea adresată lui Gheorghe Cristescu menționau printre altele că în ciuda greutăților provocate de starea de asediu, „pentru formarea unei secțiuni a partidului sînt toți ideea fiind împărtășită de toți (și) bucurîndu-ne de simpatia și concursul cetățenilor noștri”.

Odată reorganizate, secțiunile Partidului Socialist din Constanța, Tulcea și din alte centre dobrogene au intrat rapid pe făgașul rodnic al activității politice. Ea viza înființarea de toate o susținută campanie de consolidare a rîndurilor partidului prin atragerea unui număr din ce în ce mai mare de muncitori, o acțiune în care, dată fiind starea de spirit generală a oamenilor muncii în primii ani de după război, a putut avansa foarte rapid. Succesele acestei acțiuni au fost reale și ca o dovadă amintim adresa lui Nicolae Ghețu din 11 septembrie 1919 care cerea lui Ilie Moscovici numai pentru necesitățile Constanței 200 cărți de membru al partidului. Acțiunea politică viza în al doilea rînd fortificarea conștiinței de clasă a celor intrați în partid, dezvoltarea pe această bază a inițiativei revoluționare a maselor, a capacității lor de creație istorică conștientă. În ședințele săptămânale ale secțiilor partidului ce se desfășurau în fiecare duminică dimineața, în adunări și mitinguri sau cu alte prilejuri se pun în evidență pentru a fi sădite în conștiința celor ce muncesc probleme ca: rolul istoric al clasei muncitoare, importanța partidului socialist în dezvoltarea luptei dintre proletari și burghezie, caracterul partidelor burgheze și al politicii lor de clasă, semnificația istorică a M.R.S.O. ca întru-chipare a viabilității marxismului în practica istorică concretă de sfărîmarea a structurilor vechii societăți și de edificare a unei noi orînduirii etc. O altă direcție în care se desfășura activitatea politică a so-

cialiștilor dobrogeni a constituit-o angrenarea mai fermă în confruntarea cu reprezentanții partidelor burgheze, conferind astfel un plus de intensitate și dinamism vieții politice locale, scoțînd-o din apele tulburi ale demagogiei burgheze, atrăgîndu-i atenția asupra problemelor reale care-și cereau o rezolvare și în primul rînd acelea care afectau condiția de existență a maselor largi de oameni ai muncii. Alegerile din toamna anului 1919 dar mai ales cele din 1920 au constituit un moment prielnic verificării capacității de intervenție a clasei muncitoare, prin intermediul partidului său politic, pe scena istorică a țării. În urma celor din 1920 Dobrogea avea să aibă 3 socialiști în Parlament.

În sfîrșit cu toate greutățile de documentare care ne împiedică să reconstituim imaginea istorică a activității ideologice desfășurate de socialiștii dobrogeni (lipsește procesele-verbale ale ședințelor ținute de secții, ziare și reviste locale nu au putut fi scoase, iar intervențiile în presa centrală sînt mai rare) putem afirma, totuși, fie și pe baza unor documente mai răzlețe, că aceasta s-a desfășurat sub semnul radicalizării conștiinței de clasă a proletariatului, a reflectat tendința angrenării sale pe făgașul unei practici politice de stînga, a evoluat treptat către o fizionomie tipică mișcării comuniste. Astfel, într-o scrisoare a lui Enciu Atanasov către un anume Alecu în care făcea o dare de seamă cu privire la sumele de bani folosite în interesul partidului, se vorbește de o aripă de stînga în conducerea partidului, „reprezentată prin Moscovici, Cristescu, Al. Dobrogeanu-Gherea și dumneata” (probabil Alecu Constantinescu — n.n.) ca și de activitatea „Comitetului revoluționar dobrogean”, ambele elemente fiind privite cu multă simpatie. Tot astfel în corespondența dintre Pandele Becheanu și prietenul său din Constanța, muncitorul ceferist Constantin Vasilescu, (în primăvara anului 1921) se vorbește de transformarea pe care o suferă partidul, de preponderența comunistilor în conducerea Partidului socialist, de faptul că „anarhia ce domnește acum în toată viața socială, din toate punctele de vedere: economică, politică, financiară, nu poate fi înlăturată de regimul burghez care pe zi ce trece devine tot mai subred și incapabil și că numai dictatura proletariatului instaurată printr-o revoluție violentă (nu lentă cum susțin social-democrații) va pune regulă în producție ca și în distribuție, organizînd societatea pe alte baze, pentru ca exploatarea omului de către om să nu rămînă decît ca amintirea unui vis urît”.

La Congresul din mai 1921 care a consfințit transformarea Partidului socialist în Partid Comunist, delegații socialiștilor dobrogeni aveau să voteze fără rezerve afilierea la Internaționala a III-a comunistă, iar Andrei Ionescu avea să prezideze una din ședințele acestui forum istoric al comunistilor români ca semn al prețuirii activității sale de militant ca și a celor pe care îi reprezenta, al căror delegat era.

Prof. MARIN BADEA

participarea marinei române la insurecția națională antifascistă armată din august 1944, pe teritoriul dobrogei

Starea de spirit antihitleristă în rîndul marinărilor era, în

vara anului 1944, fățișă. Diferențele de tot felul dintre marinarii români și cei germani erau la ordinea zilei. Caracteristic, în perioada amintită era faptul că, în aceste neînțelegeri, de cele mai multe ori nu mai erau implicate doar grade inferioare. În majoritatea cazurilor, era vorba de ofițeri de diferite grade și funcții pînă la comandantul Diviziei de mare, care, după declarațiile unor contemporani, a avut dese ciocniri cu comandamentele germane. Ura față de coteropitori nu mai cunoștea margini, încît, la chemarea Partidului Comunist Român, întregul efectiv de aproape 10.000 de oameni de diverse grade și specialități imbarcați pe nave sau aparținînd unităților terestre subordonate Marinei militare, a întors armele împotriva fasciștilor germani. Numărul mare de nave hitleriste puternic înarmate, existența numeroaselor baterii antiaeriene care dominau portul, cît mai ales prezența bateriei grele „Tirpitz” (calibru 280 mm) constituiau o forță superioară față de mijloacele noastre de apărare, punînd în pericol navele române, instalațiile portuare, orașul și locuitorii săi.

Dacă aceasta era situația la mare, la Dunăre împrejurările erau mai prielnice pentru acțiune. Forța fluvială română se afla dispersată în momentul declanșării insurecției astfel: 3 monitoare însoțite de vedete, unități de transport, batalioane de infanterie marină, în Delta Dunării; restul de monitoare în regiunea Brăila, pentru mici reparații; o altă formație de nave se afla în zona Turnu-Severin — Orșova, pentru bararea șenalului navigabil prin mine și obstrucțiuni.

Înfruntînd și depășind tot felul de greutăți, marina militară trebuia să-și îndeplinească misiunea de luptă și să ia toate măsurile ce se impuneau pentru a zădărnici planurile criminale ale hitleriștilor. Dintr-o analiză temeinică a situației a rezultat că forțele hitleriste își stabiliseră ca obiective imediate: să nimicească forțele fluviale și maritime românești; să distrugă instalațiile portuare și materialul flotant de transport; să asigure flancul trupelor terestre germane și manevra de trupe peste Dunăre; să continue aprovizionarea acestui flanc cu armament și tehnică de luptă; să facă impracticabilă navigația pe fluviu pentru acțiunile forțelor noastre; să mențină cu orice preț bazele militare maritime pe să asigure retragerea navelor de pe Dunăre spre vest în sectorul Iugoslaviei; să asigure retragerea forțelor terestre.

Dejucarea și zădărnicierea acestor planuri constituiau misiunea primordială a forțelor noastre navale maritime și fluviale. Îndeplinirea acestei misiuni avea să exercite o profundă influență pozitivă asupra deznoadămintului operațiilor desfășurate de armata noastră pentru eliberarea patriei, precum și asupra luptelor care se purtau de către forțele aliate în Balcani.

Situația tactic-operativă existentă la 23 August 1944 de-a lungul Dunării și în regiunea maritimă a litoralului patriei a impus ca, simultan cu acțiunile de luptă insurecționale pentru nimicirea și dezarmarea garnizoanelor hitleriste din porturile maritime și fluviale, marina să îndeplinească și următoarele misiuni:

— închiderea Dunării în aval de Porțile de Fier, ca să imobilizeze totalitatea forțelor maritime și fluviale hitleriste pe

Dunărea de jos, să le dezarmeze și captureze;

— interzicerea trecerii trupelor hitleriste din Dobrogea și Bulgaria, pentru sprijinirea celor din regiunea București și din Valea Prahovei;

— apărarea porturilor și instalațiilor portuare pentru a nu fi minate și distruse de hitleriști;

— executarea dragajului și asigurarea navigației fluviale și maritime în vederea transportului de trupe și materiale de război;

— asigurarea trecerii unităților terestre române și sovietice.

Îndeplinirea acestor misiuni de mare importanță a impus o strînsă cooperare între forțele marinei militare, unitățile armatei de uscat și muncitorii din porturi, șantiere navale și alte întreprinderi din zonă.

Pentru coordonarea eficientă a forțelor de care se dispunea, Comitetul regional de partid, împreună cu comandanții forțelor navale maritime, litoralului maritim și fluvial și Diviziei 9 infanterie, au elaborat în comun, în noaptea de 23—24 august, un plan concret de acțiune care prevedea printr obiectivele principale: zdrobirea sau alungarea peste graniță a trupelor dușmane, apărarea de distrugere a orașelor, porturilor și podului de la Cernavodă precum și a căii ferate care leagă această regiune cu centrul țării. Pe baza acestui plan s-au luat în continuare măsuri în vederea întăririi apărării terestre a portului, a menținerii în stare de alarmă a navelor și unităților, a supravegherii permanente a navelor hitleriste și a bateriei „Tirpitz”.

Urmînd cu fidelitate indicațiile date de organul regional de partid în zilele glorioase ale insurecției armate, marina militară, în cooperare cu trupele de uscat și formațiunile patriotice, trebuia să asigure, prin acțiuni energice, ultimative, alungarea trupelor hitleriste din bazele maritime, apărarea instalațiilor portuare, a orașului Constanța, a podului de la Cernavodă și a altor obiective importante, de la distrugerea pusă la cale de trupele fasciste.

Acolo unde situația a impus-o, îndeosebi în porturile dunărene, marinarii militari au făcut uz de întreaga capacitate de foc a armamentului de la bordul navelor, a unităților terestre subordonate, aducînd o contribuție deosebită la dezarmarea trupelor fasciste în zona de acțiune.

Bilanțul participării Marinei militare la insurecția armată de la 23 August 1944 este deosebit de rodnic: 197 nave, cu personalul respectiv, au fost capturate prin acțiuni de luptă directe; 321 de nave au fost capturate de către unitățile portuare ca urmare a acțiunilor de urmărire întreprinse de forțele Marinei militare; inamicul a fost nevoit să autoscutunde cca. 400 de nave diferite; aproximativ 5.800 de soldați, subofițeri și ofițeri germani au fost luați prizonieri.

În misiunile îndeplinite, mulți marinari și-au adus suprema jertfă pentru apărarea independenței și suveranității patriei noastre. Printre cei căzuți eroici se numără cpt. Teodorescu Pascu, cpt. Iovaneli Nicolae, lt. Dinescu Lupu, maiștrul de marină Mărgineanu Nicolae, fruntașul Eșanu Petre, soldatul Cîrlan Petre și mulți alții.

Pentru eroismul și vitejia de care au dat dovadă în timpul acțiunilor, sute de marinari au fost decorați cu ordine și medalii românești și sovietice.

Căpitan de rangul I
IOAN PASCU

DIMITRIE CANTEMIR - CARTOGRAFUL

Pînă la începutul secolului al XVIII-lea, cînd se întocmesc primele hărți românești, reprezentarea țării noastre în hărțile europene era foarte sumară și plină de erori. Geografi celebri ca A. Ortelius, G. Mercator, G. Gastaldi, I. G. Blaeu, I. Janssonius și alții, notează în hărțile lor doar cîteva așezări din țara noastră — și acestea localizate mai mult la întîmplare — două-trei riuri vag schițate și adesea numite. Aceste elemente alcătuiau, în general, conținutul obișnuit al tuturor hărților europene cu privire la țara noastră, pînă în pragul secolului al XVIII-lea.

Este posibil ca această stare a cartografiei să fi fost unul din motivele care au îndemnat pe cei doi cărturari români, stolnicul Constantin Cantacuzino și Dimitrie Cantemir — reprezentanți de frunte ai vechii culturi românești — să întreprindă a-nevoioasă încercare de a desena o hartă a Țării Românești, respectiv a Moldovei. Acestea, oglindind realități fizico-geografice, economice și politice, erau menite a îndrepta erorile din cartografia europeană, și a-i îmbogăți conținutul cu privire la țara noastră.

La cîțiva ani după apariția la Padova, în anul 1700, a hărții Țării Românești, se definitivează și harta Moldovei de către Dimitrie Cantemir. Aceasta este și autorul primei lucrări de geografie românească, în accepțiunea modernă a termenului: „Descrierea Moldovei“.

Atît lucrarea cît și harta au fost publicate postum. „Descrierea Moldovei“, tradusă în mai multe limbi, a fost tipărită mai întîi în limba germană, în anul 1769. Harta Moldovei a fost publicată mai de vreme, în 1737, gravată în Olanda.

Harta Moldovei întocmită de Dim. Cantemir, este cea mai exactă și mai amănunțită din cîte hărți s-au făcut pînă atunci și decît multe altele care i-au urmat, comparabilă cu hărțile militare de la sfîrșitul secolului al XVIII-lea.

Titlul hărții: PRINCIPATUS MOLDAVIAE nova & accurata, DESCRIPTIO Delineante Principe DEMETRIO CANTEMIRIO, se află în partea stîngă, jos, încadrat într-un desen ornamental alegoric, după obiceiul timpului.

În colțul din dreapta, jos, o ghîrlândă de fructe și flori încadrează două scări de raport grafice, fără indicarea valorii lor. Aflăm din Descriere că acestea sînt miliaria italice și ceasul turcesc, adică măsuri itinerarii, cum se află în toate hărțile timpului.

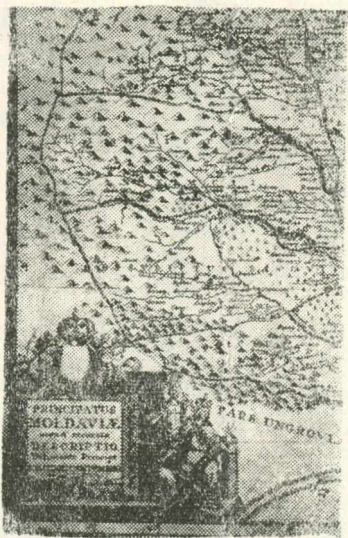
Alt element matematic al hărții, în afară de scările de raport, este cadrul gradat în grade de latitudine și longitudine, cu cîte 60 de subunități fiecare. Latitudinea Moldovei scrisă în hartă, coincide cu aceea indicată în textul Descrierii. Dar în ceea ce privește longitudinea, indicațiile diferă.

Nu ne surprinde imprecizia longitudinii, deoarece Dimitrie Cantemir n-a făcut determinări astronomice, ci a luat valorile coordonatelor geografice de la alți autori de hărți ai timpului, „plurorumque Geographorum sententio“. Deci el semnalează nesiguranța determinărilor. Dar în cartografia europeană domina încă tradiția antichității, care reproducea erorile de longitudine din hărțile lui Ptolomeu, după care toate formele apăreau mult alungite în direcție Vest-Est, așa cum apare și Moldova în harta lui Cantemir. Hărți care sînt rupă cu tradiția ptolomeică, în care să figureze și țara noastră, apar abia în a doua parte a sec. al XVIII-lea, deci după moartea lui D. Cantemir.

Este firească deci greșeala coordonatelor geografice din harta lui Cantemir. Autorul a sesizat greșeala de longitudine și a încercat s-o corecteze modificînd longitudinea în hartă, cu valori mai apropiate de cele reale, ceea ce denotă o amplă documentare a autorului despre tot ceea ce era nou în știință, în Europa vestică. Desigur că moartea prematură nu i-a îngăduit autorului să rectifice valorile de longitudine și în text. Harta a fost gravată în negru, cu unele elemente colorate: hotarul politic și limitele județelor sînt colorate în galben; drumul roman din sudul țării „Via Traiani“ e colorat în roșu deschis. În aceeași culoare apare pe malul Prutului, la Stănițești, o cruce culcată, semnul unei cetăți, sub care se află scris „Hic Russi pugnarunt cum Turcis. A° 1711“.

Munții sînt desenați panoramic, văzuți în perspectivă, ca niște movile, totdeauna cu versantul drept umbrît — după metoda de reprezentare a timpului. Dintre ei se reliefează silueta Ceahlăului, socotit de autor ca cel mai înalt dintre munții Moldovei, despre care spune cu admirație, că „dacă ar fi intrat în basmele celor vechi, ar fi fost tot așa de vestit ca Olimpul, Pindul sau Pelias“. Aprecierea înălțimilor era subiectivă, atunci lipsind posibilitățile de estimare obiectivă a lor, iar pentru cartografie nivelmentul era o problemă care nu se putea rezolva la nivelul de dezvoltare a științelor din sec. al XVIII-lea.

Hidrografia este foarte amănunțită, fiind desenate și notate cu numele lor nu numai apele

● Harta Moldovei (fragment)

principale dar și numeroșii lor afluenți. Sînt sute de numiri de ape; numai Siretul cu afluenții săi poartă 51.

Este interesant să amintim aici că numele riurilor ca Bîrladul, Bistrița, Moldova și al altora mai mărunte, este succedat de prefixul „Fl.“, prescurtare a latinescului „fluvius“. Să nu fi știut oare vestitul cărturar să facă deosebirea dintre un rîu și un fluviu? Răspunsul este ușor de dat: încă în 1804 Academia Franceză încerca să definească noțiunea de rîu și de fluviu fără să reușească deplin. Deci și peste aproape 100 de ani după Cantemir, noțiunea de fluviu se confunda cu aceea de

rîu. De aceea, întreaga cartografie veche inclusiv a sec. XVIII notează apele ca fluviu; prefixul „Fl.“ care se vede în toate hărțile este prescurtarea lui „Flumen“, „Fluss“, „Fleuve“ sau „Fluvius“.

Dunărea și delta sînt înfățișate cu aproximație, așa ca în toate hărțile din Europa, ridicarea lor în plan făcîndu-se mult mai tîrziu. Dunărea poartă denumire dublă: „Ister sive Danubius Fl.“. Direcția curgerii este indicată printr-o săgeată, ceea ce constituie un element înaintat pentru acel timp.

Pădurile sînt arătate prin simbolul grafic al unor copaci, fără ca întinderea lor să fie precizată. Aceasta, nu dintr-o deficiență a hărții, ci pentru că ideea de contur nu apăruse încă în cartografie. Copacii sînt desenați în afara munților, pentru a nu acoperi desenul acestora — așa ca în toate hărțile timpului — relieful înalt fiind socotit element esențial al unei hărți.

Așezările mai mici sînt localizate printr-un cerculeț iar cele mai importante prin miniatura unor fațade de biserică, cu unul sau mai multe turnuri, — după importanța așezării.

Astfel harta lui D. Cantemir pune în circulație europeană aproape o mie de numiri de ape și așezări din Moldova.

În hartă se arată și întinderea județelor, numite districte, precum și numele lor. Astfel harta lui D. Cantemir este totodată și prima hartă administrativă a Moldovei.

Drumurile nu sînt notate în hartă, cu excepția celui roman din sud, ele lipsind din întreaga cartografie a epocii, cu excepția drumurilor antice.

Toate edițiile Descrierii Moldovei, începînd cu ediția Büsching, aproape 200 de ani, poartă în anexă o hartă greșit atribuită lui Cantemir: MOLDAVIAE PRINCIPATUS Delineante Principe DEMETRIO CANTEMIRIO. Aceasta este mult inferioară hărții lui D. Cantemir și nu concordă cu textul Descrierii. Probabil că Büsching a dispus facerea unei copii reduse și simplificate a ei, a cărei reproducere să fie mai puțin costisitoare. Aceasta a continuat să însoțească toate edițiile Descrierii care au mai urmat. Hărții gravate în Olanda, i s-a pierdut urma.

Primul care a deschis problema autenticității hărții din De-

scriere, a fost D. A. Urechia Ț. A. Papadopol — Calimah Ț. considera greșit drept hartă a lui Cantemir harta Moldovei întocmită de Rigas Velenstinli în 1779.

În 1926, adică în anul comemorării a 200 de ani de la moartea lui D. Cantemir, a fost găsită harta originală la Biblioteca Națională din Paris înregistrată sub: K1 953. Descoperitorul ei, geograful român George Vilsan, a adus în țară o copie a acesteia și a depus-o la Academia Română, (Cabinetul de hărți și atlase, cota B. XXI. 6) și a scris despre ea în Memoriale Secției Istorice Seria III tom. VI, Mem. 9. Astfel a fost restabilit adevărul cu privire la harta lui D. Cantemir.

Harta Moldovei este principala operă cartografică a lui Dim. Cantemir „...cu cîtă osîrdie și trudă s-au putut deplîni“. Înainte de aceasta autorul a întocmit un plan geografic al orașului Constantinopol, anexat la edițiile engleză și germană a lucrării sale „Istoria creșterii și descreșterii curții otomane“. În el, în colțul din dreapta, jos, se poate vedea desenat palatul lui D. Cantemir de pe malul Bosforului, unde se întîlneau figuri marcante ale vieții culturale, politice și artistice din capitala imperiului otoman și din multe țări ale Europei.

Mai tîrziu, cu ocazia campaniei din Caucaz a Rusiei, la care a luat parte ca orientalist, D. Cantemir a făcut cercetări minuțioase de arheologie, etnografie, istorie, geografie, orientalistă etc. Printre altele face și o schiță panoramică a munților Caucaz, pe care trasează cu o linie punctată limita zăpezii permanente, anticipînd cu peste 100 de ani preocupările geografilor de pretutindeni.

Opera cartografică a lui D. Cantemir oglindește o temeinică și vastă cultură geografică și cartografică. Harta Moldovei constituie un prețios document cartografic pentru istoria și geografia țării noastre. Ea a îmbogățit și cartografia europeană cu cunoștințe exacte despre Moldova, servind geografului J.B.B. d'Anville la întocmirea hărții Europei din 1761. În ea sînt notate circa 200 numiri din harta lui D. Cantemir.

Dr. ANA TURDEANU

1) Chorografia română. Analele Acad. Rom. II, 21, 1881, pag. 414-425.

2) Convorbiri Literare, XVII (1883) p. 325 și urm.

CRONICĂ PLASTICĂ

un pictor al mării

Despre pictorul-marinar Valentin Donici am mai scris în paginile revistei, cu prilejul expoziției personale deschise în vara lui '72 la Casa Armatei din Mangalia. Tablourile expuse acolo — cam patruzeci la număr — erau „rodul“, expresia plastică a unui periplu în Mediterană, la bordul lui „Mircea“. Insistam, cu acel prilej, asupra darului, cu totul remarcabil, al artistului, de a percepe, nuanțat, subtil, ca pe o prezență foarte apropiată, animată, elementul fluid, marea, în cele mai diverse ipostaze, de la calmul plat, conținut în sine, în largi arii nemiscate, tratate într-un albatru ultramarin a cărui densitate este altceva decît veșnica volbură a mării euxine („Faleză la Hyères“, de pildă), pînă la noianul de stihii, dezlănțuite cu fantastică putere, sugerată de cerul sumbru și masele de apă „lucrate“ în tușe scurte, dure, energice din „Furtună în Mediterană“. Mai remarcam fina intuiție a peisajului oriental, poezia crochiurilor realizate pe puntea vasului la trecerea pe lîngă

coastele Mării Marmara, delicatetea schițelor din Bosfor, nostalgia degajată de pinzele care înfățișau țărîmul românesc. Expoziția de la Mangalia a constituit o etapă distinctă în evoluția lui Valentin Donici, etapa asimilării profunde a artei marinelor, a desăvîrșirii arsenalului de procedee tehnice fără de care abordarea acestui sector tematic nu este posibilă — sau duce la rezultate mediocre, la o privire din exterior, fără suport de substanță sufletească. În anul scris de atunci, artistul a deschis alte expoziții — la București, Brașov și Ploiești, primite cu subliniat interes, atît datorită tematicii specifice, rar abordată în general, cît și calității lucrărilor. Experiența croazerei Constanța — Toulon, lucrările noi, abordarea peisajului „te-restru“ ca și a naturii statice au dat, cu expoziția deschisă recent la Muzeul Marinei Române, o sinteză a travaliului artistic de pînă acum al lui Valentin Donici. Lucrările (guasă, cărbune, ulei — acestea din urmă fiind cele mai multe) sînt în majoritate sub-

sumate tematicii cu caracter marin. Sub raportul calității, însă, nu sînt mai puțin reprezentative peisajele în care nu mai apare marea, ca și naturile statice. O lucrare cu caracter deosebit este pinza de mari dimensiuni intitulată „Escadră în furtună“ — distrugătoare evoluînd pe o mare adînc frămîntată, cu valuri imense, amenințătoare; tensiunea dramatică degajată de marea înfuriată este susținută de registrul superior al tabloului — cerul, care amintește de greutatea aproape materială a acestui element în viziunea lui Wouwerman. Totul este o sinteză dinamică, pictorul are intuiția exactă a conflictului dintre elemente — și a luptei în care omul se angajează o dată cu integrarea într-un mediu care nu-i aparține în chip obișnuit. (De altfel, nota aceasta, a tensiunii, a dramatismului inerent ipostazei de călător pe mări a omului, este prezentă în majoritatea marinelor lui Donici). Artistul este mereu atent la raportul dintre forțele esențiale, — apă, vîzduh, navă, aceasta simbolizînd puterea umană dominatoare asupra stihiei oarbe, fără ca factorul cromatic să devină, prin aceasta, accesoriu. În tabloul „Cargou românesc în Marmara“, de pildă, accentul cade pe

iscușința cu care sînt dispuse zonele de culoare: registrul inferior — marea, legănată le-neș ca în nostalgia orientale ale lui Mateiu Caragiale, este separat de cel superior, cerul de o adîncime fără limită, prin fișia pierdută a țărîmului, într-un joc nuanțat de tonuri, întruchipînd case și arbori, rezolvat prin imaginea unui far alb cu acoperiș de olandă roșie. Tonurile se contopesc, privite de la distanță, gama cromatică este bine acordată. O compoziție interesantă, ulei de dimensiuni remarcabile, este „Mircea“ în drum spre Toulon, în care punctul central de referință este vasul, văzut cu arborada în plin vînt. Neobișnuit, la acest tablou, este efectul optic: privită din unghiuri deosebite, nava are, de fiecare dată, o altă înclinație. Desigur, amănuntul rămîne de ordin pur tehnic; ceea ce contează, în contextul de față, este factura artistică. Iar aceasta poartă amprenta autenticului talent.

Pictor al mării, Donici își încearcă puterile, cu rezultate notabile, și în natura statică. „Vase de lut“, de pildă, atestă o reală putere de investigație în inanimat, apropiere de inefabilul lucrurilor. Cîteva cești de lut pe un talger, în vecinătatea unor cărți, fond

lucrat în tonuri calde de brun peste care curge o lumină discretă; ciulini, floare de margine de șanț, dar pe care natura a îmbrăcat-o într-o culoare tonică, (printr-o asociație de idei întîmplătoare, îmi aduc aminte că Lev Tolstoi a făcut din neînsemnata dar dirza plantă simbol al bărbăției); o „Venus“ clasicizantă, lîngă un ștergar înflorat și niște ulcioare românești (paradox care se susține prin rezolvarea plastică inspirată) — iată cîteva experiențe dintr-o serie pe care artistul va trebui, credem, s-o continue, adîncind-o și perfecționîndu-și mijloacele de expresie printr-o anume opreliște pusă tendinței de fidelitate față de detaliu. În ansamblu, expoziția de la Muzeul Marinei Române este expresia artei unui romantic. Și este firesc să fie așa. Pentru că marea însăși, căreia Valentin Donici i s-a dedicat într-un dublu plan, este percepută prin excelență la modul romantic. Nostalgia apei, a spațiilor în veșnică frămîntare, pe care artistul le cunoaște bine și le iubește, chemarea irezistibilă a mării, munca îndrîjită de perfecționare a mijloacelor de expresie au definit în Valentin Donici un pictor remarcabil.

M. ALEXANDRU

Miercuri 4 aprilie a citit versuri Agi Amet Gemal. Participanții la discuții au oscilat între două extreme: sublinierea numai a elementelor pozitive, sau negarea uneori fără drept de apel. I. Anghel apreciază bucățile citite pentru naturalitatea lor și pentru că exprimă avânt și dezvăluie talentul poetic al autorului. I. Rășpopa remarcă saltul realizat spre clarificare dar regretă că A.A.G. nu dezvoltă acele motive orientale care dau nota specifică poeziei lui. Unele poezii concentrează substanța în 2-3 versuri, dar în altele se surprinde o oarecare prețiozitate. R. Holban subliniază impresia bună pe care poezia lui A.A.G. ți-o lasă când o asculți, deși la un contact direct cu textul se surprinde o lipsă de idei, un gol. H. Alcor constată și el progrese și subliniază nota de discreție și delicatețe a sentimentului. În schimb, A. Porumboiu are impresia că A.A.G. se află în regres „pentru că încearcă să fie modernist”. În poemele lui se simte un efort neputincios de a ieși din impas. M. Păcuraru consideră că la A.A.G. se poate surprinde doar o intenție nerealizată de a salva un lirism facil. N. Motoc subliniază nota idilică a poeziilor lui A.A.G. Riscul lui este tocmai alunecarea spre un lirism ieftin. Eforturile autorului de a realiza structuri subtile este ratată pentru că poeziile își trec una altele aceeași materie fără să se individualizeze. I se recomandă studiu stăruitor și sistematic. O. Dunăreanu consideră că nemaifiind un debutant, A.A.G. trebuie judecat mai sever. Lui nu i se mai poate permite să rămână la acel lirism facil, la aerul oriental voluptuos. În poeziile lui, aceeași substanță trece dintr-o poezie în alta. A.A.G. mai are de învățat. El are talent dar îi trebuie și pregătire. I. Bădică apreciază că poezia lui A.A.G. se remarcă prin sensibilitate, prin discreția sentimentelor, printr-o insuficient justificată notă de melancolie. Ceea ce trebuie subliniat este și maniera compozițională care amintește tehnica rubaiatelor.

Autorul trebuie să se aplece mai stăruitor asupra studiului. El are resurse pe care încă nu știe să și le valorifice. C. Novac consideră că transferul materiei de la o poezie la alta nu e cel mai mare neajuns. La A.A.G. absența unei obsesii face ca poezia să nu se coaguleze. Tehnica subliniată mai înainte nu e suficientă pentru a asigura soliditatea unei construcții poetice.

Miercuri 11 aprilie a citit Ion Ardelean un fragment dintr-o povestire științifico-fantastică intitulată **Insula Morții**. Cei ce au participat la discuții au fost de acord că încercarea depășește posibilitățile autorului,

CENACLU

prea tânăr și încă în formare pentru a ataca cu succes asemenea subiecte dificile. R. Holban găsește că tocmai aceasta poate constitui o scuză pentru autor care trebuie îndrumat, nu descurajat. Remarcabilă a fost intervenția lui Alex. Ștefănescu care precizând că literatura științifico-fantastică nu se bazează numai pe fantezie apreciază că e naiv să crezi că poți construi o povestire bună cu mijloace simple, sumare și cu numeroase stângăcii stilistice. Deși adolescența este vârsta fanteziei, I.A. nu pare să aibă nici măcar această calitate. În desfășurarea povestirii, imaginația lui I.A. se dovedește limitată, copilăroasă. Numeroase elemente sînt preluate din cărțile citite. Singurul merit al lui I.A. este îndrăzneala și bunele sentimente pe care le nutrește patriei noastre. Dar el are nevoie de mult studiu. Discuția dezlinată, confuză a lui O. Dunăreanu care a subliniat nivelul mediocru al prozei lui I.A. și a criticat conducerea cenacului pentru că a adus în discuție asemenea lucrări, a adus o stare de tensiune care a caracterizat restul discuțiilor. A. Porumboiu evidențiază ideea interesantă a lucrării ca-

re însă se pierde în aglomerarea de iapte banale. I se dă autorului sfatul să studieze cu atenție tehnica măestrilor literaturii științifico-fantastice. A.A. Gemal consideră că asemenea creații comportă riscuri mari fiindcă cer și cunoștințe bogate și multilaterale și minuțioasă corectă a unui limbaj adecvat, condiții pe care I.A. încă nu le îndeplinește. V. Botta consideră că vârsta autorului nu ne permite să pronunțăm verdictul definitiv. I.A. s-a apucat de o treabă grea care-l depășește. Gh. Păduraru consideră că discuțiile sînt o completare la ceea ce s-a spus toamna trecută cînd I.A. a citit în cenaclu pentru prima oară. Dar I.A. este foarte tânăr și are timp să încerce. Subliniază ca element pozitiv tendința umanistă a autorului. R. Holban crede că I.A. trebuia să fi citit mai întîi biografia lui Jules Verne din care ar fi aflat cit preț are lectura bogată, informarea mergînd uneori pînă la amănunt. M. Istrate consideră că cenacul nu trebuie să promoveze discuții neprincipiale așa cum a încercat s-o facă O. Dunăreanu. Lucrarea lui I.A. este submediocră. Autorul ei are nevoie de îndrumări și nu de ironii. I. Bădică subliniază justetea criticii lui M.I. și precizează că pe viitor vor fi interzise categoric intervențiile ironice, zeflemeaua și alte forme care n-au nimic comun cu o dezbateră constructivă. Lucrarea lui I.A. este slabă. Datoria membrilor cenacului este s-o analizeze cu atenție și chiar cu mîgălă și să-i arate autorului cum să procedeze mai departe. Dezbateră în cenaclu este o formă de îndrumare a tinerilor creatori. Aici se pot descoperi și se pot încuraja talentele. Consacrarea este rezultatul unui proces mult mai lung și care nu se mai poate limita la sfera cenacului.

I. S. ARA

poșta redacției

GEORGE PAPOIU. — Stîngăciile inerente începutului s-ar mai putea trece cu vederea, nu însă și grandilocvența care năpădește totul. Gama largă de sentimente trezite de reprezentarea ideii de patrie nu cere, în mod obligatoriu, utilizarea trombonului și a tobei.

SIMEON LETEANU. — Exercițiu relativ corect, dar neangajant, lipsit de profunzime. ION DUMITRESCU-MOVILENI. — Mare distanță pînă la adevărata poezie. Scrise, altfel, cu o vizibilă ușurință de versificare, aceste texte sînt produsul unui elan autentic, dar naiv, în măsură a satisface cel mult gustul unui cititor lipsit de cultură și nefamiliarizat cu literatura.

TITI ENACHE. — Versuri ocazionale și slabe, de utilizat pe plan strict local. Nu cred că e cazul să mai trimiteți altele.

STAIU DANIELA. — Dacă vă interesează într-adevăr poezia, reveniți după cîțiva ani de studiu (și al gramaticii, printre altele, care vă va spune de ce nu e corect a scrie: „Răsare mici și înfiorătoare pîraie!”).

ANONIM, Mircea Vodă. — E-cou amuzant al unei întâlniri între scriitori și public; adăugată la programul unei ase-

menea manifestări, bănuiesc că poezia dv. ar putea contribui la încălzirea unei săli refractare.

CHIREȘ M. DANIEL. — Simple exerciții lipsite de importanță, expresie a unui mod de a gîndi leneș, deslînat, incoerent. Slabe speranțe, deci.

DUMITRU DRĂGAN. — La maturitate se poate ajunge și cultivînd acest gen minor-haiducesc, de o facilitate evidentă:

„Sînt zmeul ce urcă
Și spintecă morii.
Copilăria-i jos
La capătul sforii.

După atîta perseverență și cheltuială de energie într-o singură direcție, probabil că aș greși cerîndu-vă să fiți altceva decît cel ce sînteți. Am reținut **Dacica**.

DILIMOT VASILE. — Încercările trimise par a îndreptăți unele speranțe. (**Cumpănă** e chiar simpatcă).

GABRIELA CIOBANU. — Pentru început pare a fi bine; rămîne de văzut dacă veți izbuti să depășiți faza actuală în care semnele unui glas propriu se pierd în acest exercițiu de mimare nereflectată și confuză a rostirii lirice.

IOANICHIE OLTEANU

manuscrise

tu, trecînd

*Seninătatea fluturului verde
dansîndu-ți lin pe față și
statuia soldatului din piață care îți
amintește
întotdeauna de mine;
Tu treci ca o luminare prin care se vîd
viitoarele arderi și
înalț gîndul meu cutreieră
lucrurile de dimineață.*

TUDOR IORDACHE

alexandru ioan cuza

(Urmare din pag. 2)

contestat, nici anulat. De altfel, Cuza era conștient că nu puterile străine, ci poporul român este cel care trebuie să-și desăvîrșască Unirea. Sint impresionate cuvintele din mesajul adresat de Cuza celor două Camere în decembrie 1861: „Unirea va fi așa precum România o va simți și o va dori”. Iar în proclamația către popor, din 23 decembrie același an, el anunță: „Unirea este îndeplinită, națiunea română este întemeiată”. Cu aceeași fermitate, Cuza se arată preocupat de asigurarea autonomiei țării: se emit pașapoarte românești, se interzice unităților militare turcești accesul în țară, se acționează, în relațiile diplomatice, în spiritul promovării și apărării demnității și independenței țării și poporului român. În acest sens, cu toată îndrăzneala împotriva a elementelor clericale, în 1863 se realizează secularizarea averilor mănăstirești, act care scotea de sub control străin importante surse de venituri și care va permite trecerea la o altă măsură însemnată, improprietărea țărănilor — în 1864.

Pentru a-și asigura sprijinul necesar efectuării noilor transformări — Cuza acționează pentru modificarea legii electorale în sensul lărgirii drepturilor de participare la vot mai ales a elementelor burgheziei. Plebiscitul organizat după lovitură de stat din mai 1864, demonstrează marea popularitate a lui Cuza care obține peste 90 la sută din voturi. Aceasta îi dă acum autoritatea necesară pentru a trata direct și a obține de la

Constantinopol recunoașterea deplinei autonomii. Pe plan intern, el este preocupat de improprietărea țărănilor, măsură care trebuia să aducă — după concepția lui Bălcescu — consolidarea independenței patriei. De aceea, referindu-se la lovitură de stat, Cuza precizează că acest act înseamnă că „orice român va fi, de aici înainte, cetățean și proprietar”. Iar cînd în august 1864 sancționează legea rurală, adresează, în proclamația pentru popor, aceste semnificative cuvinte: „De astăzi, voi sînteți stăpîni pe brațele voastre; voi aveți o pîrtică de pămînt, proprietate și moșie a voastră; de astăzi voi aveți o patrie de iubit și de apărât”. O preocupare deosebită a manifestat Cuza pentru reorganizarea și dezvoltarea învățămîntului. Prin legea din 1864 se stabilește învățămîntul elementar gratuit și obligatoriu atît pentru băieți cît și pentru fete, se extinde învățămîntul secundar. În timpul său se înființează universitățile din Iași (1860) și București (1864), se creează învățămîntul artistic și o serie de școli cu caracter practic: Școala de poduri și șosele, Școala de silvicultură. De asemenea, se trece la înlocuirea alfabetului cirilic cu cel latin. Este interesant să subliniem că în legea învățămîntului din 1864, Facultatea de teologie este scoasă din rîndul facultăților universității, ceea ce dovedește concepția laică pe care s-a bazat această măsură. De asemenea, grațuitatea învățămîntului elementar era înțeleasă în sens larg, avansat, și sub forma subvențiilor „pentru material de școală, cărți, hîrtie etc. la copiii cei fără mijloace”.

În sfîrșit, pentru a completa profilul politic al acestei mari

personalități, vom sublinia că Al. I. Cuza a fost preocupat de soarta românilor din toate ținuturile românești. În scrisoarea din 2 mai 1859, adresată agentului Piemontului la Constantinopol, el preciza că urmărește „a asigura soarta, buna stare și libertatea a tot ce poartă numele de român”. Visul lui, ca de altfel al tuturor luptătorilor de la 1848 era unirea într-un stat a tuturor românilor.

Dar această febrilă activitate de reformator patriot a fost brutal curmată prin lovitură de stat din 11 februarie 1866. Monstruoasa coaliție, care se constituise în 1862 din elementele conservatoare, reacționare îl forțează să abdice și să părăsească țara. Cererile lui de a se reîntoarce „ca simplu cetățean” au rămas fără răspuns. Domnitorul străin și susținătorii lui se temeau că prezența lui Cuza ar alimenta atitudinea poporului ostilă lui Carol și favorabilă în continuare celui izgonit. Oficialitățile epocii, șervile monarhiei, au încercat, după înmormîntarea lui Cuza la Ruginoasa, să aștearnă un greu vîl al uitării peste faptele și amintirea marelui patriot. Arhiva, confiscată în noaptea înlăturării de la tron, a fost sechestrată pur și simplu de D. A. Sturdza care ani de zile a interzis cercetarea ei. S-a încercat minimalizarea reformelor lui, după cum s-a căutat să se aducă la suprafață, pentru a i se compromite amintirea, mărunte slăbiciuni omenești.

Dar Cuza a continuat să trăiască în memoria poporului. De la Ștefan cel Mare, nici un voievod român n-a stăruit atît de viu în amintirea masei. Si poate că Vodă Cuza l-a depășit pe marele său înaintaș pentru că aria popularității lui

a cuprins atît Moldova cît și Muntenia și s-a întins și în celelalte ținuturi românești. Figura lui a devenit un simbol, iar faptele lui un ideal: idealul de dreptate, de libertate socială și de demnitate națională. Programul la a cărui realizare pornise atît de hotărît n-a putut fi realizat, dar nici n-a putut fi ignorat. Pentru că Vodă Cuza și colaboratorii săi pusese rădăcină temelie pe care se va clădi în următoarele decenii construcția României moderne care se va dezvolta neconștient, va aduce în hotarele ei și pămînturile pe care Unirea din 1859 nu le putuse cuprinde. Visul mareș al luptătorilor de la 1848 s-a realizat integral în anii noștri cînd, sub înțeleaptă conducere a Partidului Comunist Român noi transformăm ridică România spre treptele pline de lumină ale socialismului multilateral dezvoltat. De aceea, la un veac după intrarea în timpul istoriei, înfăptuirile și personalitatea marelui precursor ni se înfățișează în toată măreția și strălucirea în care apar totdeauna ziditorii de eră nouă, de țară nouă.

fragmente

(Urmare din pag. 5)

bia ieșise din adolescență. Așadar se petrecuseră cutremure interioare — și mai curînd ele, nu crizele fanteziei, istoviseră pentru un răstimp marea putere de a scrie a romancierului, încremenindu-i mîna ori de cîte ori se apropia de o zonă anume a unui subiect, mereu încercat, dus pînă la un punct, pe sute sau mii de pagini, și abandonat. Iar în vremea aceas-

Săracu, Tapirul, Oameni de ieri, oameni de azi, oameni de mîine, se adăugau capitole sau paragrafe puțin trebuitoare la **Romanul lui Eminescu și la Calea Victoriei**, se încăreau nuvelele cu balast de explicații, cu descripții care covîrșeau epica. Autorul acestor rînduri a obținut de la Cezar Petrescu, pe cînd el trăia, promisiunea fermă a unei chirurgii severe, care să înlăture poverile adăugate fără suficiente rațiuni, sugerate adesea de o figură tristă de redactor editorial (Mitu Grosu), în care scriitorul avusese o vreme o inexplicabilă încredere. Chirurgia amintită e potrivită să se desfășoare chiar fără prezența autorului, de vreme ce știm, căci s-a discutat concret, ce și cum se ouvine operat. Însă cărțile neterminate sau abia începute sînt pierdute. Alte romane ale scriitorului: **cielul Neamul Vardarilor**, în șapte volume, **Pămîntul, mare cotidian independent**, **Cadavrul, Căpitanul Hartular**, **Excelența sa domnul ministru** și altele au rămas în stadiul în care se află din alte cauze, dintre care unele fi sînt cunoscute semnatarului a acestor rînduri. În ceea ce privește **Plecăt fără adresă, Mînzul nebun și Vladim**, cu toate că nu știe cu exactitate cum stau lucrurile, el e încredințat că vechea dramă din viața scriitorului a acționat ca o frînă, creația deschizînd mereu o rană care nu s-a vindecat nicio dată.

ANUL REVOLUȚIONAR 1848 ÎN FILATELIE

Începînd cu acest număr, revista noastră, răspunzînd solicitărilor unor membri ai filateliei constănțene a A.F.R., va acorda un spațiu pentru o rubrică filatelică permanentă. Se vor publica articole privind prezența în filatelie a anumitor teme, sau scurte informații despre noutățile în acest interesant domeniu de preocupare spirituală. Redacția așteaptă sugestii și propuneri din partea cititorilor filатели.

Odată cu mugurii și florile livezilor, primăvara anului 1848 a vestit lumii revoluția ardelenilor, moldovenilor și muntenilor pentru dreptate, libertate și egalitate, pentru desființarea șerbiei și abolirea feudalismului anacronic.

Promotorii idealurilor progresiste au formulat în obiectivele-program idei novatoare: scuturarea jugului străin, dezvoltarea meșteșugurilor, a industriei și comerțului, abolirea obligațiilor în muncă impuse iobagilor transilvăneni și a regimului de clasă din Principate, improprietățile țărănilor și au înscris cu litere de aur pe filele istoriei neamului, necesitatea unirii Țărilor Române. Emisiunile de mărci poștale românești comemorînd evenimentele din 1848, ilustrează figurile conducătorilor pașoptiști.

CATALOGUL MĂRCILOR POȘTALE ROMÂNEȘTI (C.M.R.) ed. 1964, menționează la nr. 340 din 1929, C.M.R. 675 din 1943 și 753 din 1945 chipul lui Avram Iancu. Imaginea de la nr. 340 este reprodusă după grupajul „Apărătorii naționalității române în Transilvania” de pictorul revoluționar Barbu Iscovescu. Pe diferite mărci din aceste emisiuni găsim grupuri de revoluționari de seamă: la 682 pe Timotei Cipariu, la 686 și 745 pe Simion Bărnuțiu, la 687 și 745 pe Mitropolitul Andrei Șaguna iar pe mărcile 674 și 748 este reprezentat chipul poetului Andrei Mureșanu autorul imnului „Deșteaptă-te, române”.

Centenarul revoluției este marcat în catalog cu o reușită serie emisă în 1948 și formată din 5 valori: C.M.R. 1049—1053 unde apar grupate efigiile conducătorilor revoluționari. Aceeași emisiune apare cu suprapar în 1952. Pe aceste mărci găsim ilustrate pe lîngă cea mai de seamă figură a revoluției, Nicolae Bălcescu,

și imaginile luptătorilor din Țara Românească: C.M.R. 1050 I. H. Rădulescu, Ana Ipătescu, Gh. Magheru și Popa Șapcă; C.M.R. 1051 cuprinde reprezentanți de seamă ai mișcării din Moldova: M. Kogălniceanu, Alex. Ioan Cuza și Vasile Alecsandri; C.M.R. 1052 arată fruntași românilor transilvăneni. În frunte cu Avram Iancu care a luptat pentru recunoașterea drepturilor românilor din Transilvania, sint reprezentați Eftimie Murgu, Simion Bărnuțiu și Gh. Barițiu. În centrul acestei mărci, ca simbol al luptei comune a revoluționarilor români și maghiari apar efigiile lui Nicolae Bălcescu și poetului Sandor Petöfi militanți de seamă pentru cauza libertății popoarelor. Pe ultima marcă C.M.R. 1053 este ilustrat un desen alegoric „Constituția din 1848” simbol al dezideratelor politice de sine stătătoare.

Figurile marilor revoluționari pașoptiști sint oglindite și în alte emisiuni. Astfel C.M.R. 1090—1090/I din 1948 reprezintă pe N. Bălcescu, care mai apare și pe mărcile din 1952, 1958 și 1968, ilustrat cu portretul pictat de Gh. Tattarescu. C.M.R. 1633 din 1958 și marca de 1,60 l din 1968 reproduc portretul lui V. Alecsandri de pictorul Niccolò Livaditti. Pe această ultimă marcă

găsim și acuarela „Constituția” de pictorul C. Petrescu. C.M.R. 1761 înfățișează pe Costache Negri iar în 1966 pe o marcă de 3 l apar I. H. Rădulescu și M. Kogălniceanu.

Celor trei pictori revoluționari de la 1848, morți într-un dureros surghiun, departe de pămîntul pe care l-au iubit și pentru care s-au jertfit, le sint dedicate unele emisiuni. La centenarul morții pictorului Ion Negulici este pusă în circulație marca C.M.R. 1181 iar în 1962 C.M.R. 2011. Ambele reprezintă autoportretul pictorului. Centenarul pictorului Constantin D. Rosenthal, comemorat în 1951 printr-o reușită serie de 4 valori C.M.R. 1184—1187 reprezintă două picturi: „România Revoluționară” și „România rupîndu-și cătușele pe Cimpia Libertății”. În 1954 la 100 ani de la moarte, pictorul revoluționar Barbu Iscovescu este reprezentat prin „autoportret” pe marca C.M.R. 1421.

În seriile de pictură din anul 1968 menționăm valoarea de 10 b. „Deșteptarea României”, tabloul de Gh. Tattarescu. Domnitorul Alexandru Ioan Cuza este ilustrat și în emisiunile din 1959 C.M.R. 1691 și pe valoarea de 55 b. din anul 1970.

Caracterul progresist și înaintat, clarviziunea și patriotismul revoluționarilor de la 1848 au jalonat direcții asupra culturii noastre naționale.

Astăzi aceste tradiții strălucite sint superior valorificate de Partidul Comunist Român și ilustrate prin efortul creator al poporului nostru, prin realizările epocale, prin construcțiile socialismului, prin victoriile remarcabile în edificarea societății noastre socialiste multilaterale dezvoltate.

T. ATANASIU
V. MOROIANU

ziua independenței și a victoriei în filatelie

Victoria popoarelor din coaliția antifascistă s-a reflectat neîntîrziat și în filatelie. Ecourile puternice ale victo-

rii s-au făcut intens resimțite cu prilejul diferitelor ei aniversări, fiind puse în circulație emisiuni jubiliare. Printre acestea se situează seriile românești din diferiți ani care reflectă pe plan filatelic, aportul important adus de țara noastră în zdrobirea fascismului. În anul 1955 apare o marcă poștală comemorativă care reprezintă monumentul ostașului sovietic de la Berlin (catalogul francez Yvert nr. 1378); în 1960 a fost pus în circulație un frumos triptic ce reprezintă monumentul victoriei și monumentul ostașului sovietic din București (Yv. 1677—1678), iar în anul 1970, Ziua Victoriei este marcată în filatelie românească prin punerea în circulație a unei mărci poștale reprezentînd monumentul victoriei din fața Academiei militare din București (Yv. 2535). Aceste emisiuni jubiliare comemorează victoria comună asupra fascismului și cinstesc memoria tuturor celor ce s-au jertfit pentru cauza dreptății și libertății popoarelor.

Dar ziua de 9 mai are pentru poporul român și o altă semnificație. La 9 mai 1877, a fost proclamată independența de stat a țării noastre. Mărețul eveniment, de la care în 1977 vom sărbători o sută de ani, nu a rămas fără ecou în filatelie, fapt atestat de o serie de mărci poștale comemorative.

În 1952, cu ocazia celei de-a 75-a aniversări a proclamării independenței naționale, apare prima emisiune de mărci poștale, compusă din două valori (Yv. 1262, 1263), prima valoare reprezentînd cunoscutul tablou al lui Grigorescu „Atacul de la Smîrdan”. O altă marcă dedicată mărețului eveniment național, apare în 1957, înfățișînd „Gornistul” tot o pictură a lui Grigorescu (Yv. 1533). În 1967, la a 90-a aniversare, se pune în circulație o nouă marcă „Dorobanțul” de Nicolae Grigorescu (Yv. 2301). Cronicar conștiincios al evenimentelor politice de însemnătate crucială în istoria patriei noastre, filatelie a oglindit Victoria asupra fascismului și Independența de stat a României, cu toate roadele ei multilaterale.

D. STOICA

DIN TRECUTUL SPORTULUI DOBROGEAN (II)

Emil Iencec, autorul acestui serial despre mișcarea sportivă în Constanța de altădată, este cunoscut cetățenilor Dobrogei. El a făcut parte din echipa care în 1951, la începutul lunii mai, a inaugurat Teatrul de dramă și comedie, cu **O scrisoare pierdută** de I. L. Caragiale, spectacol în care colaboratorul nostru a interpretat rolul lui Tipătescu. Actor talentat — a jucat pe scenele mai multor teatre, (Teatrul Nostru, Teatrul Național din București, Teatrul Armatei, Teatrul Maria Filotti, Teatrul Mic, teatrul constănțean) realizînd aproape 100 de roluri. Emil Iencec a practicat deopotrivă și sportul cu pedale, pedalînd cu sprinteneală, umor și eleganță și în coloanele unor publicații: Tempo, Gazeta sporturilor, Universul sport, Capitala, Rampa, Cortina, Evenimentul, Timpul, Sportul popular, Informația, Flacăra, Magazin, România liberă, Știința tineretului, Munca și multe altele. Iar acum, îndemnat de nostalgia scenei și a țărmurilor tomitane, ne onorează poposînd în coloanele revistei noastre, cu însemnări și amintiri despre trecutul sportului constănțean. Despre opera beletristică — integral dedicată sportului — ne rezervăm plăcerea să scriem mai pe larg altădată.

Prima consemnare despre o activitate sportivă organizată o întîlnim abia în 1902. Știrea se referă la hipism și apare într-un articol intitulat „Hippodromul Anadachioi” în săptămînalul „Dreptul Dobrogei”, periodic cu o existență destul de scurtă (care apărea „sub direcțiunea unui comitet”. Administrația și redacția „Tipografia Nicolaescu”. În restrînsul articol se publica programul întrecerilor: **alergări viteze** (1.500 m), **obstacole** (2.000 m), **trap** (10.000 m), **alergări militare** (2.500 m), **fond** (8.000 m), **alergări comune** (2.000 m), la care puteau concura „armăsari, cai, epe de orice vîrstă...”. În încheiere se preciza: „Două trenuri vor merge la hippodromul Anadachioi, plecînd de la halta Ovidiu, unul la 1,40 și al 2-lea la 2,40 p.m.”.

În urmă cu mai mulți ani, am stat de vorbă cu un constănțean vîrstnic, originar de prin părțile acelea ale urbei, care-și amintea că pe vremea copilăriei lui (interlocutorul nostru era născut la începutul ultimului deceniu al veacului trecut) faimoasele întreceri de la tirgul anual din Anadachioi aveau deja o serioasă tradiție. O dată cu apariția la 12 decembrie 1904, a săptămînalului „Dobrogea jună” (1904—1914 și 1922) — organ al tinerimii — activitatea sportivă începe să fie oglindită și în presa constănțeană. (Totuși, destul de timid și foarte sporadic). Dar și rubrica de sport a acestui ziar al tinerimii, care era firesc să se ocupe și de sport, debutează tot cu însemnări despre hipism. Astfel, în numărul său din 15 mai 1905,

ziarul publică un amplu material despre „alergările de cai și expoziția de oi și cai din Constanța”. Este vorba de niște reputele întreceri care se desfășurau cu ocazia unui tirg tradițional. Alergările de cai s-au desfășurat în ziua de 16 mai „la ora 3,30 precis după amiază”, iar în zilele următoare a avut loc expoziția de cai și oi din Dobrogea.

O săptămîină mai tîrziu, ziarul constănțean publică o cronică a acelor manifestații sportive-economice, care au cunoscut o mare vilvă, datorită și prezenței familiei regale. Cursa de viteze (1.500 m) a revenit lui Reșid Aptcea din Sarighiol, iar la trap primul s-a clasat Iacob Friler din Caramurat, în vreme ce la alergarea militarilor (2.500 m) cel mai iute s-a dovedit ostașul Alexe Zărnesc-

cu din Alacap. Proba de fond (8.000 m) și-a adjudecat-o Jusni Ismail din Amzacea, iar L. Coșoș din Tortoman a ieșit primul în alergările comune...

„După terminarea alergărilor — scria confratele de acum șapte decenii — au defilat toate căruțele din Dobrogea ce se aflau pe hyppodrom”.

Am consemnat în filele noastre de album aspectele de mai sus întrucît pe atunci Constanța era un important centru hipic, rasa de cai dobrogeni fiind foarte apreciată. Din punct de vedere sportiv, faptul își are însemnătatea lui. Ani de-a rîndul alergările de la Anadachioi au constituit o puternică emulație în rîndurile tineretului din comunele și satele dobrogene, unde participanții se întorceau cu mare alai. Abia terminate concursurile, că și începeau discuții, planuri și pregătiri pentru o nouă ediție a acelor tradiționale dispute, care se desfășurau „într-un vacarm de nedescris și într-un permanent nor de praf” — după cum ne spunea cîndva un martor ocular, vorbind cu nostalgie despre teribilele întreceri, care nu rareori se soldau și cu accidente, îndeosebi la cursele de căruțe.

După evenimentul sportiv de proporții din 1905, presa locală anunța, spre sfîrșitul aceluiași an, și un eveniment artistic tot de proporții: turneul actorului italian Ermete Novelli, care urma să apară în fața publicului constănțean — mare iubitor de artă — după succesul obținut în Capitală.

EMIL IENCEC

SPORT

un sărut pentru un abandon

Mă temeam de „finala olimpică” de pe ringul bucureștean pe care urmau să urce greii I. Alexe și Stevenson. M-am temut și atunci la München și am răsuflet ușurat cînd craicul sălii a anunțat **indisponibilitatea** boxerului nostru, cel mai bun greu din Europa la ora de față. Ceea ce făcuse Stevenson pînă în finală mă băgase pur și simplu în speție. Acest boxer cubanez, „acest splendid exemplar”, cum bine a zis Țopescu amintindu-ne de excepționala lui transmisie de la o și mai formidabilă cavalcadă, își exterminase pur și simplu adversarii, subrezind podelele cu ei. Cînd l-am văzut pe Alexe cu mina în gips, nu m-am mai întreat dacă e adevărat sau nu e adevărat, ci am spus: noroc de accident!

Dar iată că Stevenson a venit la București și aici n-a mai fost nimic de făcut. Cubanezul a ajuns în finala turneului executînd cîteva ușoare antrenamente, menajîndu-și cu noblețe adversarii, cum de altfel avea să facă și cu Alexe în prima repriză. M-am temut că meciul se va termina în primele secunde fiindcă ceea ce se vedea pe ring era grăitor și pentru cel mai profan spectator. Dintr-un colț venea un „splendid exemplar”, cum poate buncii noștri să mai fi văzut, comparabil nici cu Cassius Clay nici cu Foreman, o adevărată minune a naturii umane, studentul cubanez Stevenson, înalt, frumos și cu geniul puterii, din colțul nostru pornea un boxer onest și străduitor căruia îi datorăm toată stima.

Ei bine, mărturisesc că în clipa primului gong am început să tremur de frică și mai mărturisesc că mă înspăimînta însuși gîndul că lui Alexe îi este teamă. Și lui Alexe i-a fost într-adevăr teamă. I-a fost teamă și antrenorului său, minunatului său antrenor, care a vegheat ca un părinte pentru ca pe ring să nu se producă un dezastru. Stevenson era mai înalt cu 10 cm, (enorm!) era mai greu cu 10 kg, era mai puternic și mai frumos, era invincibil. El putea deveni și primejdios dacă înțeleptul Titi Dumitrescu nu arunca prosopul. Și în clipa aceea s-a realizat unul din acele fascinante momente ale vieții care ne fac să nu regretăm niciodată că am fost hărăziți cu inimă și lacrimi. Teama noastră s-a topit brusc, Stevenson a plecat surizînd modest și omenos spre colțul său, Alexe s-a ridicat anevoie și, încă nedezmățicit, i-a cerut antrenorului să-l lase să continue lupta.

Îi trecuse și lui spaima dar orice altă hotărîre era absurdă. Firesc era prosopul aruncat, firească era înfrîngerea, firești erau lacrimile. Și fiindcă toate acestea erau absolut firești, bătrînul Titi Dumitrescu și-a îmbrățișat elevul prăbușit pe corzi și l-a sărutat cu o cutremurătoare sinceritate și iubire omenească. Pentru abandon.

GOLGETER

HELSINKI FĂRĂ ZĂPADĂ...

Capitala Finlandei nu are trecutul parfumat și coșpleșitor al multora din orașele vechi ale Europei. Nu există aici nici gloriile universitare sau altfel de glorii egale în vîrstă sau în strălucire ca tradițiile Cartierului Latin, nici săli de spectacol care să concureze prestigiul Scalei din Milano sau al Operei din Viena și nici colecții de artă comparabile cu cele de la British Museum, Prado sau Muzeul de artă din București. Nu există nici măcar biserici vechi asemenea celor din Bavaria, castele istorice de singurătați neconsolate cum are Elveția, băi romane ca în cartierele proverbelor pican-te din Taragona sau mănăstiri asemănătoare cu acelea uitate de religie și de oameni în tainele muntelui Athos.

Bătrînul Helsinki, alcătuit numai din frumusețea vulnerabilă a lemnului, a ars în mai multe rînduri aproape în întregime. Din cartierul comercial și maritim fondat de regele suedez Gustav Vasa în 1550 la gurile riului Vantaa, cartier abia mîngiat cu privirea în fuga mașinii, la ceas de noapte, curat dar zgîrcit într-o zăbăvă — n-a mai rămas decît piatra de temelie a unei biserici.

Sint aici însă, pentru reamintirea istoriei, primăria oraşului, întreaga administraţie şi ambasada suedează.

Zidurile masive ale fortăreţei Suomenlinna au fost construite abia în secolul al optsprezecelea. Adică înainte ca Helsinki să devină capitala Finlandei, lucru care s-a întâmplat în anul 1812.

La vremea aceea, proaspăta capitală avea 4.000 de locuitori. Acum depășește cu ceva 500.000. Venind din Copenhaga străzilor care n-au cunoscut nici-un bombardament în toate secolele lor albe asemenea contururilor micii sirene și în care vîrsta orașului se poate citi la fel de ușor în pietrele zgîriate de unghiile mai vechi ale vikingilor ca și în cele zgîriate de macaralele mici care alcătuiesc astăzi locuințele din aluminul și din sticla încă nelustruite, Helsinki pare fiica mai mică a Balticii, cinstită e adevărat, dar care continuă să îți caligrafieze scrisorile de dragoste și astăzi pe hîrtie de maculator. Clădirile în stil Empire care înconjoară Piața Senatului, Catedrala, Universitatea și Consiliul de Stat aparțin celor mai frumoase creații arhitecturale ale orașului. Se spune chiar că orașul din epoca imperială ar fi fost ultimul oraș al Europei conceput ca un ansamblu și realizat ca o operă de artă. Piața istorică a Senatului rămîne în continuare o mărturie în acest sens.

Dar măriturile cele mai multe și mai edificatoare sînt noile construcții ale capitalei. Cu noul ansamblu comercial din vecinătatea pieții Hakanie-mi, cu Teatrul Municipal și pa-latul Finlanda — o sală recen-tă de concerte și spectacole is-cată în mijlocul parcului Hes-peria, pe malul lacului Töölö — cu cartierele bogate sau cu cele studentești de la Dipoli și Ta-piola sau de pe nenumăratele insule care scot bulevardele largi din corsetul zidurilor, pre-lungindu-le cu graba mașinilor și cu nevoia de aer spre nesfîr-șitele păduri înviorate de vilele ospitaliere și curate, acest oraș tinăr care nici nu simte nevoia prea multei istorii pentru a fi atrăgător, Helsinkiul alb, chiar

atunci cînd nu ninge, Helsinkiu
întinderilor curate de meste-
ceni și de albastru — al cerului
și apei — acest arhipelag al
dorinței de a trăi simplu și fru-
mos, ca într-un catren din Ka-
levala, acest nou oraș al bătri-
nului rege Gustav, este un oraș
viu.

„KALEVALA“

De la apariția „Kalevalai” în 1835, prin osteneala de culegător a lui Elias Lönnrot, trecind prin vîrsta de aur a „Celor șapte frați” de Aleksis Kivi, cel dintîi roman scris în limba finlandeză (1870) și rămas pînă astăzi cartea de capătîi a literaturii finice, recapitulînd poemele bardului Eino Leino, un veritabil Anatole France al peninsulei, sau regîsind lumina curată a îndelungatelor nopți albe ale Nordului din paginile lui F. E. Sillanpää, cultura Finlandei și-a păstrat pasiunea unor continue redescoperiri ale propriilor tradiții, concomitent cu aceea de a transpune în culorile locale, atît de **altfel** decît în altă parte, preocupările de avangardă de pe continent.

Școala romantismului și-a găsit modelul în lucrările statuare ale meșterului Akseli Gallen-Kallela, inspirat din temele populare ale „Kalevalei“. Expresionismul inițiat aici de Salminen a încercat concilierea tradițiilor medievale locale cu noile curente moderne din pictura Europei, dăruind prin pinzele Ellenei Thesleff cu a sa „Primăvară finlandeză“ — a mintind odaliscele lui Matisse — sau prin Otto Mäkilä — cu „Sirenele“ sale imaginate în maniera celor trei grații stilizate, de același maestru de la Orangerie, — câteva momente de emoție egalată poate numai prin lucrările naive ale căpitănului de fregată Sulho Sipilä sau ale colegului său de șevalet, căpitănul de pompieri Haakan Brunberg.

Sam Vanni este, la rîndul său, cea mai marcantă personalitate a artei abstracte și aceasta nu numai pentru calitatea amprentelor pe care le-a întipărit în pinzele sale concretismul lui Magnelli și cinetismul lui Vasarely, ci, poate în primul rînd, pentru exactitatea clasică a proporțiilor în care efectul decorativ își dobindește virtuțile atât de familiare artei moderne.

Trecutului — atîta cît este — i s-au adăugat statuile de astăzi ale orașului, imparate discret și complementar în luminșurile pavate ale pădurilor devenite parcuri sau în fața noilor edificii, indiferente la comoditatea prototipurilor și atrase cu entuziasm de geometria obraznică a inteligenței.

În noile clădiri s-au instalat

după amiezele de destindere ale capitalei, cu muzeele sale, cu cele două orchestre filarmonice permanente — orchestra simfonică a oraşului şi orchestra simfonică a Radiodifuziunii —, opera de stat şi cele câteva teatre de limbă finlandeză şi suedeză

Universitatea a rămas în bună parte acolo unde a fost transferată la 1820 fosta Universitate de Stat din orașul Turku (fondată la 1640). Alte institute de învățămînt superior i-au completat însă vechea tradiție nu numai în aulele recente ale Capitalei dar și în alte localități în care studiul devine, în mod necesar, o componentă tot mai vizibilă a dezvoltării

DIPOLI, ORA ZECE DIMINEAȚA

După amiezele oraşului mai înseamnă, în afara spectacolelor din săli, şi marele spectacol al naturii.

Privilegiat de autenticitatea nefirească a unei geologii explozind în masive stincoase de granit la temelia clădirilor, lângă aleile parcurilor, printre casele vastelor cimitire sau în plină competiție de viteză și civilizație a mașinilor pe marile bulevarde, Helsinki și-a uitat preferințele pentru un loc anume, ideal, de agrement. I-ar fi fost și greu, într-adevăr, să le țină minte pe toate, atât de multe sînt aleile de pajiște sau de apă care duc din pitoreasca Piață a negustorilor, pe lângă cheiurile portului vechi, spre plajele de la Pihlajasaari sau Seurasaari, cu muzeul său în aer liber, spre parcul de distracții de la Linnanmäki sau spre terasele, descoperite vara, ale noului arondismint care veghează liniște centrului de cultură studentesc de la Dipoli.

O sală de conferințe cu instalații multiple, foyer fragmentate în secțiuni funcționale prin stîncile naturale și masive al aceluiași leit-motiv al arhitecturii finlandeze — granitul, pereții debarasați de obsesia vechilor fresce, albi și odihnitori între grinzile deloc stilizate ale platformelor, prăvălioare cu amintiri și birouri de turism care oferă tainele de gheață ale Laponiei împreună cu certificatul de trecere a Cercului Polar în schimbul a numai cîteva ore de zbor cu avionul, restaurante cu auto-servire și, lingă ele, întreaga recuzită zgometoasă a centrelor de presă supraaglomerate, acesta este Dipoli din acest anotimp în care serile

zgomotoase, de dans, ale studenților au fost înlocuite cu diminețile liniștite, de laborator, ale lucrărilor reuniunii pregătitoare a Conferinței pentru securitate și cooperare în Europa, care au început în noiembrie anul trecut.

Treizeci și patru de delegați — reprezentând țări ale Europei, S.U.A. și Canada — treizeci și patru de steaguri aducând în noaptea nordică, pe sfârșite, lumina înaltă a speranțelor pe care popoarele lumii le-au dăruit încă odată soliilor descinscî lingă Cercul Polar într-un forum al egalității depline și al conștiinței că ziua de mîine a Europei nu poate fi decît o citorie a tuturor, de progres, de liniște, de pace și de încredere pentru fiecare.

Aşa cum arăta tovarăşul Nicolae Ceauşescu, secretar general al Partidului Comunist Român, preşedintele Consiliului de Stat, în cuvîntarea la recenta Plenară a C.C. al P.C.R. „...România şi-a adus contribuţia la aceste dezbateri şi este hotărîtă să participe, în continuare, în mod activ, atît la pregătirea cit şi la organizarea conferinţei, astfel ca aceasta să corespundă pe deplin aşteptărilor poporului nostru şi tuturor popoarelor din Europa“.

„Acum problema centrală care se pune în cadrul întâlnirii de la Helsinki — se spune în continuare în cuvîntarea tovarăşului Nicolae Ceauşescu — este de a se trece concret la redactarea ordinii de zi şi la stabilirea mandatului pentru Conferinţă. Apreciem că propunerile făcute pînă acum reprezintă o bază bună pentru a se elabora, într-un timp scurt, ordinea de zi şi mandatele spre a se putea proceda la stabilirea datei ţinerii Conferinţei general-europene. Este în interesul tuturor popoarelor ca viitoarea conferinţă să consfinţească în documentele sale principiile fundamentale care trebuie să stea la baza relaţiilor dintre toate statele continentului. Am în vedere principiile respectării independenţei şi suveranităţii naţionale, ale egalităţii depline în drepturi între toate statele, ale neamestecului în treburile interne şi avantajului reciproc, ale renunţării la forţă şi la ameninţarea cu forţa în raporturile interstatale“.

Acestea sînt ideile în numele cărora delegația română își desfășoară activitatea la Helsinki bucurîndu-se de prețuirea și sprijinul celorlalți participanți, preocupată ca și ea de scrierea noului destin al Europei cu majusculele unui alfabet al coexistenței în care **forța dreptului** să-și merite și să-și proclame solemn durabila victorie asupra **dreptului forței**.

TEOFIL BĂLAJ

POETUL I. M.
PANAYOTOPOULOS

Unul dintre reprezentanții de frunte ai Parnasului elen contemporan este I. M. Panayotopoulos, (născut în 1901), talent multilateral a cărui prezență este dominantă în literatura patriei sale de mai bine de 40 de ani. Opera lui poetică a fost înmănușată într-un volum masiv de 378 de pagini, care a apărut la Atena, în 1970. În cadrul operei lui poetice ocupă un loc preponderent poemul intitulat „Fereastră deschisă spre lume“. Din acest poem care cuprinde o suită de 52 de tablouri, se degajează tendința de a defini omul contemporan, societatea zilelor noastre, căreia, după atâtea jertfe aduse, îi revine sarcina pramovării unui ideal etic superior de viață.

o clipă,

o singură clipă

Sintem doar o clipă.
O clipă, o singură clipă :
 aceea
pe care moartea ne-o lasă.
La ce-ai putea oare să te
 gindeşti ?
Şi ce-ar putea să-ţi fie
 drag
într-o clipă, o singură
 clipă ?

Istanbul —
 Ploaia cîntă pe strada de
 piatră.
 Ploaia cîntă-n geamii.
 Ploaia cîntă în inima
 noastră.

Istanbul —
oraş plăsmuit din himere
şi vis,
grădini cu suspine de iarnă,
femei de ivory şi smalt.
Şi morţi, şi fără de număr
morminte,
Şi-n ceaţă, în Cornul de
aur, un trandafir.

Sintem doar o clipă.
O clipă, o singură clipă : aceea
pe care moartea ne-o lasă.
Abia mai tresar porumbeii
de ceară-n bătaia vântului
dinspre Eiub.
porumbei cenușii, funerar.
Dulce și blindă ploaie de
indoielnice chipuri.
Ochii ce ard cu puternică
flăcără

și bunul prieten un cîntec
va-ncepe acumă,
un cînt ce ne face viața cu
mult mai bogată
și clipa nesigură — cu
mult mai bogată,
o clipă, o singură clipă.
Sîntem ca arborii-n Iarnă
din fața Bosforului.
Apa coboară și ceața se
duce la vale
spre țărmul Albei Mări.
Sîntem porumbeii de ceară
pe care moarte i-a uitat
în ploaia cenușie din Eiub.
Sîntem cu fețele de ceară
în ploaia cenușie,
în ploaia indoliească.

Nu vom putea cîndva să
mai vorbim,
nu vom putea o vorbă să
mai scoatem
și nu vom fi în stare să
găsim cuvîntul fără de
prihană.
care va face clipa
nesfîrșită,
eternă va face
o clipă o singură clipă.

În românește de
M. MARINESCU-HIMU și
IOAN MICU

Helsinki, portul vechi

Colegiul de redacție : ION BĂDICĂ (redactor-sef), NICOLAE MOTOC (redactor-sef adj.).

ȘTEFAN CAREJA, GH. DUMITRAȘCU, MARIN PORUMBESCU, FLORICA POSTOLACHE, ADRIAN RĂDULESCU, EM. ȘTEFĂNESCU

Tomis, revistă bilingvă editată de Comitetul pentru cultură și educație socialistă al județului Constanța, B-dul Republicii nr. 28, telefon 1 34 16 — 2 13 68. Căsuța poștală nr. 112

Rugăm să ni se trimită manuscrisele dactilografiate. Cele nepublicate nu se restituie.

Tiparul : I. P. „Dobrogea“, Constanța